

סיום המשך תער"ב פרק א'

הרב סימון יעקבסאן

חוזר ומניח של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ת"ל שזכיתי לתת שיעור במהלך של 12 שנים האחרונות בהמשך תער"ב הידוע של אדמו"ר מהורש"ב. התחלנו בשנת תשע"ב (שנת המאה מהתחלת אמירת ההמשך), ובעזרה שיי"ת במשך שנה זו סיימנו את ההמשך.

אולם, ידוע שלא זכינו לסיום כתיבת ההמשך. אף שאדמו"ר נ"ע כתב ההמשך משנת תער"ב עד לכל הפחות שנת תרע"ח (כנראה מציונו לד"ה וקבל היהודים תרע"ח בע' א'תעב¹ ועוד דרושים משנה היא, ראה ע' א'תמז. א'תסז. א'תעא. א'תעה), ואולי גם לאחר זה קרוב להסתלקותו בתר"פ - המשך של 7-9 שנה - אבל כנראה (מהגכתי"ק שהגיע אלינו) שלא אסתייע מילתא לגמור ההמשך.

ההוכחות לזה די ברור: מלבד זה שההמשך לא מסתיים כרגיל בסיכום שחוזר להנושא שנדון בהתחלת ההמשך (כמו לדוגמא בסוף המשך תרס"ו), וגם לא תירץ השאלות שם, הרי בכמה מקומות בחלק ג' של ההמשך מפורשות כמה שאלות ונושאים שאדנ"ע לא ענה עליהם ולא סיים וסיכם אותם (עכ"פ באופן מפורש). והם:

1. בע' א'רפו ועוה"פ בע' א'שמח כותב "וכמשי"ת בעזה"י במעלת התורה", "בענין התורה". ולא מצינו ביאור בזה בההמשך שלפנינו. מעניין להעיר שביטוי זה "בעזה"י" לא רגיל ברוב המקומות.
 2. בע' א'שמט כתב: התורה שאחר העבודה דתפלה כו' וכמשי"ת.
 3. בע' א'שנ שואל מהו ההפרש בין ציור אדם דנשמות לציור אדם דתורה. תשובה לשאלה זו לא נמצא.
 4. בע' א'שנב כתב "וני"ל לבאר הענין" ובהמשך הענינים מבאר ענין אור הראי' בע' א'שצח ועוד בע' א'תנד וסוף ע' א'תסב ואילך, אבל לא חוזר לסיים הענין בקשר לתורה אור.
 5. בע' א'תסו כתב: הביטול דיחו"ע כו' (וכמשי"ת בעזה"י).
 6. בע' הנ"ל שואל כמה שאלות (אותן שאלות נמצאות בד"ה המגביהי דלהלן): מהו ענין נר מצוה ומה המה ג' ענינים הנ"ל? מפני מה הוא בכח הנשמה ואיך יכולה הנשמה לפעול הביטול בנה"ב?
 7. וכל זה הוא בנוסף על השאלות בהתחלת ההמשך (וברד"ה ועשית חג שבועות תער"ג) בענין הכתרים שקשרו להם מלאכי השרת בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, כמפורט לקמן בפרק ז' של הערה זו.
- וואס טוט מען? בדרך כלל בכגון דא אין ברירה וחייבים לקבל לדאובבנו שחסר לנו סיום הדברים. צריכים להשלים עם העובדה שאנחנו מפספסים את המסקנה. כמו לדוגמא בסוף המשך שבועות תרס"ה. או אפילו סוף שער היחוד והאמונה, שע"פ דברי ר' אהרן הלוי מסטראשאלא חסר הסיום (אף שאפשר לחלק ביניהם. ואכ"מ).

¹ ציוני מספר העמודים בהערה זו הם ע"פ הוצאה הראשונה של המשך תער"ב (תשל"ז. תשנ"ב) שנדפס בג' כרכים.

אבל בנדון דידן להפתעתנו זכינו למשהו די ייחודי: בהשגחה עליונה נמצא מקור הדברים של סיום ההמשך – שעליו מיוסד חלק יסודי של ה-127 דפים האחרונים של ההמשך (מע' אישנ עד סוף ההמשך בע' א'תעז)!

והוא ד"ה מי כה' אלקינו המגביהי לשבת של אדה"ז וביאורו בתורה אור חנוכה לה, ב ואילך (נאמר חנוכה תקס"ז), וביאורו באריכות בד"ה זה במאמרי אדמו"ר האמצעי חנוכה ע' שסא ואילך (מאמר של 73 דפים. נאמר חנוכה תקפ"ז).

אדנ"ע בעצמו ציין למאמר זה בע' א'שנב (וגם לעיל בחלק א' ע' תריד ובחלק ב' ע' א'קצ), ומעתיק חלקים שלמים מלשונו הק' בתו"א ובעיקר מהמאמר של אדהאמ"צ, כפי שצוטט ויבואר לקמן.

ובמאמרים אלו אכן נמצאים תשובות וביאורים לכמה מהשאלות והנושאים שנשארים באמצע בהמשך שלפנינו!

לתועלת הרבים, חשבתי שכדאי לציין לאלו הביאורים. ולהקל על הקוראים נעשה זה בסדרה בת שבעה פרקים, עובדים את דרכנו מסוף ההמשך לאחור. כמובן, שכל זה הוא לפענ"ד ועל אחריותי לבד. ואבקש תגובות והערות והארות מקוראי הגליון. ואם שגיתי ה' יכפר בעדי.

נתחיל כעת עם פרק א'.

ובהקדמה - סקירה כללית על תוכן המשך תער"ב:

נראה שהנושא המרכזי של ההמשך הוא: הממוצע בין א"ס והעולמות. ההמשך מבאר בפרטיות כל השלבים הדרושים, כמו מדרגות של סולם ואבני מדרג, לייחד אלקות בחיינו הארציים בעולם הפיזי. מתחיל מביאור ענין הכתר בהתחלת ההמשך, בחינת הרצון, שהוא מהוה הממוצע כללית ופרטית בין הקב"ה ומציאות העולמות, וכן הממוצע פרטית בכל עולם ועולם. ההמשך ממשיך לבאר החילוק בין פנימיים ומקיפים (פרק ב ע' ג) ואילך. פרק מו (ע' פ) ואילך, שני חלקים של הממוצע, אור המתלבש בעולמות, אור הגבול, ואור שלמעלה מעולמות, אור הבלי גבול (ובפרטיות: ג' דרגות בספירות דממכ"ע (פרק פג ע' קנט) ואילך) וג' דרגות במקיף דכתר (פרק קכא, קכו ע' רלד, רמג) ואילך), אור שבסדר השתלשלות ואור שלמעלה מהשתלשלות (פרק קכז ע' רמה) ואילך, אבות ומתן תורה (פרק קל ע' רנא) ואילך, וחיבור שניהם יחד.

ממשיך לבאר שב' דרגות אלו הם בחינת אל"ף (חכמה) ופלא (כתר), ובב' אופנים (ב' פירושים בזהר: אלף אותיות וכלי לפלא, או אלף הוא אותו דרגא ממש של פלא) (פרק רכו ע' תנז) ואילך.

יש ב' אופנים בהיחוד בין כתר והשתלשלות (מקיף ופנימי) - מתאים לב' פירושים בארוממך אלקי המלך - יחוד מלמעלה למטה ויחוד מלמטה למעלה (פרק שה סוף ע' תרכא) ואילך.

וזהו החילוק בין תורה ותפלה (פרק שפא ע' תשפה) ואילך. וראה שם פרק דש). ומבאר החילוק ביניהם והמעלה בכל א' מהם (בפרק שפב-שפג). בפרק שפד ע' תשצ) של ההמשך מתחיל לבאר באריכות העבודה מלמטלמ"ע ע"פ תורת הרב המגיד עה"פ עשה לך שתי חצוצרות, היחוד דשתי חצי צורות, וביאור זה נמשך 559 דפים עד סוף ע' אישמט בחלק ג' של ההמשך (זה כולל חצעי"ג שמבאר תורת המגיד שנמשך 452 דפים!). אבל צריך להבין (כמבואר בדרושי פסח העת"ר) איך מחברים אלקות עם עולמות ב"ע שלאחרי הפרסא, ובכללות, אוא"ס שלפני הצמצום עם מציאות העולמות שלאחרי הצמצום, הרי כל מציאות שייך רק בגלל הצמצום כי בלי ולפני הצמצום לא ה' נתינת מקום לעולמות כלל? (ע')

תתקכו ואילך). ומבאר שזהו ע"י הפיכת הצמצום על ידי עבודת האדם (ע' תתקל ואילך). חלק גדול מביאור זה (מתחיל מדרושי שבועות העת"ר) מיוסד על הכתוב וידעת היום והשבות אל ללכך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, שזהו העבודה מלמטלמ"ע (בעיקר ע"י התפלה) לעומת הכתוב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו שקאי על העבודה מלמעלמ"ט (בעיקר ע"י התורה) (ע' תתקצו-תתקצז).

בחלק ג' של ההמשך (המתחיל בע' א'רז) ממשיך לבאר הענין ד"אין עוד" (בסיום הכתוב), שזה קאי על הפיכת ההעלם עצמו, גבורות שנמתקו בשרשם בהעלם העצמי. ובזה מסיים (בע' א'שמט) הביאור בהיחוד מלמטלמ"ע. וכאן, לאחר אריכות הביאור (מע' תשצ-א'שמט) בהיחוד מלמטלמ"ע, מתחיל בע' א'שנ הביאור בהיחוד מלמעלמ"ט, "ומעתה צ"ל ענין התורה שהיא בבחי' המשכה מלמעלמ"ט".

מתחיל הביאור ע"פ מש"נ נר מצוה ותורה ונר ה' נשמת אדם על יסוד הדרוש ד"ה המגביהי לשבת. ראשית הוא מסכם המבואר בדרוש זה, בהבנת ענין הנר (נר ה' נשמת אדם) שיש בו פתילה (נה"א) שיוודת ונכנסת בהשמן (שכל של הנה"ב) ושואבת ממנו להפכו להיות שמן לאור אלקי ואהבת השם (ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך). וכן בנוגע לנר מצוה - רצון ה' (פתילה) המתלבש בגשם העולם (שמן) לבררו, וגם יש בהמצוה סגולה מיוחדת לעזור בבירור הנה"ב. עד שמעלים הנה"ב והעולם (השמן) לדרגת תורה אור, אור עצמי (ע' א'שנב).

"ונ"ל לבאר הענין", כתב אדנ"ע (בע' הנ"ל), "ע"פ המבואר במ"א בענין אור הראי". והוא ד"ה ועינינו מאירות של אדה"ז (מאמרי אדה"ז על מאמרי רז"ל ע' תס ואילך. וביאורו שם ע' תסב ואילך) ובאריכות הביאור ע"י אדמו"ר האמצעי (בשני נוסחאות, שלא י"ל לע"ע). כפי שיתבאר לקמן בפרק ה'.

וממשיך לבאר ג' דרגות באור המקבל (מלכות), ע"ד אור הלבנה, אור ובהירות של אבן טוב, ואור הראי", שכנגדם מקרא, משנה ותלמוד, שלוש רמות של החדרת תורה אור לחיינו ולקיומנו, משרשו ומקורו בעצמות א"ס לחכמה דאצילות עד למטה מטה. הן מלמעלמ"ט (נתינת התורה מלמעלה) בתושב"כ והן מלמטלמ"ע ע"י העיון בתושבע"פ ובפרט בתלמוד, במחשכים הושיבני (ומשנה הוא כעין ממוצע בין מקרא ותלמוד) (סוף ע' א'שסד ואילך).

וע"פ הנ"ל יובן המשל דאור הראי", שיש בזה שני ענינים: 1. כפי שמתלבש בכלי העין בהגבלה. 2. עצם כח הראי' שלמעלה מהגבלה. ועד"ז הוא היחס של נר ה' נשמת אדם ותורה אור: בהתחלת העבודה הנשמה למטה צריכה סיוע מאור חוץ ממנה להאיר ולהורות דרך החיים בעולם החשוך הזה. כמו העין שיש בו אור מצ"ע (וגם בחינת מאור) אבל צריך סיוע מאור חוץ ממנו כדי לראות במקום חשוך. אבל בסוף העבודה, לאחר בירור וזיכוך הגוף והעולם הנשמה עצמה מגיע לשרשה למעלה מן התורה (כמו עצם כח הראי') ורואה בעצמו עד שהנשמה משפיע בתורה אור מעצמותו ית'.

וזהו גם התפקיד של החכמים עיני העדה, שמאירים ומנהיגים כל ישראל ע"פ תורה אור וכולן אזלין אבתרייהו (כמשל העינים שמנהיגים כל שייפי דגופא) (סוף ע' א'שצט ואילך). וכן מקבלים הנשמות סיוע מן המלאכים שנקראים ג"כ עיני ה', כי הנשמה (אף ששרשה למעלה ממלאכים) בירידתה למטה מתלבשת בגוף ונה"ב ומתעלם אורה, ועל כן צריכה סיוע מהמלאכים בהתעוררות אהו"ר שלה (ולכן מקדימים ברכת יוצר לקריאת שמע כדי לעורר שפע אהו"ר שבמלאכים לנש"י) (ע' א'תכה ואילך).

עתה, בע' א'תסג חוזר אדנ"ע לבאר ענין נר ה' נשמת אדם, בירור הנה"ב ע"י הנה"א – ע"פ המשך המבואר בד"ה המגביהי בתו"א (לח, ב-ג) ובמאמרי אדהאמ"צ (ע' שסא ואילך) הנ"ל. בקיצור: כמו במשל הנר הפתילה שואב את השמן שנכלה ונשרף בהאור ועי"ז האור הוא אור בהיר, כמו"כ הוא שהנשמה

המלובשת בגוף שהיא הפתילה שואבת את החכמה והשכל של הנה"ב, שהוא השמן, להיות נכלל בהאור האלקי דנשמה, ועי"ז נעשה יתרון אור בהנשמה. כלומר, הגם דנה"א ונה"ב המה הפכים זמ"ז בתכלית, דהשכל דנה"א בעצם הוא רק בעיני אלקות (שמשיג בכל דבר איך ומה הוא בבחי' הרוחניות, ואיך שכל בריאה בטילה במציאותה), והשכל דנה"ב הוא רק בצרכי עצמו החומריים, בהגשמה והישות דוקא, הרי הנה"א מתלבש ומתאחד בהנה"ב, והשכל דנה"א מתלבש בשכל הטבעי דנה"ב, ובכחו לפעול שגם הנה"ב בשכלו הטבעי יבין את הענין האלקי עד שיבוא להתפעלות האהבה ויכלה ויכלל באור האהבה דהנה"א, ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך. ועי"ז (שאיבת והפיכת השמן של הנה"ב) נעשה ריבוי האור דנה"א, בחי' יתרון האור מן החושך.

ובהמשך לזה ממשיך, וז"ל: והנה נת"ל דנר מצוה יש בזה ג"כ ג' הענינים דשמן ופתילה ואור. ולהבין מה"ע נר מצוה ומה המה ג' ענינים הנ"ל, יש לבאר עוד משנת"ל (ע' א'תנד) דהנשמה בירידתה למטה עם היות שמקבלת סיוע מהמלאכים בהתבוננות דברכת יוצר, מ"מ הבירור והתיקון דנה"ב להאירו ולפעול בו הביטול זהו דוקא בכח עצמו של הנשמה. ולהבין זה מפני מה הוא בכח הנשמה דוקא, ואיך יכולה הנשמה לפעול הביטול בנה"ב שהוא בתוקף הישות דנוגה היפך הביטול לגמרי, ילה"ק תחלה ענין הק"ש דבפ' ראשונה או' ואהבת כו' בכל לבבך בשני יצריך, שזהו ע"י יחוד העליון בפסוק ראשון ושני דק"ש שהוא היחוד דיחוד"ע ויחוד"ת בשמע וב"ש. עכ"ל. וממשיך לבאר באריכות תוכן ההתבוננות דמצות יחוד בק"ש, יחוד"ת, יחוד"ע וחיבור שניהם. וביאור זה נמשך עד סוף ההמשך שהגיע אלינו (ע' א'תעז בהנדפס). אבל כנראה שלא אסתייע לסיים הענין ולתרץ שאלות הנ"ל (כנ"ל במספר 6).

אולם, כמבואר לעיל, המשך הענין והתירוצים נמצאים בד"ה המגביהי לשבת בתו"א (בקיצור) ובמאמרי אדהאמ"צ (בארוכה).

קודם שמצטטים ביאורים אלו, כדאי להשוות נוסח השאלה כאן (בהמשך תער"ב) להנוסח של אדה"ז בתו"א ושל אדהאמ"צ במאמרי אדהאמ"צ:

בהמשך תער"ב נוסח השאלה הוא: איך יכולה הנשמה לפעול הביטול בנה"ב שהוא בתוקף הישות דנוגה היפך הביטול לגמרי (בהוספה על השאלה הקודמת: מפני מה הוא בכח הנשמה דוקא). בתו"א (לח, ב) לשון השאלה הוא: לכאורה אינו מובן איך ישוב היצה"ר לאהבה את הו"י ע"י האדם והלא לא ישמע אליו. במאמרי אדהאמ"צ מובא תוכן השאלה ג' פעמים: בסוף ע' שסג: אך באמת לכאור' י"ל דמהיכן יש כח בנשמה להפוך לטבע הרע דנה"ט שהוא הנק' יצה"ר שהוא רע מתחלת הבריאה מאחר שנק' יצה"ר שמשמעו שמיצירתו ותולדתו בבחי' רע גמור. בריש ע' שעב: אך הנה י"ל מאין יש כח לאדם שיבא למדריג' גדולה כזאת בנה"א עד שיוכל להפך גם הכחו' דנה"ב בשכל ומדות שבה אף מרע לטוב שנק' היפוך חשוכא לנהורא. בע' שעד: מעתה י"ל בעיקר ענין הבירור הזה שהנה"א תוכל לברר לנה"ב עד שיוכל להיות בהתפעלות האהבה אף ביצה"ר.

נזכר לעיל, הנושא של יא עמודים האחרונים של סיום ההמשך (מע' א'תסו עד גמירא בע' א'תעז) הוא ביאור ההתבוננות באחדות השם, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. והוא מיוסד על – ובכמה מקומות מצטט הלשון של – הדרוש המגביהי לשבת של אדהאמ"צ (ע' שעד ואילך), שהוא מיוסד על הדרוש של אדה"ז בתו"א (לח, ב-ג). ותוכן ההתבוננות הוא שבאמת כל מציאות העולם הוא אלקות. ובזה יש ג' מדריגות בהיחוד: 1. יחוד"ת, שמצד אור אלקי המתלבש בנבראים ע"י הצמצום (ממכ"ע) יש מציאות העולם והוא בטל לאלקות. 2. יחוד"ע, שמצד אור אלקי שלפני הצמצום שאינו בערך העולמות (סוכ"ע) אין מציאות לעולמות כלל. 3. לגבי העצמות אין הצמצום מסתיר כלל, והוא מייחד ב' היחודים דיחוד"ת ויחוד"ע, שכל מציאות העולמות וכל מה שנתהווה הכל הוא בחי' המשכה מן העצמות ומיוחד בו ית' בתכלית

היחוד. ומסיים ההמשך: וז"ע ה' אלקינו ה' אחד, ה' אלקינו בחי' יחו"ע וה' אחד יחו"ת... ושניהם הם בפסוק א' הוא למהו אחד באחד שגם יחו"ת הוא בבחי' יחוד כמו יחו"ע ממש כו'.

ופה נגמר ההמשך שלפנינו. אבל בדרוש המגביה הנ"ל (ע' שפן-שצ) ממשיך לבאר, מתרץ השאלה ומסיים הענין, אשר ע"י התבוננות זו (בפרשה ראשונה דק"ש) בשכל אנושי והטבעי של הנה"ב (השמן) פועל הנה"א שגם הנה"ב יבין האחדות עד שיבוא להתפעלות האהבה ויכלה ויכלל באור האהבה דהנה"א, ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך. וז"ל:

והנה מטעם זה הוא שאמר אחר שמע ישראל ואהבת את ה' כו' בכל לבבך בשני יצריך, דהיינו אחר שיש בכח השגה דבינה שבמוחא וליבא בנשמ' האלקי'... להכיר ולהבין כ"ז באמית' אח"פ [אחדות פשוטה] בעצמ' אלקו', גם אחר ההשתלשלו' דאין שינוי לפניו כלל כנ"ל (והוא לפי שהו' אלקינו ממש בבחי' פנימי' ועצמ' ממש שאין כל העלם ומסך מסתיר כנ"ל)... וא"כ מזה הטעם עצמו יוכל להיות שיבא גילוי אור השג' זו בנה"א מצד שרשה והתקשרות' בשם הו' בתו"מ כנ"ל גם בשכל האנושי דנה"ב [הטבעי] אעפ"י שטבעה בהיפך גמור להשיג כל גשם ונפרד כנ"ל, מ"מ ע"י אור השגה אלקי' זו להיותה באה מלמעלה מן ההשתלשלו' לגמרי כנ"ל אזי גם חושך הגס הטבעי דנה"ב שהוא שכל אנושי ולב בשר הטבעי יסכים גם הוא ויודה על האמת, כי הרי אנו רואים שמהארת אור האמת [הזה] בנה"א בשכל ודעת האלקי' יותפס זה לאמת גמור גם בשכל האנושי שיחייב אמיתו' הדבר הזה כי האמת יורה דרכו כו' וכמ"ש גם חשך לא יחשיך ממך כו' (והוא מטעם הנ"ל שאין אור האלקי' בא בקירוב הערך אף בהשתלשלות דכח הפכ"נ [הפועל בנפעל] אלא הוא מאין ממש ליש באין שינוי כלל כמו קושנה"ע [קודם שנברא העולם] כו' ע"כ יפול בחי' ביטול במציאות [ו]השג' האמת באלקו' אף בצמצום האחרון דנוג' שהן בהסתר אלקו' בתכלי' בשכל האנושי ומדות הטבעי, וראי' לזה שגם אה"ע קרו ליי אלקא דאלקיי' וכת' מי לא ירא מלך הגוים וכת' הללו את ה' כל גוים כו' וכה"ג. וז"ש וידעת היום כי הו' הוא האלקים בשמים ממעל [ביחו"ע] על הארץ מתחת בק"נ אין עוד דהיינו בשניהם אין עוד בשוה מטעם הנ"ל ע"כ לקמ' כחשוכא כאורה כו' וגם חושך לא יחשיך כו' וד"ל).

וזהו ואהבת בכל לבבך אפי' [ביצה"ר] שבחה"ש [שבחלל השמאלי] ששם בחי' רוח הבהמה היוורת למטה בגשמי' דוקא שהוא היפך ונגד רוח האדם דנה"א שעולה למעלה להכיר באח"פ וגם בהשתלשלו' העולמות' איך שהוא מאין ליש דוקא, אך גם רוח הבהמה דטבעו לירד למטה תעלה למעלה, והוא שגם שכל האנושי שבמוח גשמי יכיר ויבין בעומק הדעת להבחין האמת ממש (מטעם הנ"ל דקמ' אין הסתר והעלם כלל וע"כ גם רוח הבהמה תעלה למעלה כרוח האדם בעצמ' פני שור שבמרכבה [וכמו] פרות שנשאו את הארון, וגם למעלה יותר הרי א' אדם ובהמה תושיע ה' שזהו בחי' מ"ה וב"ן דאצי' שלמעלה, דרוח האדם למעל' כרוח האדם למטה שעולה למעלה בביטול היש לאין כו', והיינו בחי' מ"ה דחכ' דאדם העליון דאצי' ובחי' המל' [כ]שיוורת למטה להחיות רוח שפלים והוא בחי' ב"ן גימט' בהמ' [ונק' בהמה רבה] דרביע על אלף טורי' ושתית לון כו', ועכ"ז בחי' שם ב"ן עולה למעלה [באצי' ע"י] רוח האדם בחי' מ"ה כמו רוכב על כרוב קל כו' [ו]כמו המרכבה דמל' שנושאות את הכסא כו' וד"ל) (וכמו שמבואר למעלה בהתלבשות הנה"א בנה"ב שנעשי' מהו' אח' ממש ע[ד] ש[עונו] וצער הרוחני' דאלקו' דנה"א תתפעל ותרגיש גם הנה"ב בלב בשר וכמו במרירו' או בחדו' וכן באהו"ר כמ"ש ואהבת בכל לבבך בשני יצריך בלב בשר דוקא וכן בהתפעלות הנה"ב תרגיש הנה"א אעפ"י שמושלת מכל תואר גשם כו' ולא תתפעל ממקרי הגוף [כלל] כו', כך הוא למעלה בבחי' מ"ה וב"ן, דמה שיוורת המל' למטה מטה [כמו בבהמות וחיות דיצירה] עד ק"נ דעשי' זהו כדמיון הנה"ב דאדם ותתברר גם היא ותעלה למעלה בעלי' דרוח האדם דאצי' כמו שמלוש הנה"א בנה"ב כו' (והוא משום שסובל ב' דיעות כא' ע"כ ולו נתכנו עלילות ולא כו')).

וזהו שמע ישראל דוקא, וזהו הנה"א ששרשה בפנימי' ועצמי' אלקו' כמ"ש כי נר הוי' נשמת אדם שגם בנה"ב תאיר אור האלקי ע"י שם הוי' שבה, שז"ש הוי' [אלקינו] דוקא כנ"ל (כמו שיהי' לע"ל שיקבלו מעצמות אלקו' בלי ממוצע כלל כניל, שמטעם זה גם הגופי' יקבלו כמו הנשמו' ויחיו חיי עולם, וגם באוה"ע א' שיהפוך ה' אל עמים כו', ולכך א' גם עכשיו בכל לבבך אפי' ביצה"ר, וראי' לזה ממס"נ בגוף שע"ז א' אפי' נוטל את נפשך כו' שיש כח זה בכל ניצוץ קטן מישראל כידוע (וזהו מס"נ על התו"מ דוקא שלמעלה ממס"נ באה"ר אפי' בגוף כאבות כמ"ש ושמי הוי' לא כו' כנ"ל וד"ל)...

ואחר כל הנ"ל יובן ענין הנ"ל בעיקר ענין הדלקת הנר בשמן ופתילה שהפתילה הוא הנה"א שהוא בחי' ממוצע המחובר ומביא הארת אור האלקי שיאיר בנה"ב וכחו' שלה כמו המוח ולב בגשמי' דהיינו מ"ש בשני יצריך. דהנה מבואר למעלה דעיקר סיבת הדלקה של האור אינו רק מחמת כליון השמן דוקא במה שהוא נמשך ונשאב [בפתילה וכלה באור כו' וכל מה שירבה משך זמן כליון השמן באור כך ירבה זמן ההדלקה ובכלות השמן יסתלק האור (וגם) בצלילת הבהקת האור אינו רק לפ"ע צלילת השמן כידוע). וכך בנה"א נר הוי' נשמת אדם היינו כמו הפתיל"ה שהוא בחי' כלי לאור הנאחז בה כך הנשמה בחי' כלי לאור האלקי כמ"ש כי אתה תאיר נרי ונקי נר הוי' ממש, אך זהו בחי' החו"ב ומדות דנה"א בהתפעלו' שלה בהשגו' אלקו' ביחו"ע [ויחו"ת] כמו בפסוק ראשון דק"ש בא' שמע ישראל כו', וזהו כדמיון הפתילה שנעשה כלי להכיל אור האלקי במוחי' ומדות דנה"א, ואיו זה רק כמו בחי' ממוצע להביא גילוי אור האלקי גם בכחו' דנה"ב שהן בשכל ומדות שלה האנושיי' וטבעיי', והוא מה שיהי' כח כליון בנה"ב. בכחו' שלה בביטול היש לגסו' להיות בבחי' אין האלקי' שהוא אור שמאיר בנה"א [כ]ענין ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כנ"ל שתכלה הנה"ב [ב] באה"ר ותשוקה מורגש' בצמאון יסוד האש שבלב בשר [דוקא כנ"ל זהו כמו כליון השמן שכלה ונכלל באור דפתילה כשנמשך ונשאר בפתילה (אמנם מבוא' למעלה דגם סיבת ההמשכה של השמן מה שנמשך ונשאר ונכלל בפתילה זהו בא ע"י האור דוקא שמושך את השמן כו', כך גם מה שתכלה הנה"ב בלב בשר] למשוך אחר הנשמו' שבמוח זהו בא ע"י אור האלקי שמאיר על נה"א שימשוך את השמן שהוא הכחו' דנה"ב בשכל ומדו' שבה כו'). ונמצא מובן ממשל זה דפתילה ושמן שכל מה שנתרבה המשכת וכליון השמן יותר נתרבה יותר הארת האור כו', וכך הוא בבחי' ה[רוחניות] דאור [האלקי] שע"י ריבוי כליון הכחו' דנה"ב בשכל אנושי ומדו' הטבעי' באלקו' לאהוב את ה' ביצה"ר שבלב בשר ולירא ממנו או בלב נשבר למאוס בחייו ולבטל וליכלל כל תאו' גופניי' עי"ז דוקא נתרבה האור האלקי בנה"א בתוס' מרובה הרבה יותר מע[יקר] הארת אור שמאיר בה שהוא מסתלק וכלה כו' וזהו ענין יתרון האור שבא [מהיפוך] החושך לאור דוקא כידוע הטעם ששרש החשך שלמטה בנה"ב הוא למעלה משרש הנה"א שזהו בחי' התוהו שנק' בהמות וחיות שקדמו לבחי' התיקון דאדם, כנ"ל בענין אדם ובהמה כו' בחי' מ"ה וב"ן דבחי' ב"ן דק"נ אחר הבירור משם מ"ה דנה"א עולה למעלה מבחי' מ"ה דאדם למעלה (והוא בחי' ס"ג [דתהו]), וראי' מן הקרבנו' כו' ומן המרכבה העליונה שנושאי' את הכסא וכה"ג, וע"כ יכול להיות כח גדול בהיפוך חשך לאור דנה"ב בביטול [כ]ל רצון זר רק לה' לבדו בק"ש בכל לבבך כנ"ל שע"ז דוקא יתרבה האור גדול וחדש דנה"א שנק' נר הוי' כו' יותר מעצם האור דשם הוי' דתיקון שבה וד"ל. ולכך [עיקר] הארת האור דפתילה הוא כליון השמן דוקא כנ"ל ([ו]אמנם ג"ז עצמו מה שהשמן יכלה ע"י האור וזהו כליון דנה"ב ויצה"ר שבה ג"כ נמשך מלמעלה, והוא מעצמות אלקו' דוקא. וזהו כי אתה תאיר נרי וה' יגי' חשכי כו' שכולל ב' דברי' הנ"ל בפי' אדם ובהמה תושיע ה' שנותן כח ועוז בנשמה לברר לנה"ב דבחכ' אתברירו בשם ה' דנה"א בחי' מ"ה, וז"ש כי אתה תאיר נרי כו' ומ"ש וה' יגי' חשכי להאיר גם חשך דנה"ב שהוא כליון השמן שיוברר ויעלה למעלה מן האור בעצם [ד]נה"א, וזהו וי"ו דוהוי' כו'). עכ"ל בד"ה המגביה' במאמרי אדמו"ר האמצעי.

לשלימות הענין הנה הוא לשונו בתו"א בענין זה: וכאשר יעמיק האדם שכלו ומחשבתו בזה בעומק בינתו ובעומקא דלבא, אזי תבטל הנפש החיונית מהשכלתה בגשמיות בתגבורת הנפש האלקית המשכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה להוליד מרוח בינתה והתבוננותה אהבה עזה כרשפי אש לדבקה בו ית' בדביקה וחשיקה וחפיצה בהתלהבות עצומה עד כלות הנפש כמ"ש נכספה וגם כלתה נפשי וגו'. ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי וגו'. ואזי תהיה החכמה שבנפש החיונית כשמן הנמשך אחר הפתילה שהיא נר ה' נשמת אדם שהנשמה היא הפתילה המחברת אור האהבה עזה ורשפי אש להאיר בנה"ב עד שתכלה ותכסוף ג"כ לדבקה בו בדביקה חשיקה כו'. ולהיות ואהבת וגו' בכל לבבך וגדול יהי' כח כלות הנפש הבהמית ביתר שאת בבחי' שמן הנכלה ועולה עד שנעשה ממנו כולו אש של אור הנר ע"י בחי' צעק לבם והוא התהפכות בחי' האש שבה. ורשפי אש אהבה עזה כו'. [ומסיים הקטע:] וזהו נר של הנשמה שהיא מהתבוננות נפש האלקית עצמה. עכ"ל בתורה אור.

וע"פ הנ"ל שסיום ההמשך מיוסד ובנוי ובכ"מ הוא לשונו של הדרוש המגביה, מסתבר לומר שאדנ"ע הי' מבאר גם המשך הענינים באותו אופן. אולם עם הבהרה והסתייגות חשובה שאיננו יודעים כיצד הרבי הרש"ב הי' מציג בדיוק את הרעיונות ומה יתכן הי' מוסיף בתהליך.

פרק ב של מאמר זה יבוא בהמשך בביאור ענין נר מצוה.

סיום המשך תער"ב פרק ב'

בפרק א' נתבאר שע"פ המבואר בד"ה מי כה' אלקינו המגביהי לשבת בתו"א ובמאמרי אדהאמ"צ אפשר לשער המשך הביאור בסוף המשך תער"ב (שלא נסתיים ע"י אדנ"ע) והתשובות לשאלות שלא נענו. השאלה הראשונה שעסקנו בה היתה "איך יכולה הנשמה לפעול הביטול בנה"ב שהוא בתוקף הישות דנוגה היפך הביטול לגמרי?" התשובה לשאלה זו נמצאת בתו"א ובארוכה במאמרי אדהאמ"צ שהעתקנו לעיל שם, שזהו ע"י התבוננות בפרשה ראשונה דק"ש בשכל אנושי והטבעי של הנה"ב (השמן) פועל הנה"א שגם הנה"ב יבין האחדות עד שיבוא להתפעלות האהבה ויכלה ויכלל באור האהבה דהנה"א, ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך.

בנוגע לשאלה הקודמת לזה, "מפני מה הוא בכח הנשמה דוקא" לברר ולתקן הנה"ב? הרי מובן מהביאור בד"ה המגביהי, שהנשמה עצמה היא נר ה', ובמילא יש בכח עצמה (של נר ה') להתבונן בגדולת אוא"ס וביחודו עם העולמות. וראה הלשון בתו"א (לח, ג) "וזהו נר של הנשמה שהיא מהתבוננות נפש האלקית עצמה". ובהביאור שם (לט, סע"ב): "הנשמה לבדה היא בחי' נר ובנר יש השלשה בחי' הנ"ל אור ופתילה ושמן, א"כ יש כ"ז בהנשמה עצמה". ובמאמרי אדהאמ"צ (ע' שסד): "רוח האדם [הוא] נה"א העולה למעלה במקורה שמשם נחצבה... והיינו בחי' כח העצמי דנשמה כמו שהוא למעלה... וזהו שנק' יחיד' שבנשמה שחבוקה ודבוקה וצרורה תמיד בצרור החי' באור האלקים מצד עצם טבעה ומהותה ברוחני' האלקי שנק' רוח האדם שנברא בצלם אלקים ע"כ עולה תמיד לשורשו העצמי ומקורו לפי שטבע כל דבר שיומשך לשורשו כניצוץ שנמשך אחר השלהב' מקרוב או כאור הנר שעול' למיל' לאש היסודי, כך אור הנשמה ורוח אף בהיותה מלובשת בגוף בנה"ט היא העולה תמיד למעלה... בכל חלק ממנה יש בה טבעה ומהותה העצמי' כמו בחי' יחיד' עצמה... כל ענין כח השכל הזה (של הנה"א) אינו רק להבין ולהשכיל באלקו'... (בל"א געטלי"ך)", עיי"ש. וכמבואר בהמשך דידן (ע' א'תסד ואילך) ומבואר בארוכה לעיל שם (ע' א'תד. א'תכה) שבשרשו הנשמה מושרשת בעצמותו ית' בבחי' שמו העצמי, העלם העצמי

וכו'. אשר לכן יש בכח הנשמה עצמה להמשיך היחוד ולתקן הנה"ב (כמפורש להדיא בע' א'תנ. א'תנד).
[עפ"ז אולי יש לבאר מה שמוסיף בסיום ההמשך (ע' א'תעז) "וכמו"כ הוא בבחי' היחוד למטה בנש"י
שמיחדים אותו ית' בבחי' יחו"ע ויחו"ת"].

ועתה נמשיך לבאר השאלה בענין נר מצוה: "ולהבין מה"ע נר מצוה ומה המה ג' ענינים הנ"ל דשמן
ופתילה ואור (ע' א'תסו):

בתחלת הענין (בע' א'שנ) כבר הובא מדרוש המגביהי לשבת הנ"ל השאלה מהו נר דנשמה ונר דמצוה.
וממשיך לבאר שם שיש ג' ענינים דפתילה ושמן ואור הן בנר הנשמה והן בנר מצוה. ולאחרי הביאור דג'
ענינים אלו בנר נשמה (נעתק תוכנו בפרק א' של הערה זו), מבאר בקיצור (בסוף ע' א'שנא-ב) הג' ענינים
בנר מצוה, שהפתילה היא המצוה, והוא הרצון העליון המתלבש בדברים הגשמיים, וע"י המצות מתעלים
הדברים הגשמיים. והוא שהגילוי מלמעלה שבמעשה המצוות ה"ז מקרב כל הדברים הגשמיים שהן תחת
ממשלת ק"נ ה"ה נכללים ע"י המצוה באלקות. ולאחרי זה מוסיף (כפי שמבואר בתו"א לח, ג): וגם יש
בהמצות סגולה פרטית להעלות את הנה"ב לקשרה באו"ס ב"ה.

כלומר: נוסף להעבודה של נר הנשמה (הפתילה) בכח עצמה ע"י התבוננות בק"ש להמשיך היחוד
ולהעלות הנה"ב (השמן) להאיר ויכלה ויכלל באהבת ה' (ואהבת בכל לבבך בשני יצריך) כרשפי אש
(האור שנעשה ע"י כליון השמן שנשאב בהפתילה), ניתנה להנשמה מלמעלה נר מצוה, שע"י המצוות
(הרצון העליון המתלבש בדברים הגשמיים), (1) מתעלים הדברים הגשמיים ונכללים באלקות, (2) וגם יש
בהם סגולה פרטית להעלות את הנה"ב לקשרה באו"ס ב"ה. ובלשון ההמשך (ריש ע' א'שנב): המצוות
הן המחברים את אור התורה עם האדם והעולם.

יש להבהיר שגם הנשמה עצמה (ע"י ההתבוננות בק"ש) מייחדת אלקות בעולם (נוסף לפעולתה
בהנה"ב), כמבואר לעיל בהמשך (ע' א'תיז ואילך) בענין המאריך באחד, אמליכתי למעלה ולמטה ולד'
רוחות כו'. אבל ע"י מעשה המצוות מתבררים ומתעלים הדברים הגשמיים של העולם עצמו באלקות (כמו
קלף התפילין וצמר הציצית וכיו"ב), למעלה יותר מהיחוד שנעשה ע"י הנשמה מצ"ע.

בתורה אור שם מדגיש בעיקר ענין ה' (הסגולה פרטית במצוות להעלות הנה"ב ולקשרה באו"ס ב"ה).
והטעם בפשטות הוא לכאורה כי עיקר תוכן הדרוש הוא השפעת הנה"א על הנה"ב ע"י ההתבוננות בק"ש
(ואהבת גו' בכל לבבך בשני יצריך). ובהמשך הביאור (נעתק להלן) מסביר עפ"ז הטעם שלובשין טלית
ותפילין קודם התפלה להמשיך בחי' מקיף של המצוות להעלות את נה"ב בתפלה. היינו שההדגשה היא
על מה שמוסיף המצוות על עבודת הנשמה בעת התפלה להעלות הנה"ב. אבל מהמשך הדרוש בתו"א
(לח, ד), וכן מהביאור שם (לט, סע"ד) מובן שע"י תומ"צ פועלים גם בירור העולם. וכן מבואר להדיא
בדרוש זה (המגביהי) של אדהאמ"צ (ע' ת-תא).

[סדר העבודה בפרטיות, באם הנר מצוה בא לפני או לאחר העבודה דנר ה', יתבאר אי"ה להלן בפרק ד'
של הערה זו].

וז"ל בתו"א: וענין נר של המצוה היא שהמצוה יש לה סגולה פרטית להעלות נה"ב ולקשרה באו"ס ב"ה
כמא' אק"ב בקדש העליון שהוא למעלה מן ההשתלשלות. כי המצות הם לבושין ונק' לבוש מלכות שהם
בחי' מקיפים שמקיפים ומלבישים את הנפש מראשה ועד רגלה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש
שע"י מעלה את הנפש כמו האדם כשהוא לבוש יכולין להמשיך אותו ע"י לבושו. וכן כצורר אבן במרגמה.
שע"י שצורר בחרט זורקין אותו למעלה יותר. הכלל שכל בחי' מקיף הוא העלאה למעלה. ולכן לובשין
טלית ותפילין קודם התפלה להמשיך בחי' מקיף למעלה להעלות את נה"ב בתפלה כנודע שאין התחתון

עולה למעלה עד שיורדת תחלה הארה מלמעלה. והתפלה היא עליית נה"ב. ולכן התפלה היא נוסחא אחת בכל יום כל ימי חייו של אדם הקצובים לו ימי שנותינו בהם שבעים שנה הם כפי נצוצות נפש הבהמית שצריך להעלות (משא"כ נפש האלהית היא נצחית) וכל יום נעשה בחי' חדשה. וצריך להעלות גם אותו נצוץ שמתחדש והכל היא העלאה אחת (משא"כ לימוד התורה צריך דוקא ללמוד בכל יום דבר חדש) ולכן כל המצות נקראות בשם צדקה כי צדקה תרומם גוי שע"י הצדקה וחסד שעושין למטה להחיות רוח שפלים ועני חשוב כמת. כן ויותר מכן לאין קץ נמשך רוח חיים מלמעלה מחיי החיים ב"ה להחיות מתים ממש בבחי' ימין מקרבת וימינו תחבקני ממש באור המקיף שמלמעלה לרומם ולהעלות את הנפש למעלה מעלה באו"ס ב"ה ממש וזהו ענין נר מצוה. עכ"ל.

וזהו ההוספה של נר מצוה על נר ה' נשמת אדם. ולהעיר מביטוי מרתק בהביאור בתו"א שם (לט, ד): אין נשמה בלא מצוה כי לא ע"ה חסיד ולא בור ירא חטא. וגם מצוה בלא נשמה אינה כלום כי כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו. ולכן צריך להיות גם שניהם (וראה שם לח, ג – יועתק בפרק הבא של הערה זו).

במאמרי אדהאמ"צ יש בזה (בענין נר מצוה) אריכות הביאור (מסוף ע' שצ עד ע' תב). וכדי להקל על הקורא העתקתי תמצית של נקודות העיקריות שם:

1. הג' דברים בנר מצוה: פתילה שמן ואור

והנה ידוע ומבואר למעלה שגם המצות נק' בשם נר כמ"ש כי נר מצוה כו', ולכאורה אין זה [מובן] דמה שייך ענין המעשה דמצוה בפו"מ שתקרא בשם נר דוקא, ומשמע שיש במצוה ג"כ ג' אלה פתילה ושמן ואור והאור הוא אור דתו' והשמן הוא הדבר שנעשה בו המצוה שלוקח מדברים גשמי' דדצ"ח כו' וע"י הממוצע דפתילה שהיא נשמת האדם כנ"ל הרי השמן כלה באור כו' (כמשי"ת [בסעיף 8 להלן]). (סוף ע' שצ-שצא)

2. הכח של נר מצוה להעלות ולהמשיך קדושה העליונה ביותר, קדושת העצמות, בנשמה אלקית וז"ש [בזוהר] ושמן על ראשך לא יחסר דא עובדין טבאן כו' שמאירין לנשמה בבחי' מקיף ע"ג הראש כמו שמן הטוב על הראש כו' וכמ"ש אלה המצות אשר יעשה אותם האדם שהיא הנשמה [וחי בהם] שיתוסף האור האלקי בנשמה מחיי החיים א"ס ב"ה, וי"ל מאין יהי' הכח במעשה המצות בדבר' גשמי' להמשיך בדבר' גשמי' תוס' אור חדש בנשמה האלקי' כו'. אך הנה ידוע שהמצות נק' בשם קדש כמו שאנו או' אקב"ו כו' וכמוזכר כ"פ בכתובי', ובחי' קדושה זו דהיינו קדושה העליונה ביותר שלמעלה מכל בחי' קדושו' העליונות [ו]נק' קדש העליון [ובזוהר נק'] קדש עילאה דקדש מלה בגרמה כו' כמ"ש [בזוהר] דכמה קדושאן אית לעילא אבל אין קדוש כהו', שזהו בחי' קדושת העצמי' ופנימי' דא"ס ב"ה שלמעלה מעלה מכל עיקר ומקור ההשתלשלו' דסומ"מ [דסובב וממלא] באבי"ע כו', כי גם שבבחי' ההשתלשלו' נק' קדוש ג"פ שזהו מה שקדוש ומובדל בבחי' מקיף ומרומם ומתנשא ע"כ ההשתלשלות כמו בחי' סוכ"ע בכלל שנק' בחי' מקיף וסובב עליהן כמו עיגול השמים שסובב' לארץ כו' והוא נק' קדושה לגבי ערך ההשתלשלות לבד כמ"ש המתנשא מימות עולם כו' וזהו ג"כ בחי' החכ' שנק' קדש כידוע שהוא יו"ד דשם הוי' כו', אבל זהו מה שבחי' החכמה היא מקור לכל התהוו' העולמי' כמ"ש כולם בחכ' עשית כו' וזהו שנק' אין כמו והחכ' מאין תמצא כו', אבל זהו בחי' אין של היש בלבד כמעין הנובע בנהר וכחיות הנפש בגוף כו', אעפ"י שזהו כמו מאין ממש ולא כמו כח הפב"נ כו' שזהו כמו ערך המקיף דסובב על הפנימי דממלא כו', מ"מ שייך רק לגבי ההשתלשלו', וכן עד"ז כמה קדושאן דבחי' החכ' יש למעלה בכל עולם ועולם דבי"ע שהוא בחי' החכ' שבכל עולם עד מקור עולם האצ"י שזהו בחי' חכ' [דאצ"י] שנק' אור אבא שהוא שרש הראשון לכל האצ"י כו' כידוע בע"ח (דכ"ז הוא בחי' ד"ת שמאין ליש כמו בראשי' ברא כו'),

אבל בחי' קדש העליון היינו בחי' קדושה העצמי' ממש שנבדלת בערך לגמרי אפי' מבחי' קדושה דסוכ"ע כו' והוא שלא יתכן לו' בו קדוש ומובדל מן העולמו' מאחר שהוא למעלה מהיות גם מקור לעולמו' אלא הוא בבחי' אור העצמות דאלקו' כמו שהוא [טרם ש]מתצמצם א"ע להיות מקור לעולמות ברצון וחכ' כו' (והיינו בחי' ד"ע שהוא מיש לאין דכלא חשיב כו' דאפי' אור צח כו' אוכם הוא לגבי' עה"ע עצמו כו' כנ"ל), וג"ז האור הרי הוא בבחי' הפנימית ועצמות שלו ממש שנק' קדושה העצמית ממש, והיינו המצות שהן פנימי' רצונו שמאיר בהן מבחי' פנימי' עצמותו שהוא בבחי' א"ס ממש כמ"ש רחבה מצותך מאד בלי גבול כלל כו' (ונק' ארחין דגלגלתא אורחו' הוי' שבבחי' פנימית העצמית) (כמ"ש הקב"ה מניח תפילין ותפילין דמארי עלמא מה כתי' בהו כו' ומתעטף בציצית כמ"ש עוטה אור כשלמה כו' וכה"ג, [ולכך נק' מצוות מצותיו ממש וזהו שנק' קדושת העצמות ממש]), וזהו שאומר בברכת המצוות שהן בחי' מקיפים לגוף היח"ע שבמעשה המצוות], ולכך מברכין עובר לעשייתן דוקא אשר קדשנו במצותיו בקדושה העליונה זו העצמית ופנימי', שז"ש וחי בהם מחי' החיים דעצמי' ופנימי' א"ס ב"ה, והוא מה שעי"ז נתעלה הנשמה למעלה הרבה [אף] משרשה הראשון בחכ' דאצי', שגם שנק' ג"כ קדש אבל אין לזה ערך כלל לגבי' בחי' קדושה זו דמצות שהוא בקדש העליון כו' (שמזה דוקא יהי' העוה"ב כידוע) (וכמו"כ גם נשמת משה ע"ה שהוא בפנימי' אבא דאצי' שנק' מ"ה וזהו מ"ה שמו כו' מ"מ ע"י המצות שעשה נתעלה נשמתו בקדש עילאה הנ"ל שלמעלה הרבה מזה, וכן באברהם שא' [אשר] שמע בקולי וישמור כו' מצותי כו', וכך בכ"א בפרט).

ואמנם הנה מבואר למעלה דהנשמה לא ירדה לתקן עצמה כי א"צ תיקון להיותה מעולם התיקון, ועכ"ז נתקנה ונתעלה הנשמה ע"י מעשה המצות מטעם הנ"ל, ועוד מטעם שנועץ תחב"ס דוקא שזהו בבחי' סו"מ דמצות בדברי' גשמי' דק"נ דוקא שבזה מלובש מקדש העליון הנ"ל ופנימי' התענוג הפשוט [ה]עצמי' דוקא, כמ"ש לכל תכלה שהוא תענוג ראיתי קץ אבל עונג העצמי' שבמצותיך ממש רחבה מאד כו' וד"ל, וזהו לפי שנתבררה מחשך דק"נ להיות בה גילוי אור דקדושה זו שבמצות בגשמי' שבשביל זה ירדה הנשמה לברר בירורי' דק"נ, והוא מע"ט שבכל יום ויום שעושה שמשלים נפשו ועושה לבושי' ומקיפי' מאירי' לנשמתו מאד בתוס' אור מרובה על עיקר שרשה למעלה כנ"ל כמ"ש בזוהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים באינון לבושין כו', וזהו והלך לפניך צדקך כו' וכן אני בצדק אחזה פניך בצדקה דמצות מעשיות דוקא וכן צדקה תרומם גוי' (כמשי"ת). (ע' שצא-שצג)

3. הכח של נר מצוה להעלות הנפש הבהמית

והנה לבד זה שמעשה המצות מעלים לנשמה האלקי' וחי בהם כנ"ל, עוד זאת מה שגם נה"ב הטבעי' [ת]תעלה גם היא עמה בעשותה א' מכל מצות ה' בכונה וברעותא דלבא אף בלב בשר הטבעי' כו', והיינו מה שגם נפש השכלי' האנושי' תעלה להיות במקום ומדרי' דחכ' דנה"א, והוא ע"י בחי' מקיף דקדושה העליונה זו שבמצות להיות נתאמת גם אצלה השגת עצמי' אלקו' כמו שהוא בקדושת עצמותו ממש שלמעלה ממקור ההשתלשלות כנ"ל שנק' קדש העליון כנ"ל, ואעפ"י שא"א לנה"ט להשיג ולהכיר רק במה שבא לכח הדמיון האנושי' כמו כח הפועל בנפעל לבד ועד שנראה העולם בבחי' פירוד כו', אך ע"י הקדושה דמצות נמשך גם בכח דנה"ב מקדש העליון הנ"ל ותוכל גם היא להכיר ולהשיג מאמית' עצמות אלקו' ממש לפי שהמצות נעשי' בדברי' גשמי' שמזה נעשה לבוש ומקיף דקדושה אף לנה"ב להעלותה ג"כ כמו והלך לפניך צדקך כו' שכל התו"מ ניתנו לנשמות בגופי' דוקא ומטעם הנ"ל דנועץ תחב"ס דוקא ולהפוך חשך לאור והנשמה [עצמה] א"צ תיקון רק לברר לנה"ט שתעלה גם היא ע"י המצות בגשמי' שעשה בגופו ובממונו בעוה"ז דוקא. (ע' שצג)

4. לובשין טלית ותפילין קודם התפלה להמשיך בחי' מקיף למעלה להעלות את נה"ב בתפלה

ובכ"ז יובן [הטעם] מה שצריך האדם ללבוש הטלית ולהניח תפילין קודם ק"ש, דודאי יש בכח הנשמה באדם לכוון בק"ש ביחו"ע בכוונה ורעותא דלבא כו' ולמה הוצרך להקדים בתחלה מצות טלית דוקא כו', אך הענין הוא לפי שבק"ש צריך האדם להמשיך קדושה עליונה דאחד בע"ס דבי"ע בא' הוי' אלקינו ה' אחד כנ"ל והוא מה שמאריך בד' דאחד להמליכו בשמים ובארץ כו' בו"ק עליונות, וקבלת מ"ש זו זהו בחי' פנימי' ועצמו' דא"ס ב"ה כמו שהוא בעצמותו ממש שנק' מלך הקדוש מלך מרומם לבדו ממש למעלה מקדושה שלגבי ההשתלשלות העולמות שמתנשא מימות עולם לבד כו', ובק"ש זהו בא מאמצעות ההשג' אלקות שבנשמת האדם שעולה למעלה מצד עמקות הדעת והתבוננות בכ"א לפ"ע וכך יוכל לכוון דעתו בהשגות עצמי' אלקו', דאע"ג דלית מחתב"כ מ"מ ברעותא דלבא בכוונה טובה נתפס בכל ניצוץ אלקי בק"ש ומצד שרש נש"י שהוי' אלקיו עמו וכנ"ל.

ואמנם עיקר הכח ועוז לזה כמ"ש ה' עוז לעמו יתן כו' זהו בא ע"י הקדמות המצות דטלית דוקא שקודם התפלה, לפי שהמצות הן בבחי' מקיף העליון על הנשמה כנ"ל, ומה גם במצות עטיפת הטלית דמצות ציצית ששקולה כנגד כל המצות והטלית הוא בחי' מקיף ממש בכללו' כי ל"ב חוטין דטלית הן ל"ב נ"ח דמקיף שלמעלה דכתי' עוטה אור כשלמה או לבושי' כתלג חיוור כו', והוא ענין פריסא דמל' שמי' דלעילא שנמשך על האדם בבחי' מקיף דוקא כמו שום תשים עליך מלך בקעומ"ש [והרי אמרו] למה קדמה שמע לזה"ש לקבל עליו עומ"ש תחלה בהשגה וטעם, אך כדי שיוכל לכוין דעתו לאמיתיות היחו"ע ובכוונה טובה ורעותא דלבא בק"ש צריך שימשיך קבלת מ"ש דבחי' מקיף שלמעלה מן ההשג' וטעם [ב]עטיפת [ה]טלית ע"ג ראשו וכן במצות תפילין שע"ג המוחי' [שבראש] ששם מונחין פ' דשמע והא"ש בקלף גשמי [בכתב] ובבליטה ע"ג הראש דוקא עי"ז דוקא נמשך מן ההעלם דמקיף זה לגילוי אור שיוכל להשיג בהשג' וטעם בקעומ"ש הפנימי' כנ"ל בק"ש [ומאמת] הוא לא[מ]ת היחו"ע דק"ש גם בהתפעלות האה"ר דואהבת בכל לבבך בכל נפשך כו' עד שיוכל לבא לידי מעשה בנסיון בפו"מ והוא מ"ש אפי' נוטל את נפשך ובכל מאדך למעלה מן הכלי דנר"נ כו'. וז"ש אמת ויציב ונכון כו' להביא לקיום המעשה שזהו העיקר באמת ברת"ס כו' והיינו מה שיתקיים האהבה האלקי' דבכל לבבך כו' כל היום בקיום נצחי שיהי' מזה סו"מ וע"ט ולא יופסק ולא יבוטל לעולם כו'. הנה כ"ז א"א להיות מצד ההשג' אלקי' והתפעלות האהב' שנולדה מזה בק"ש שהוא נפסק ומתבטל מיד אחר התפלה עד שלא נשאר ממנו רושם כלל, כידוע שהאהבה שבאה מצד ההשג' דנה"א חולפת ועוברת כו' ואין זה נק' אמת שהרי א' שפת אמת תיכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. אך המקיים ומעמיד בקיום נצחי לאהבה האלקי' למע[ש]ה בלי נפילה לעולם זהו שבא מכח האו"מ העליון דטו"ת שלבש קודם התפלה שנותן כת ועוז למקיף דנר"נ שיקיים להשג' ואהבה שק"ש קיום נצחי ולאמת את האהבה שלא תפול לעולם וד"ל. (ע' שצד-שצה)

5. ב' דברים בכח המקיף דמצוות: 1) המשכת האור עד למטה מטה להאיר חושך הנה"ב

והנה מובן מזה שיש בכח האו"מ דמצות הנ"ל ב' דברי', הא' הוא במה שנמשך האור עד למטה מטה דוקא שזהו ירידת האו"מ להאיר בחושך שהוא בנה"ב שתשכיל [ו]תתפעל גם היא ביחו"ע דק"ש כנ"ל ומה שיומשך הקדושה אף בדברי' גשמי' דמעשה המצות והעיקר מה שיוכל להתקיים קיום נצחי כל היום אף בהיותו טרוד בהבלי עוה"ז לא יסוג אחור לבו וחפץ במצות ה' בקעומ"ש באהוי"ר בלי הפסק לעולם (ואעפ"י שהאהב' האלקי' שבק"ש חלפה ועברה מתקיימת למעשה רק מצד בחי' או"מ דטו"ת שקודם ק"ש כנ"ל), וזהו מטעם שיש באו"מ העליון מבחי' רב חסד דימין העליון בבחי' ימין מקרבת שמתפשט למטה מטה עד מאד, והיינו כמ"ש וימינו תחבקיני וכמו שהאב מחבק לבנו או לאו"נ כנפשו מאחוריו ביד ימינו [דוקא] שחיבוק זה מאחוריו מורה שמחבקו ומקרבו אליו בימין זה לבלתי יוכל לסוג אחור ממנו לעולם ויתקיים אהבתו אליו לבלתי יסור ממנו אף בהפרדו ממנו, והוא ענין החיבוק שמאחורי גופו דוקא. וכך הוא למעלה בבחי' חיבוק דימין העליון שהוא בבחי' אה"ר העליונה שנמשכת בבחי' מקיף על האדם

גם בנה"ב שלו וכמעשה הגשמי' במצות שיתקיים בלי ינטה ויסוג אחור לבו לעולם אף בהיותו טרוד באחוריי' בחיצוני' דגופו כו' לפי שאו"מ זה נעשה מן המצות עצמן שלמעלה זהו פנימית [בחי' ד] רצה"ע שזהו כמו העמוד שמגיע ונעוץ תחב"ס למעלה למטה (והוא בחי' כתר תר"ך עמודי אור) וכמ"ש כצינה רצון תעטרנו כו' (ולכך נא' שומר מצוה לא ידע דבר רע אף בהילוכו במקום טומאה כו'). (ע' שצה-שצו).

6. ב' דברים בכח המקיף דמצוות: (2) העלאת הנה"א למעלה משרשה

והענין הב' שיש במקיף זה דמצות הוא בחי' העלאת דאו"ח מלמטה למעלה, וזהו מה שיש בכח או"מ דמצות להעלות ולרומם את הנה"א למעלה משרשה (ולהעלותה עמה גם השכל ומדות דנה"ב כו') שהוא למעלה ג"כ מבחי' החכ' שנק' קדש לה[יות] עולה בקדושת העצמי' ממש כנ"ל (שזהו שנק' אדם אדמה לעליון ממש והוא לפי שקדשנו במצותיו בקדש העליון ממש כנ"ל), שזהו ג"כ שנכלל בבחי' או"מ דחיבוק ביד ימין העליון שנק' בחי' ימין מקרבת, אבל בחי' ימין קירוב זה הוא אשר בא בבחי' העלאת למעלה מעלה כמו בקרבנות לפני ה' דנשמות בג"ע שעולים בעא"ע עד שנכללי' בעצמות כו', ואמנם בחי' [העלאת ד]קירוב זה שע"י המצות בא שלא כסדר והדרג' כלל כשאר העליות כו', והיינו כמ"ש אנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי' כו' [כמו] שהאדם הגדול בענקים מגבי' למעל' לתינוק הקטן שמשפיל זרועו למטה עד הרגל ומעלה ומגביהו על זרועותיו ונושקו כו', כך אנכי ממש שזהו בחי' סדכ"ס דלמחתב"כ דלא ידע לי' בר איהו כו' והוא בחי' פנימי' ועצמי' אא"ס שבמצות שמלוכב ברצה"ע שבהן כמו שהן למעלה ממש בבחי' א"ס כמ"ש רחבה מצותך מאד, [וז"ש] אנכי דפנימי' הכתר הכולל כל התרי"ג מצות וז"מ דרבנן שעולה תר"ך בכלל והוא שנק' תר"ך עמודי אור כעמוד שנעוץ תחב"ס ראש[ו]ן הגבוה למעלה בגג העליון וסופו נעוץ ברצפה ומחבר ראש וסוף כא', כך אנכי זה דשרש המצות נעוץ למעלה מעלה תרגלתי לאפרים שיורד ונשפל ונמשך למטה בנשמי' שבגופי' כדי להעלותם ולהגביהם למעלה מעלה בעצמו' א"ס. (ע' שצו-שצז)

7. צדקה תרומם גוי

וזהו צדקה תרומם גוי כו', דהנה [ידוע] ש[כללות] כל המצות נק' בשם צדקה וכמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות כו' וכת' והעמדנו עלינו מצות כו' הרי שמצות צדקה נק' מצות לשון רבים לפי שמצות צדקה שקולה כנגד כל המצות, להיות שכל המצות הן בחי' גילוי המשכו' אור עצמו' אלקו' בבחי' קדש העליון כנ"ל והוא בחי' ה"ח דרמ"ח מ"ע הכלולים במקיף זה דימין העליון כנ"ל... וזהו צדקה תרומם גוי כו' להיות שכל ענין המשכות החסדים דאור הזרוע לצ"ע במצות שנק' צדקה כנ"ל זהו בבחי' ירידה והצמצום דאו"י מלמעלה למט' בהמשכו' דאו"מ בחיבוק בימין העליון כנ"ל שיורד ונשפל עד למטה ביותר... אך מבואר למעלה שיש בחי' ההעלאת דאו"ח ע"י המצות שנק' צדקה דוקא והיינו מ"ש וצדקה תרומם גוי שהן ישראל שנק' גוי א' בארץ וא' בהם לקדושי' אשר בארץ המה קדושי' בבחי' קדושה העצמי' דמצות כנ"ל שע"י המצות מתרומם ומתעלה נש"י למעלה מעלה בבחי' קדש העליון דעצמי' ופנימי' א"ס ב"ה כמ"ש קחם על זרועותי' כו' כנ"ל למעלה הרבה [גם] משרש הראשון דנש"י בפנימי' דחכ' דאצי' כנ"ל. (ע' שצז-שצט)

8. [סיום הענין] הג' דברים בנר מצוה: פתילה שמן ואור

והנה אחכ"ז יובן ג"כ הטעם מה שהמצות נק' בשם נר [ג"כ] כמ"ש כי נר מצוה כו' כנ"ל ויש בזה ג' דברים שמן ופתילה ואור כו' כנ"ל. והנה [כמו ש]מבואר למעלה בענין מה שהמצות נק' בשם צדקה הרי יש בזה ב' ענינים א' ענין של השפעה אלקו' בבחי' החסדים העליונים מאור הזרוע לצ"ע בכל מצוה ומצוה כנ"ל, והב' היינו מה שנתקבל אור עליון זה בכלים רבים כמו המקבל שפע צדקה שהוא כמו העני שמקבל מעשיר כנ"ל שהן נש"י בגופי' ובמצות זהו בבחי' כלי מעשה הצדקה בעצמו שנעשה בחי' כלי ומכון לקבל

השראה וגילוי אור רצה"ע שמתלבש במעשה זה דוקא (וכמו רמ"ח אברי' שהן בחי' כלים לגילוי האור וחיות הרוחני שבהם כך רמ"ח מ"ע נק' רמ"ח אברין דמלכא למעלה כידוע), וזהו שנק' מצות ה' שהוא בחי' כלי לאור דשם הוי' המלוּבש בה כו', והענין הוא לפי שאין בחי' המשכות האור רק בכלים המחזיקי' את האור דוקא, לכך כל המצות שנעשי' בחי' כלים רבים נק' צדקה בה"א בחי' מקבל דה"ח הכוללי' דרצה"ע שנמשך מצ"ע כנ"ל.

וכך יובן ג"כ בענין הטעם שנק' המצוה בשם נר שזהו בחי' הכלי לאור העליון שיאיר במצוה, והיינו שהוא בחי' כלי לבחי' המשכה דאור קדש העליון העצמי הנ"ל שנמשך בכלי מעשה המצוה עצמה כנ"ל, ע"כ נק' המצוה נר שמחזיק האור כמ"ש כי נר מצוה כו' היינו מה שהנר מחזיק בתוכו השמן שכלה ונכלל באור ע"י הפתילה שנק' נר ממוצע כנ"ל. והענין הוא כידוע דכל המצות הם נעשי' מדברי' גשמי' דנוגה כמו מצמר גשמי נעשה מצות ציצית ומקלף בהמה הגשמי נעשה מצות תפילין בראש, וכמו מעשה המצות כולם כשופר ולולב ואתרוג וסוכה תרומו' ומעשרו' וצדקה וקרבתות וכה"ג הכל נעשה מדצ"ח גשמי' ומאחר שבהן נעשה בחי' הכלי' דמצות הרי נעשי' בחי' כלי לאור רצה"ע שנמשך מקדש העליון שקדשנו במצותיו ממש כנ"ל, וזהו שנק' בחי' בירורי' דק"נ שנעשה מהם דוקא [בחי' כלי לקדש העליון שזה הי' בחי' תחלת המח' ותענוג העצמי' בהעלם העצמו' דא"ס ב"ה שיהי' לו דירה למטה דוקא כו'], וז"ש שכר מצוה מצוה עצמה שהיא הכלי שלמעלה גם מן האור עצמו כו' (כמשי"ת). וזהו ענין השמן שבנר שכלה באור כנ"ל שהוא כל ענין המעשה דמצות שבחכ' עשי"ת [ב]בחי' יש גשמי שנעשה מבחי' [ביטול ו]כליון לאור העליון אלקי שמאיר בו כמו שמתלבש בצמר דציצית מבחי' או"מ דמל' [ו]בקלף דתפילין מד' מקיפי' דד' מוחי' כו', וכה"ג בכל האורות עליוני' דמצות שמאירים ונמשכים במעשה שלהם שנמשך מקדש העליון, וזהו הכל [משל ה]שמן שכלה ונשאב באור הדולק כו' כנ"ל, וז"ש בזהוהו ושמן על ראשך דא הוא עובדין טבאן כו' וד"ל.

אך הנה אין האור מאיר ודולק כ"א ע"י הממוצע שהוא הפתילה שמחבר את האור בשמן והוא ע"י מה שהשמן נמשך אחר הפתילה כנ"ל. והענין הוא כידוע שיש בענין המצות בכלל ב' דברים, א' גוף הדבר שבו נעשה המצוה כמו צמר דציצית ותפילין ולולב ואתרוג שנק' כלי לאור כנ"ל, והב' מה שהאדם עושה המצוה ומקיימו במעשה שאז דוקא נק' מצוה והוא כשלוּבש הטלית ומניח התפילין ונוטל הלולב כו' שאם אינו עושה המצוה לא נמשך בחי' קדש העליון במצוה זו וכמו האתרוג כשאינו נוטלו למצוה אינו כלי לאור כלל וכה"ג שאר המצות בקרבנות ומעשרות כו', ואף שיש בתפילין קדושה גם כשאינו מניחין מ"מ כשמניח תפילין נמשך בחי' מקיף דד' מוחי' כמ"ש כי שם הוי' נק' עליך אלו תפילין שבראש כו' וכה"ג בכל המצות, והיינו דוקא ע"י ענין הכוונה ורצון הטוב שבאדם העושה המצוה, וכמ"ד מצות צריכין כוונה ורעותא דליבא כמו כוונות דברכות המצות קודם שעושה שע"ז א' אשר קדשנו במצותיו כו' שע"י זו דוקא נעשה בחי' יחו"ע במצוה זו ונק' מצות ה' ממש והוא יחוד קוב"ה ושכינתו' [ש]בכל מצוה משא"כ קודם שעושה המצוה. ולכך ישראל נק' עושי רצונו שעושי' וממשיכין רצה"ע בקיום המצות כשעושה אותם בכוונה לפי שע"י זה יעלה האדם לדבר הגשמי שנעשה בו המצוה ומביאו ומחברו להיות בחי' כלי להשראת האור העליון. וזהו מה שהשמן נמשך אחר האור ע"י הפתילה שהוא נה"א המקיים המצוה בכוונה טובה בפרט בא' אשר קדשנו כו' להיות בטל ונכלל באור ה' שמתלבש בזה שנק' קדש העליון, ואם לא מקיים המצוה במעשה בפו"מ ובכוונה כו' לא נעשה בחי' כלי לאור כלל כו' וד"ל. וז"ש ושמן על ראשך לא יחסר על דוקא שהן המצות שנעשים בכוונה מדברים גשמיים שכלה ונכלל באור האלקי וע"י זה תאיר אור גדול גם בנה"א כו' שירבה השמן יותר לכך שמן זה לא יחסר ולא יפסק האור כו' וד"ל.

9. הקשר בין נר מצוה ונר ה' נשמת אדם

וז'הו כי נר מצוה כו' שהמצוה נק' נר בכלל שע"ז יהי' חיבור וקשר להמשכת האור האלקי [ה]פנימי' דקדש העליון למטה בעולם הגשמי, וגם הנשמה נק' נר ה' להיות שה[י]א בחי' ממוצע לחבר האור בכלי כנ"ל. ולפי"ז הרי במצות שנק' נר העיקר הוא השמן שבחכ' אתברירו בדברי' גשמי' להיות כלי למצוה כנ"ל ותורה הוא האור ואין ממוצע רק האדם שעושה המצוה בכוונה כנ"ל, וא"כ היינו ענין מה שהנשמה נק' נר הוי' ע"י תו"מ שהשמן הן המצות ותו' שעוסק בה הוא האור והוא עצמו המחבר כו'. אך באמת משמע דהמצות נק' נר ויש בזה ג' דברי' שהוא השמן והפתילה והאור כו' וגם הנשמה נק' נר בג' דברי' אלו שמן ופתילה ואור וב' [עניני'] מחולקים הם ומ"מ הם מתאחדים כא' בקיום האדם את המצות ותו' אור בנפשו נק' בחי' נר הוי', וז"ש שקדשנו במצותיו שקדשנו לנשמות בקדש העליון במצותיו העליונות להיות שגם הנשמות נק' בחי' נר הוי' ממש כמו המצות שנק' מצות ה' כו' והוא ע"י המצות דוקא, וזהו דוקא ע"י קעומ"ש שיש בכל מצוה שא' ונעשה רצונו שנק' עול מצות בביטול הרצון לעשות רצון קונו כו', שזהו בחי' הממוצע להמשיך את בחי' האור [כמו הנשמה שנק' ממוצע להביא ולחבר אור האלקי למטה כנ"ל] (והוא לפי שקבלת עול מצוות שרשו למע' מגוף האור) דרצון וחכ' שבמצוה כמ"ש הקים עול עולה של תו"מ כו' משום דסו"מ [דסוף מעשה] בקבלת עול של מצות עולה למעלה מגוף עצם הרצון והתענוג שבמצות כמ"ש במ"א וד"ל).

10. השייכות דנר מצוה ונר ה' לתורה אור

ובאמת שרש ענין ג' דברים הללו שמן ופתילה ואור בין במצות בין בנשמות שנק' בשם נר זהו ע"י הממוצע דחכ' דתו' דוקא, דגם שא' ותו' אור אין הכוונה שאור דתורה הוא אור העצמי' דא"ס אלא אור דתו' זהו בחי' ממוצע לחבר ולהמשיך גילוי אוא"ס במצות, וכן בנשמות שזהו הטעם שנק' נר הוי' כו' וכידוע דנש"י מתקשראן באורי' באותיו' התו' ואורי' בקוב"ה שנק' מאור להמשיך אור כמ"ש יהי אור אור החכ' כו'. וזהו ג' דברי' [הללו ד'] שמן ופתילה ואור בנשמות, דהנשמה נכללת באור דתו' שהן אותיות דתו' שנאחז בפתילה שהוא הממוצע להאיר אוא"ס בנשמות וגם במצות שנק' רמ"ח אברי' שהם נעשים בדברים גשמיים כנ"ל הרי בחי' החכ' דתו' אור הוא הממוצע להביא ולהמשיך להיות גילוי אוא"ס עצמו בכלי' דמעשה המצות וכמ"ש דתלמוד גדול מפני שמביא לידי מעשה ולכך מצות ת"ת כנגד כולם וכמו שהחכ' שבמוח שבראש ממשיך אור וחיות לכל האברים והמוח דחכ' שבראש עצמו בחי' ממוצע כמ"ש והחכ' מאין תמצא כו' (כמשי"ת). (ע' שצט-תב)

עכ"ל (בקיצור לפי ערך) של הדרוש במאמרי אדהאמ"צ. עיי"ש לשלימות אריכות הביאור.

בקשר להשקו"ט בקטע מספר 9 (באם האור דנר מצוה הוא האור דתורה או (כפי ש"באמת משמע") שהנר מצוה עצמה יש בו גם אור), השוה זה עם מה שכתב עד"ז בהגהת הצ"צ על דרוש המגביה בתו"א (ברשימות שלו על התהלים (יהל אור) סעיף ז, ריש ע' תמא): "והנה יש לפרש ותורה אור דהמצוה היא הפתילה והתורה היא האור. וי"ל ג"כ דהמצוה הוא נר בשלימות פתילה ואור, והתורה הוא אור שלמעלה מבחי' נר". ראה גם פירוש הב' בנר מצוה ותורה אור של השל"ה בתחלתו, הובא ונתבאר ברשימות הצ"צ עה"פ נר מצוה ותורה אור באוה"ת משלי (ע' תקסט).

פרק ג' של מאמר זה יבוא בהמשך בביאור ענין ותורה אור.

סיום המשך תער"ב

פרק ג'

בפרק הקודם נתבאר הענין ד"נר מצוה" ע"פ המבואר בד"ה מי כה' אלקינו המגביה לשבת בתו"א ובמאמרי אדהאמ"צ. ימשיך עתה לבאר הענין ד"ותורה אור" ע"פ המבואר בהמשך הדברים שם.

בהמשך תער"ב (ח"ג ע' א' שנב), לאחר שמבאר הענין דנר מצוה (שיש בה סגולה פרטית להעלות את הנה"ב ואת העולם), ממשיך: "והתורה היא האור והוא בחי' אור עצמי מבחי' עצמות אוא"ס ב"ה, וכמ"ש מגלה עמוקות מני חשך והוא בחי' התורה דעמוק עמוק היא מי ימצאנה שזהו בחי' פנימיות ועצמות האור שלמעלה מבחי' הגילוי כו', וכמשנת"ל דהחכ' היא עצמי ובה נמשך מבחי' העצמות דא"ס כו'".

וממשיך להשלים המעגל בין נר ה' נשמת אדם, נר מצוה ותורה אור: "ואור התורה נאחז בהפתייה שהן המצות כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ותושבע"פ עיקרן ויסודן הוא במצות כו', והמצות הן המחברים את אור התורה עם האדם והעולם כו', והוא שהנה"ב וכל הדברים נכללים באור התורה כו', והיינו שהשכל הטבעי מתהפך ממש מהפוך להפוך ושכל אנושי המושג לשכל חכמת התורה חכמת אלקית בחי' חכים ולא בחכ' ידיעה כו'".

כל זה הוא תמצית מהמבואר בתו"א (בלשון אדנ"ע שם בסיום הענין: "וכמ"ש כ"ז באורך בתו"א בד"ה מי כה' אלקינו המגביה כו'"), ובארוכה במאמרי אדהאמ"צ (כנראה במוחש וכפי שהוזכר כבר, שסיום ההמשך מעתיק בכ"מ קטעים שלמים מדרוש אדהאמ"צ).

ולהבהיר הדברים נעתיק תחלה הלשון והתוכן מתו"א שם, ואחריו ממאמרי אדהאמ"צ שם.

וז"ל בתו"א שם (לח, ג-ד):

אך התורה אור הוא המשכת אוא"ס ב"ה מלמעלמ"ט. והיא אור וגילוי אוא"ס ב"ה ממש שלמעלה מעלה מהשתלשלות שירידת והדרגת סדר השתלשלות היא בחי' העלם והתלבשות אוא"ס ב"ה להיות התהוות מהות אחר מהות באופנים ומינים שונים. וכמ"ש ישת חשך סתרו שהוא חשך והעלם ולא אור וגילוי. ועל התורה נאמר מגלה עמוקות מני חשך. וממעמקים קראתיך הוי"ה. וזהו תכלית בריאת האדם להמשיך על נפשו אוא"ס ב"ה שלמעלה מן ההשתלשלות. להיות אור א"ס ב"ה שורה למטה כמו למעלה כמ"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים. כלומר כשם שאני ראשון קודם שנבה"ע. ואחרון לאחר שנברא העולם. כן מבלעדי דהיינו באמצעות בשעת בריאת העולם יהי' אור א"ס ב"ה נמשך למטה שיהי' בטול העולם במציאות כמו קודם שנברא ואחר שנברא והיינו ע"י התורה כי אורייתא מחכמה נפקת. וכמ"ש לכבודי בראתיו. כבו"ד בגימטריא ל"ב הם ל"ב נתיבות חכמה. בראתיו בחי' תלמוד. יצרתיו בחי' משנה. ועשיתיו בחי' מקרא. שכולם הם בבחי' חכמה ואור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בחכמה שאין שם שום הסתר פנים. ושם הוא בחי' אני ה' לא שניתי כמו קודם שנברא העולם.

ולכן רב יהודא דכולי תנוי' בנזיקין הוה לזכות את הזכאי. ולחייב את החייב. להפריד ביניהם. בכדי להפריד החיצונים מהקדושה ויתפרדו כל פועלי און כו'. ולכן היה פטור מן התפלה לפי שהיתה תורתו אומנתו כר' שמעון בן יוחאי וחביריו. והיינו מפני שרב יהודא היה אדם גדול מאד עד שאמר עליו שמואל אין זה ילוד אשה דאימתא דמאריה עליה שהי' בחינת ביטול לאוא"ס ב"ה שהמשיך עליו בק"ש (כי מן הק"ש לא היה פטור ואפילו ר' שמעון בן יוחאי וחביריו אלא מן התפלה). והיתה תורתו ג"כ בבחי' בטול ממש בבחי' ואשים דברי בפ"ך. ודברי אשר שמתי בפ"ך וכמארז"ל מתניתין מלכתא. בחי' מלך שמצוה וגוזר שיהי' הפסק כך כי מלך במשפט יעמיד ארץ לזכות את הזכאי כו'. שיש ב' בחי'. בחי' עבד שלומד כדי שידע רצון המלך. ובחי' מלך שבעת לימודו הוא הגוזר ומצוה לעצמו כו' וז"ש ויהי' בישרון מלך לפי ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה. וכך ר' שמעון בן יוחאי וחביריו ורב יהודא לפי מדרגתו.

שכפי ערך בטול נפשו לאור א"ס ב"ה. ככה היתה המשכת אור א"ס ב"ה בתורתם ועבודתם. והמשנה המדברת בפיהם היא דבר ה' ממש. ועי"ז נמשך בטול העולם במציאות למטה כמו למעלה. עכ"ל.

בביאור על דרוש זה בתו"א שם (לט, א-ב) מוסיף שתורה אור הוא המשכת וגילוי אוא"ס קודם הצמצום גם לאחר הצמצום. שהרי כוונת הצמצום להיות נעשה מקום פנוי וחלל הוא כדי שאח"כ ע"י עבודת האדם בעוה"ז שיתהווה ע"י צמצום זה יומשך להיות גילוי הבטול להיות אוא"ס למטה כמו למעלה מהצמצום שלא יהיה הסתר והעלם כמו קודם שנברא, היינו שכמו שהאור הוא קודם הצמצום כך יהיה ממש הגילוי למטה שלא יסתיר הצמצום כלל, וכמו שהוא קמיה ית' שהצמצום אינו אלא לגבי העולמות. וזהו דוקא ע"י התורה מגלה עמקות מני חשך ממעמקים קראתיך הוי', שע"י עסק התורה בביטול ממשיכים בחי' אוא"ס ממש שלמעלה מהצמצום שיהי' יתגלה למטה בעשי' להפך חשוכא דוקא לנהורא. ע"כ תוכן דבריו. עיי"ש.

לסיכום: בנוסף לעבודת הנה"א (נר ה') מלמטה למעלה בק"ש לפעול ביטול ואהבת ה' גם בהנה"ב, ונוסף על נר מצוה שיש בה סגולה מיוחדת לברר ולהעלות הנה"ב והעולם, הנה בנוסף לזה נמשך לנו "תורה אור" מלמעלה למטה, אור עצמי, לפעול שהנה"ב וכל הדברים גשמיים שבעולם (השמן) יהיו נכללים באור התורה (כפי שיתבאר לקמן בפרטיות יותר).

והנה בדרוש זה של אדמו"ר האמצעי (מסוף ע' תב-תכ) מאריך בביאור הדברים, ולהלן הוא קיצור ותמצית דבריו:

מלשון הכתוב "נר מצוה ותורה אור" משמע דמצות בלא תורה זהו כמו הנר בלא אור דאעפ"י שיש בו שמן ופתילה אינו כלום, וזהו גם בעוסק במצוה בכונה וברעותא דלבא ע"י הנשמה שנק' פתילה וגם נק' נר אינו כלום לפי שאין אור ה' מאיר בה. והלא לכא' יש סתירה גדולה מזה מכמה מקומות שגזרו אומר דהעיקר הוא המעשה ולא המדרש וכו", עיי"ש שמביא כמה ראיות (כולל זה שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים) במעלת מעשה המצוות על התורה "לפי שבמעשה עצמה זהו עצם הרצון שלמעלה מן הטעם", "עיקר פנימי' התענוג הפשוט העצמי שלמעלה גם מן החכמה" דתורה, "ואיך אמר דמצוה שנק' נר והתורה אור שמובן מזה דאין אור [כלל] במצוה בלא אור דתורה"? (סוף ע' תב-תג)

ומבאר (ע' תג-תד) "שיש ב' מיני אור, א' אור דתורה הבא בצמצום אחר החשך שהוא בחי' ההעלם וההסתרה... כמו הרב שמצמצם ומעלים בעצמו רוחב עומק השכל והחכ' [ולהעיר מלשון שם "שעמוק עמוק הוא בהעלם אחר העלם בלתי יובן ויושג", ולקמן שם סוף ע' תז: "לפי שאוא"ס למעלה עד קץ בעילוי אחר עילוי בהעלם עצמותו בלי שיעור", דומה להלשון בריש פט"ו בהמשך באתי לגני תש"י דעסקין בו בימים אלו]... אבל מדריג' הב' באור זהו בחי' אור שלמעלה הרבה מחשך שהוא ההעלם והצמצום הראשון, והיינו להיות בבחי' אור עצמי דא"ס ב"ה כמו שהוא טרם שמצמצם ומעלים אור... וזהו כמו הרב המשפיע שמגלה כל בחי' פנימי' ועצמי' חכ' כמו שהוא בעצמי' שלו בלי העלם ולבוש מסתיר כלל, ואדרבה כל בחי' העלם והסתרה נגלה כמו שהוא", והוא האור שלפני הצמצום למעלה מכל העלם וחושך, "ששרשו בעצמות דמאור שמאיר אור שלו העצמיות שלפניו ודאי נגלו כל תעלומות דחושך העליון ולא נק' חשך או עמוקות כלל".

"והוא בחי' אור דתו"מ דוקא שא' ותורה אור שהוא פנימי' החכ' דעצמי' א"ס ממש בחי' אור העצמי' ופנימי'... שהוא כמו אור המאיר עצמו קודם שהי' הצמצום הראשון... כי בחכ' דתורה שורה בחי' עצמות אוא"ס ממש כמו שהי' לפני הצמצום שהי' הוא ושמו בלבד" (בחי' האין די' האמיתי). "והגם שהחכ' דתורה אור ירדה ג"כ בבחי' ההשתלשול' כמו בדרך בריאה מאין ליש... אין באור זה שינוי המהות כלל... אלא זהו אותו אור דעצמות ממש שלפני ההעלם והצמצום". (סוף ע' תד-תו)

ו"שרש הטעם לזה דבחי' אור דתורה... מגלה [ל]כל בחי' הסתר והעלם... וכמ"ש מגלה עמוקות מיני חשך גם לעומק דעומק שבהעלם דעצמי' א"ס כו', לפי שבחי' חכ' דתורה נק' כח מ"ה פי' מה בלי מהות דבר מה שבלתי נראה ליש ודבר מה כלל, ע"כ אין דבר מסתיר כלל ומצמצם כלל להיות בבחי' הביטול במציאות בתכלי'... ולכך אין פנימי' ועצמי' דאוא"ס שורה רק בבחי' אין... והוא משום דכל שהוא בבחי' אין המושלל ומופשט בהעדר הרגשת יש ומציאות דבר מה לגמרי כל וכל בזה דוקא שורה מן העצמות דא"ס ["שנק' אין האמיתי או יש האמיתי" – שם ע' תז] שלפניו נגלה כל העלם וכו'". (ע' תז-תח)

עפ"ז מובן שאין לתרץ קושיא דלעיל "למה נק' המצות בשם נר בלא אור כלל אם אין מאיר אור דתורה כנ"ל, מאחר שהמצות שרשם בעצם הרצון שלמעלה מן החכ' לגמרי כנ"ל, ואם מפני שלפי הנ"ל בפי' ותורה אור זהו אור העצמי' דא"ס שלמעלה גם מן הרצה"ע שבמצות כו' שאין בו שינוי המהות כלל, הלא גם המצות שרשן באור העצמו' דא"ס ונק' תר"ך עמודי אור כידוע". וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, מהי המעלה בתורה לגבי מצוות? (ע' תט)

ועל זה מבאר שבחכמה דתורה אור עצמו יש ב' מיני אור שמאיר ב' מיני חושך: תורה שבכתב ששרשו "באור העצמי' דא"ס ממש בקדושת העצמו' דא"ס ופנימי' עצמו' חכ' ורצונו... והוא אור העליון דחכמה עילאה דתוה"ק שהוא בבחי' עה"ח שלמעלה הרבה מעה"ד". "וגם כשירדה בהשתלשלות העולמות מעצמות א"ס... עד תורה הנגלי' לנו באותיות דתושב"כ... מאירי' מאור הקודש העליון... שכ"ז נק' בחי' בירור דאו"י שהולך האור דתו' מלמעלה למטה להאיר גם כל חשך והעלם שלא יעלים ויסתיר כלל... וזהו ח"ע שירידת למטה לברר ולהבדיל גם בין טו"ר שמפני אור הזה הוא מקום ומדריג' דאור העצמי' מאיר ומבהיק ביותר עד שנדחה כל חשך מפניו... והוא לפי שיש בחכ' זו בחי' ביטול דאין ומ"ה בעצם בתכלית שמטעם זה שורה בה מעצמי' אוא"ס כנ"ל". (ע' תט-תי)

"אמנם המדריג' הב' הוא בחי' חכמה תתאה דתורה שבעל פה... וז"ש חכמות בחוץ תרונה דח"ע אתמשיך בח"ת [שזהו מה שח"ע דתושב"כ מאיר בח"ת] דתושבע"פ".

וממשיך לבאר המעלה נפלאה של תושבע"פ, המאיר את חושך התחתון: "דאעפ"י דח"ת מקבלת מח"ע יש לה שרש גבוה מאד יותר מח"ע אחר הבירור וכמ"ש אשת חיל עטרת בעלה (וגם א' בע"ח דתלמוד בבריאה ומשנה ביצירה ומקרא בעשי', הרי מקרא שהוא תושב"כ הוא בעשי' בסוף הכל), דבחי' ב"ן לאחר הבירור עולה למעלה משם מ"ה דח"ע דתושב"כ... כי בחי' ח"ת דתושבע"פ... הוא בבחי' ההעלאה דאו"ח מלמטה למעלה דוקא הרי עולה לקדמותו ממש כו' שהוא לעצמות המאור דא"ס עצמו שלמעלה גם מבחי' אור דתוה"ק".

"וביאור טעם הדבר, הנה ידוע דכל עיקר הרצון והכוונה בעצמי' א"ס ב"ה להשתלשלות ע"פ אור דתו' דוקא... כ"ז ה"י רק מצד סוף המכוון בזה כדי שיהי' בירור האחרון דסוף מעשה דוקא שהוא לאהפכא חשוכא לנהורא כו' שהחושך עצמו יהופך לאור למטה דוקא, שהוא למעלה הרבה יותר ממה שהחושך העליון יהופך לאור או יסתלק מן האור העליון, דמה שכל העלם וחשך דסתר העליון כמו בחי' הערפל אשר שם מסתתר האלקים כנ"ל מתגלה אין זה מגיע במהו"ע דא"ס ממש דקמ"י כחשוכא כאורה ולפניו אין מסתיר כלל, וגם אין זה חידוש כלל מה שע"י אור דתושב"מ אף בירידתה למטה יאיר גם בחושך הגס בלי שינוי המהות כלל ואין כל חדש בזה כי הרי לא נהפך עדיין חושך הגס דרע דק"נ כלל רק שאין מעלים ומסתיר לאור זה כלל... אבל בבירור דאו"ח בח"ת דתושבע"פ יש חידוש גמור מעיקרו והיינו מה שהחשך עצמו הגס דק"נ יהופך לאור (כמו שהרע עצמו נהפך לטוב בבע"ת כו' שהמות נהפך לחיים שגדול יותר מחיים עצמו וכמו הקטרת שארור עצמו נעשה ברוך וקטיגור עצמו נעשה סניגור שזהו למעלה מן האור דחכ' דתו' כנ"ל והוא מי"ג מדה"ר כו' כמ"ש במ"א). וזהו מאן דלא מהפך חשוכא לנהורא כו' שזהו בבירור

האחרון דח"ת דוקא שהוא בתושבע"פ שמברר לעה"ד טו"ר לענין הלכה למעשה שנק' בירור והעלא' הטוב מן הרע... [ובזה אולי אפשר להוסיף ביאור בפרק טו דבאתי לגני תש"י הנזכר לעיל ובביאורו בד"ה באתי לגני תשכ"ה ותשמ"ה].

"וזוהו ענין הבירור דח"ת בדינין והלכות דתושבע"פ שמדבר מכל פרטי הדברי' הגשמי' דדצח"מ איך ומה לעשות מהם בחי' כלי לאור אלקי אחר שיבורר מהם בתכלית כל בחי' הטוב מן הרע דוקא כו', וכמו שאנו רואים בכל ענין ההלכות שבש"ס משנה ותלמוד שמדברי' רק בפרטי פרטיו' של כל מיני בריאות שנבראו בעולם מה שיוכל להעלות ולברר בחי' הטוב והכשר מתערובות טו"ר דנוגה דעשי' שנק' חשך ממש, כמו בכל סדר זרעים מדבר [בכל מיני] צומח האדמה כמו מס' פאה וכלאים ודמאי כו' לכל מיניהם שכולל כל מיני בריאה שבחלק הצומח שיצמח מן האדמה, וכל מה שדברו חכמי המשנה פרטיו' באיזה דין והלכה זהו בחי' הבירור של הטוב מהן להעלות למעלה, כמו במצות פאה ולקט עני וכן בתרומות ומעשרות שהחלק העשירי או חלק החמישים יופרש ויוקדש לה' כו' כי לה' הארץ ומלואה ונברר מן החלקי הצומח שבכל הארץ כל מה שדברו חכמים בהם ע"פ החכ' שבדיבור שמפני זה נק' תושבע"פ דוקא כידוע, וכן בסדר מועד מדבר בקדש דחו"ב [כ] שבת בד' רשויות ול"ט מלאכות ויו"ט (וברכות על מיני הצמיחה שייך לסדר זרעים מטעם הני"ל), ובסדר נזיקין בדיני ממונות שבכל פרט ופרט שמדברי' בד' אבות נזיקי' הכל הוא בחי' הבירור והעלא' דבל בחי' חלק החי (דשור וחמור דק"נ), וכן סדר קדשים מדבר בקרבנות בהמות וצאן גם במנחות צומח מה שיעלה ע"ג המזבח שהוא חלק הטוב הנבחר ונברר כל הרע דק"נ שיוכל לעלות, וכמו"כ בדיני טו"ט שבסדר טהרות להוציא טהור מטמא [ו] הטמא טמא יקרא, ובס' נשים בחלק המדבר בחי' ב"ן דנוג"ה". (ע' תיא-תיג)

ו"בזה יובן מארז"ל עה"פ ורב שלום בניך א"ת בנייך אלא בוניך אלו ת"ח שנק' בונים שעוסקים בבנינו של עולם. דלכאורה אין זה מובן דהלא כל עיקר ומקור הבנין של העולמות הוא בחכ' דאותיות דתושב"כ?..." אך הנה הענין הוא דשניהם אמת, דודאי תחלת הרצון ומח' להשתלשלות העולמו' הי' ע"פ החכ' דתורה"ק שנק' אומנא... אך מ"ש בחכ' יבנה בית זהו בחי' חכ' דתושבע"פ דוקא שהן ת"ח שנק' בונים... אך כל מה שנז' בתושב"כ בא בדרך קיצור ותמצית, אבל בו' סדרי משנה נז' בפרטי פרטיות בכל מיני צומח ודומם וחי ומדבר כנ"ל... וגם נק' בונים בנינו ש"ע... לפי שנתחב"ס דוקא משום דסו"מ דבנין העולמות בפנימי' המכוון שבזה שהוא להפוך חושך לאור ע"י הבירור האחרון דתושבע"פ דוקא וכו'". עיי"ש בפרטיות. (ע' תיג-תטו)

ובכל זה יובן המעלה של "תורה אור" על "נר מצוה", כי אף שהמצוות שרשן באור העצמו' דא"ס, "עצם הרצון שלמעלה מן הטעם", "עיקר פנימי' התענוג הפשוט העצמי שלמעלה גם מן החכמה" דתורה, הרי אין זה בגלוי כ"כ בהמצוות מצ"ע (כמו שהוא בתורה). משא"כ בתורה אור הרי זה הוא אור עצמי, מבחי' אור שלפני הצמצום במקום שאין חושך וצמצום מסתיר כלל לפניו כשנגלה. ובזה הוא "יתרון המעלה באור דתורה שהוא מעצמי' אוא"ס שלא יחשיך אור גם בהעלם העצמי' דרצון ותענוג". "וזוהו בין באור העליון דח"ע" דתושב"כ גם בירידתה בהשתלשלות שאין בה שינוי המהות כלל (בין לפני ולאחרי הצמצום), ובין ב"תורה אור בח"ת דתושבע"פ שבא מלמטה למעלה בבירור דא"ס כנ"ל שיש בה כח להפוך חושך לאור". ואדרבה: סוף מעשה עלה במח' תחילה, שדוקא ע"י בחי' תורה אור דתושבע"פ בסוף מעשה ממש מגיעים למעלה מאור דתושב"כ, "מצד שרשה במאור שלמעלה מאור", שבכחו לברר גם החושך הגס התחתון שאין זה בכח דח"ע להאיר רק בחושך העליון. "ואעפ"י שבח"ע דתורה אור העליון שבתושב"כ מלוּבש אוא"ס ממש מטעם שהוא בחי' כח מ"ה בביטול העצמי' דאין כו' כנ"ל, ובתושבע"פ אינו רק בחי' ביטול היש לאין בבחי' יראה תתאה דקעומ"ש בלבד... אבל יש ביר"ת בבחי' ביטול היש לאין שזהו ענין בירור דחושך הגס לאור יותר מביטול דמ"ה דח"ע בבחי' יר"ע בבחי' אין בעצם

מטעם דנתחב"ס דוקא כנ"ל, וזהו יתרון מעלה דמשיח שהוא בבחי' כתר שם טוב שלמעלה גם ממשה שהי' במ"ה דח"ע בביטול עצמי". (סוף ע' תטו-תיז)

"והנה בכ"ז יתורץ הקושי' דלעיל במ"ש כי נר מצוה דמשמע שבלא אור דתו' אינו נק' נר הגם שהמצות [שרשן] בעצמי' הרצון ותענוג הפשוט ([שב]בחי' גלגלתא שלמעלה מח"ס כו') אבל אור דתו' מגיע במהו"ע אא"ס ממש שלמעלה גם מרצון ותענוג הפשוט שבכתר הנק' תר"ך עמודי אור כו', והוא משום דאור דתורה מגלה כל העלם וחשך כנ"ל והמצות [ב]עשי' למטה בדברי' גשמי' כמו בצמר דציצית וקלף דתפילין וכה"ג, ולכך גם העושה מצוה בכוונה אם אין אור דתו' מאיר בהם אין בהם גילוי אוא"ס עצמו עדיין אעפ"י שעשה רצה"ע לפי שעיקר גילוי אוא"ס הוא באור החכ' דתורה דוקא להיות בחי' עצמי' ופנימי' שלו ממש כו', ולכך גזרו אומר דת"ת כנגד כולם כל המצות [כ]חכ' בראש שממשיך אור וחיות לכל האברי' ובלא מוח החכ' אין אור וחיות באברי' כלל, וכך כל המצות נק' רמ"ח אברים ובלא אור דתורה אין בהם גילוי אלקות עצמו, ולא אי' וחי בהם מחיי החיים כו' אלא באמצעות אור דתורה אור (ולכך אי' ולא ע"ה חסיד במצות כו'). וכ"ז בחכ' דתושבע"פ שמברר לחושך הגס דק"נ ששרשה למעלה יותר בעצמי' המאור דא"ס שמאיר באור דחכ' דתו' לפי שנתחב"ס דוקא שזהו עיקר אור דתו' המאיר בנר מצוה בפרטי פרטיות להפוך חושך הגס לאור כנ"ל וז"ש דתלמוד דוקא מביא לידי מעשה וד"ל".

ע"כ בנוגע לעניננו מהדרוש של אדהאמ"צ.

לתוספות ביאור בהחילוק בין נר מצוה ותורה אור, ראה רשימות הצ"צ עה"פ נר מצוה ותורה אור (אוה"ת נ"ך ע' תקסח ואילך), ולקמן סוף פרק ו, ש"נ.

מכל הנ"ל – מהדרוש המגביה וביאורו בתו"א ובמאמרי אדהאמ"צ – נמצא הבנה בהענין של תורה אור, וההוספה שלה לגבי נר מצוה ולגבי נר ה' נשמת אדם, דהיינו ש"תורה אור" הוא (בלשון ההמשך דידן) "אור עצמי", שמאיר לאחר הצמצום עד למטה מטה ממש כמו שהוא לפני הצמצום.

כלומר, יש ג' שלבים בעבודת האדם בכל יום:

1. עבודת הנשמה מצ"ע מלמטה למעלה, שהתבוננות נפש האלקית עצמה באחדות ה' בק"ש פועלת ביטול גם בהנה"ב להיות ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך.
 2. נוסף לזה ניתנה לנו "נר מצוה" שיש בה סגולה מיוחדת לברר ולהעלות הנה"ב והעולם. וזהו הטעם שלובשין טלית ותפילין קודם התפלה להמשיך בחי' מקיף של המצוות להעלות את נה"ב בתפלה.
 3. נוסף לזה ניתנה לנו "תורה אור", המשכה מלמעלה למטה, להמשיך אור עצמי, ולהעלות החכמה (שמן) של הנה"ב ולהפכו לאור וחכמה דתורה אור (כמו שיתבאר לקמן בפרק ד' של הערה זו).
- אמנם, ע"פ הנ"ל יובן המעלה של תורה אור לגבי נר מצוה ולגבי נר ה' נשמת אדם. אבל עדיין צריך להבין השייכות והמעלה בנר מצוה ובנר ה' נשמת אדם, והקשר לעבודת הנה"א בהתבוננות דה' אחד בק"ש ופעולתה על הנה"ב.

וגם: מה אפשר להפיק וללמוד מדרושים אלו דהמגביה לשבת כדי להבהיר ולעזור לנו בהבנת כללות ההמשך שלפנינו ואת הקשר הרחב שלו?

הביאור בזה – יבוא אי"ה בפרק הבא.

סיום המשך תער"ב פרק ד'

בפרק הקודם נתבאר המעלה של תורה אור לגבי נר מצוה ולגבי נר ה' נשמת אדם. אבל עדיין צריך להבין השייכות והמעלה בנר מצוה ובנר ה' נשמת אדם, והקשר לעבודת הנה"א בהתבוננות דה' אחד בק"ש ופעולתה על הנה"ב.

ולזה ממשיך לבאר בתו"א שם (לח, ד):

והנה אור התורה הזה נאחז ומתחבר במצוה כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ושבע"פ עיקרן ויסודותן היא במצות שע"ז נאמר ותמלא כדה ותעל. כ"ד ספרין דאורייתא כו' שהן בחי' כד שנשאב מים העליון חכמה עלאה של א"ס ב"ה שהוא עד אין קץ ותכלית וע"ז נאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך. אנכי דייקא. והמצוה היא הפתילה שמתלבשת בנפש השכלית והחיונית להעלות ולקשרה באור התורה שהיא בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא הפך שכל אנושי ובה שורה א"ס ב"ה כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ.

אך צריך להקדים התבוננות של נפש האלקית היא נר ה' נשמת אדם כדי להיות ואהבת וגו' בכל לבבך כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח וכמ"ש אם ישים אליו לבו וגו' עד שתהיה חכמה שבנפש החיונית בחי' השמן הנמשך אחר הפתילה של מצוה להתכלל ממש באור התורה שתתהפך ממש מהפוך אל הפוך משכל אנושי המושג לשכל חכמת התורה חכמת אלהית בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' שלכן נתלבשה בענינים גשמיים וכל ענינים גשמיים כלולים בה כמו כל צמח האדמה ופרי העץ בסדר זרעים. וכל בעלי חיים בסדר קדשים. כדי לברר ולהפך הכל בקדושה. וימלא כבוד ה' את כל הארץ הלזו הגשמית כו'.

עכ"ל.

והנה בביאור הדרוש בתורה אור (לט, ב) מוסיף שהביטול של נה"א מצ"ע הוא בהגבלה בבחי' פתילה, בחי' קו המדה, ואח"כ נמשך בזה דרגת האור הבל"ג שלפני הצמצום ע"י תורה אור שנאחז בהפתילה. ובהמשך הענין (לט, ד) מבאר שביטול ואהבה של הפתילה דנה"א הוא בהגבלה דבכל נפשך, ואילו ע"י הביטול וכליון השמן של השכל דנה"ב נעשה אור דאהבה בל"ג דבכל מאדך כי שרשו מאורות מרובים דתהו, למעלה מאהבה המוגבלת דבכל נפשך של הפתילה דנה"א מצ"ע. והטעם שאהבה זו נקרא בשם אור, אור חוזר, כי אור בעצם הוא ענין בל"ג, כמו המדליק נר מנר עד א"ס (לא כמו מים וכיו"ב), ומגיעים לדרגא זו דוקא ע"י הפיכת החושך של הנה"ב. ומזה באים אח"כ לדרגא נעלית יותר של תורה אור, שהוא המשכת אוא"ס ("אור עצמי" בלשון ההמשך) מלמעלמ"ט.

נמצא שבעבודת כל יום מתחילים עם עבודת התפלה ובפרט ק"ש של הנר ה' (הפתילה) דהנשמה מצ"ע מלמעלמ"ע לברר הנה"ב (השמן) ולהפכו לואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך, עד לבחי' אהבה בל"ג דבכל מאדך. בנוסף לזה, הנר מצוה (לבישת טלית ותפילין קודם התפלה) ממשיך בחי' מקיף של המצוות להוסיף כח מיוחד להעלות את נה"ב בתפלה. ואח"כ באים להמשכת תורה אור מלמעלמ"ט, המשכת אור עצמי שלפני הצמצום, "עד שתהיה חכמה שבנפש החיונית בחי' השמן הנמשך אחר הפתילה של מצוה להתכלל ממש באור התורה שתתהפך ממש מהפוך אל הפוך משכל אנושי המושג לשכל חכמת התורה חכמת אלהית בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו'".

והענין יובן היטב ע"פ המבואר בארוכה בהדרוש המגביה של אדהאמ"צ (ומזה אפשר להבין הענין שנזכר בקיצור בהדרוש בתורה אור) שהכח להפוך חושך דעוה"ז לתורה אור הוא בעיקר בתושבע"פ, כפי שנעתק בפרק הקודם של הערה זו.

ובנוגע להסתירה לכאורה, שבתחלת הענין מבאר שהתחלת העבודה היא עבודת הנשמה (נר ה') עצמה ואח"כ באים ועולים להעבודה דנר מצוה ותורה אור, ואילו בהמשך הביאור מביא שמתחילים עם לבישת טלית ותפילין קודם התפלה וזה נותן כח לעבודת הנשמה בתפלה, הרי נראה שהצ"צ כבר הרגיש בזה (בהגהות שלו על ד"ה המגביהי בתו"א ברשימות שלו על התהלים סוף ע' תמ) ומבאר ב' אופנים בזה, ומובן ששניהם אמת, וז"ל: לובשין טו"ת קודם התפלה כו'. ע' סד"ה ויקהל משה בענין כל הקורא ק"ש בלא תפילין כו'. ובמ"א נת' כמו הקרבן דוקא בבהמ"ק ממקיף דמ"ה אזי יוכל להעלות בהמה בגימט' ב"ן כו'. ע' בד"ה אדם כי יקריב מכם כו'. ולכאורה ה' נ' באופן אחר ע"ד מ"ש בלקו"ת סד"ה כי תצא דרוש הראשון בפ' ונתנו הוי' אלקיך בידך כו' ע"ש פ"ד שהוא כח ירידת אש שלמעלה אחר העלאת אש שלמטה. וע' בד"ה את קרבני לחמי לאשי הראשון בפ' לחמי לאשי. כך הוא ענין נר מצוה אחר העלי' דנר הוי' נשמת אדם. עכ"ל. ובהמשך הענין מוסיף שם (ע' תמא): והנה לפמ"ש דהמצוה היא אתעדל"ע המעורר אתעדל"ת של עליית נפה"ב להיות נר הוי' נשמת אדם [פירוש הראשון דלעיל], א"כ י"ל פי' ותורה אור הוא ההמשכה שלאחר ההעלאה. עכ"ל. היינו, שהנר מצוה (לבישת טלית ותפילין) הוא המשכה מלמעלה המעורר העלאת הנה"ב מלמטה למעלה, ואח"כ מגיעים להמשכה נעלית יותר של ותורה אור (שלמעלה מבחי' נר).

ולשלימות הענין נעתיק המבואר בזה במאמרי אדהאמ"צ שם (סוף ע' תיז-תכ):

ואחר כל הנ"ל יובן ענין הנ"ל נר מצוה ונר ה' נשמת אדם בג' דברי' שבהן שמן ופתילה ואור שעיקר ההדלקה הוא מה שהאור דולק ע"י ששואב ומכלה לשמן שנמשך בפתילה והפתילה הוא כמו ממוצע כנ"ל. דהנה בפ' ראשונה דק"ש או' ואהבת את ה' כו' בכל לבבך שהוא בב' לבבות דיצ"ט ויצה"ר שהוא להפוך גם לב החומרי שמלא תאות רעות ויצה"ר שוכן ומתגבר לכל רע יהופך חשך לאור ורע לטוב לאהוב ה' בכל לבבך אפי' ביצה"ר כו'. וזהו אחר ההתבוננות דנה"א גם בשכל האנושי ביחו"ע דסומ"מ בו' וכמ"ש למעלה שזהו כליון דנה"ב לאור האלקי שהוא כמו השמן שכלה ונכלל באור ע"י הפתילה שהוא נה"א כו', וזהו ענין היפוך החשך לאור שהוא גם מה שנה"ב במדות הטבעי' כבהמה יומשך אחר אור האלקי לאהבה ויראה בביטול המציאות ממש, והוא השמן שאין בו אור ויומשך אחר הפתילה להיות כלה ונשאב באור,

אך להיכן הוא כלה ונכלל באור זה הנה זה האור הוא בחי' אור דתו' דוקא וכמ"ש ותורה אור שבאור זה דוקא מאיר מאור דא"ס עצמו, כידוע שאין אוא"ס שורה רק באור דח"ס דתו' דוקא בבחי' מ"ה כו' שמגלה כל בחי' העלם וחושך העליון כנ"ל שאין בה שינוי המהות כלל אף בירידת האור דתו' למטה בדברי' גשמי' כנ"ל. ואמנם אין גילוי זה דאוא"ס בתו' כ"א ע"י ממוצע שהוא האדם המחובר וממשיך לגילוי אוא"ס בתורה אור כשעוסק בתו' לשמה דוקא שזהו כקורא בשמותיו ית' כמ"ש אשר יקראוהו באמת [באמת] דתו' דוקא, והוא ע"י העלאות אור נשמתו שנכללת באותיות דתו' אור דג' קשרין הן כו' עי"ז נמשך אוא"ס באור דתו' באותיות הללו שמדבר האדם דבר ה' זו הלכה או מקרא ששונה וקורא כו' שהקב"ה יושב ושונה כנגדו כידוע וכמ"ש כי על כל מוצא פי הוי' דתו' יחי' האדם שהוא הנה"א כו'. ונמצא שנה"א שמתקשרת בצירופי' באותיות דתו' נק' ממוצע לחבר אוא"ס בתורה ולהעלות העלאו' דנה"ב ליכלל באור האלקי הזה שנאחז בפתילה (שהוא הנה"א) שהוא אוא"ס שמאיר באור דתו' כנ"ל (וזהו כי אתה תאיר נר ע"י אור דתו' שמאיר בה מאוא"ס וה' יג' חשכי שזהו כליון דנה"ב ג"כ באוי"ר וביטול במציאות כמ"ש בכל לבבך כנ"ל וזהו להפוך חושך דק"נ לאור שבא ממקום גבוה יותר והוא בחי' מאור דא"ס עצמו שלמעלה מבחי' אור (וכענין שא' מאור שבה מחזירו למוטב), וכמו שמן למאור שיאיר אור מן המאור עצמו ונמצא כליון השמן זה למאור שלמעלה מן האור והוא מקור כל אור דתו"מ, וז"ש וה' יג' חשכי בוי"ו נוספת

שלמעלה מאור דתו', וכמו ענין בע"ת שמהפכים חשך דרע גמור לאור שגדולים מצ"ג שהוא באור דתו"מ מטעם זה (והוא ענין תושבע"פ שמברר חשך לאור מלמטה למעלה כנ"ל).

[כדאי להדגיש שקטע הבא יש בו חידוש מדהים בפירושו אני ה' לא שניתי ואתם בני ישראל לא כליתם שלע"ע לא מצאתי במ"א בחסידות. ואולי קוראי הגליון יוכלו לעיין ולהציע ביאור בעומק הדברים].

(וזוהו אני הוי' לא שניתי ואתם בני' לא כליתם שהוא כמתמי' אם אני הוי' שהוא בחי' מאור למעלה מאור דשם הוי' שבתו"מ לא שניתי כלל, דמה שאור דתורה מאיר גם בחשך העליון זהו כמו בחי' שינוי ודבר מחודש מן העצמי' דא"ס כמ"ש יהי אור להאיר החושך וקודם שהאיר אור הי' בחי' חשך והעלם כו', אבל במהו"ע א"ס שנק' מאור הרי קמ' כחשוכה כאורה בלי שינוי כלל ולכך גם חשך לא יחשיך כלל וכלל וא"צ להאיר אור לדחות ולסלק החשך כו', ולכך גם חשך דק"נ אינו חשך מעיקרו כלל וא"צ לאור דתו' [או אור ה]נשמה להאיר אותו כו', וזהו שמתמי' ואתם בני' לא כליתם במס"נ דנה"ב בשני יצריך להפוך גם חשך לאור וא"צ לזה אור דנה"א ואור דתו' וכה"ג אלא ממילא לא יוסתר (או אפשר דמטעם זה דאני הוי' לא שניתי היינו מ"ש וה' יגי' חשכי שגם החושך יאיר כאור ולזה אתם בני' שהן הנשמות לא כליתם בק"ש כו' וד"ל)). עכ"ל.

עפ"ז מבאר אדהאמ"צ המשך הסדר בקריאת שמע: 1. ואהבת בכל לבבך, 2. מביא להיות כלי לתורה אור, והיו הדברים האלה, 3. ושננתם גו' ודברת בם, תושבע"פ, 4. המשכת התורה במקום שפל, בשבתך בביתך, ובלכתך בדרך, 5. גם בחושך הלילה, בשכבך, 6. וקשרתם לאות וכתבתם כו', ירידת האור דתורה גם במעשה דנר מצוה בדברים גשמיים דדצח"מ כמו בקלף דתפילין ומזוזות.

וז"ל: וזהו ענין המשך הדברי' בפ' שמע במ"ש ואהבת בכל לבבך תחלה שהוא כליון דנה"ב כנ"ל שהוא השמן [ע"י התבוננות] דנה"א בפ' ראשון דשמע ישראל דוקא כו'. ואח"כ א' והיו הדברי' האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, פ"י אחר כליון דכל לבבך באור האלקי במס"נ בביטול כל רצון זר דק"נ אח"כ יהי' בחי' כלי לקבל הארת אור דתו' שמאיר בה מאוא"ס עצמו דוקא כנ"ל, והוא מ"ש והי' ממילא והי' הדברים האלה דד"ת באור דתורה שמלובשת בהן מבחי' אנכי מי שאנכי שהוא עצמות דא"ס ממש כנ"ל, וזהו אשר אנכי מצוך שהוא בעה"ר העליון וח"ע דתו"מ שאור זה מאיר גם לחושך דק"נ דנה"ב לפי שאין בו שינוי המהות כלל כנ"ל.

ואח"כ ושננתם לבניך ודברת בם שזהו תושבע"פ חכ' שבדיבור לעיין עיון ופולפול להפוך חושך הגס כנ"ל, וזהו ושננתם שהוא המשנה והתלמוד ודברת בם שתלויים בדיבור בפה כמו דבר מלך שלטון כך מתניתין מלכתא לגזור אומר זה כשר זה פסול כמ"ש במ"א. ולפי"ז ודברת ב"ם לשון הנהגה כהנהגת דבר מל' שתדבר ותנהיג בם אופן הבירורי' דרפ"ח באו"ח מלמטה למעלה וד"ל.

או פ"י ודברת בם שע"י הדיבור נמשך לגילוי אוא"ס בחכ' דתורה כמו עוסק בתו' לשמה לשם התו'. ומ"ש והיו הדברי' האלה על לבבך וכו' זהו כמו שא' דמעיקרא כי עביד אינש בעסק התו' אדעת' דנפשי' להמשיך אור דא"ס באמצעות אור דתו' בנשמתו כנ"ל, וזהו על לבבך בבחי' מקיף, ואח"כ ושננתם לבניך ודברת בם להמשיך אוא"ס ב"ם בד"ת שזהו לשמה לשם התו' לפי פשט הכתוב בא' ודברת בם

בשבתך בביתך כו' שזהו המשיך אור דתו' גם במקום שפל ונמוך כמו ובלכתך בדרך (כמו חכמו' בחוץ תרונה ברחובות כו') ובשכבך כו', כי אור דתו' מאיר גם בחושך ולכך מצות ת"ת בתמידות בלילה כמו ביום וכו'.

ומ"ש וקשרתם לאות וכתבתם כו' זהו ירידת האור דתו' גם במעשה בדברי' גשמי' דדצח"מ כמו בקלף דתפילין כו', וכמו שא' הוקשה כל התו' לתפילין כו' וכמו שפ' שמע נכתבה בקלף כך כל המצות הם בעשי' גשמיות וכן וכתבתם על מזוזו' כו' דנתחב"ס דוקא וסוף מעשה דוקא הוא שעלה במח"ת, והוא ענין המצות שנק' נר כמ"ש כי נר מצוה שכולל שמן ופתילה ואור והיינו כל המצות שנעשים בדברי' גשמי' דק"נ מקלף דתפילין וצמר דציצית וכה"ג שבהן יאיר אור דתו' כמ"ש ותו' אור להמשיך בהם גילוי אוא"ס גם בדברי' גשמי' דוקא משום דנתאוה להיות לו דירה בתחתוני' דוקא כמו בקלף דתפילין ומזוזת דוקא וכה"ג וז"ש ושמן על ראשך כו' כנ"ל וד"ל. עכ"ל.

ובזה יבואר היטב דברי' אדנ"ע בהמשך דידן: "והתורה היא האור והוא בחי' אור עצמי מבחי' עצמות אוא"ס ב"ה, וכמ"ש מגלה עמוקות מני חשך והוא בחי' התורה דעמוק עמוק הי' מי ימצאנה שזהו בחי' פנימיות ועצמות האור שלמעלה מבחי' הגילוי כו', וכמשנת"ל דהחכ' היא עצמי ובה נמשך מבחי' העצמות דא"ס כו'. ואור התורה נאחז בהפתילה שהן המצות כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ותושבע"פ עיקרן ויסודן הוא במצות כו', והמצות הן המחברים את אור התורה עם האדם והעולם כו', והוא שהנה"ב וכן הדברים נכללים באור התורה כו', והיינו שהשכל הטבעי מתהפך ממש מהפוך להפוך ושכל אנושי המושג לשכל חכמת התורה חכמת אלקית בחי' חכים ולא בחכ' ידיעה כו'."

[ליתר ביאור בהקשר התלת-כיווני בין נשמות (נר ה') ועבודתם בתפלה (מלמטלמ"ע), תורה אור (מלמעלמ"ט), ונר מצוה (חיבור שניהם יחד), איך הם משלימים זה את זה ואיך כל אחד מוסיף בהשני במילוי תכלית הבריאה – ראה בפרקים הבאים].

ע"פ ביאור הנ"ל בענין תורה אור, שהוא אור עצמי מבחי' עצמות אוא"ס ב"ה, ושזה נאחז ונמשך במצוות ועל ידם נתחבר האדם והעולם עם אור העצמי של התורה, יובן גודל מעלתה של תורה בבחי' ראי', לעומת עבודת הנשמה מצ"ע בבחי' שמיעה (שמע ישראל). הביאור בזה – אי"ה בפרק הבא.

סיום המשך תער"ב

פרק ה'

עתה נבאר שאלה 4 דלעיל (בריש פרק א' של הערה זו) שבע' א'שנב של המשך תער"ב כתב "וני" לבאר הענין [דנר ה' נשמת אדם, ונר מצוה ותורה אור שנתבאר בד"ה המגביה' בתו"א] ע"פ המבואר במ"א בענין אור הראי'. ובהמשך הענינים מבאר ענין אור הראי' בע' א'שצח ועוד בע' א'תנד וסוף ע' א'תסב ואילך, אבל לא חוזר לסיים הענין בקשר לתורה אור.

אמנם כשמעיינים בדרוש המגביה' של אדה"ז ושל אדמו"ר האמצעי אכן מבואר השייכות דראי' לתורה אור (באותיות מועטות עכ"פ בתו"א ובאריכות יותר במאמרי אדהאמ"צ). וז"ל בסיום הדרוש (לט, רע"א): המגביה' לשבת... זו היא העלאה שע"י המצות ממטה למעלה (צדקה תרומם גוי). אבל התורה אור הוא המשכה מלמעלה למטה המשפילי לראות בשמים תושב"כ. ובארץ תושבע"פ. ושם הוא לראות בחי' ראי' והתגלות אוא"ס ב"ה למטה כמו למעלה. ולא בחי' שמע ישראל דהיינו התבוננות שבנפש האלהית שהיא בחי' שמיעה בלבד אלא כמ"ש כי עין בעין יראו וגו'. עכ"ל.

ועד"ז בהביאור בתו"א שם (מ, ב): וזהו פי' המגביה' שהמצוה היא בחי' פתילה ונר המעלה נפש השכלית... ואח"כ המשפילי לראות זהו בחי' ותורה אור והוא המשכת אוא"ס ממל' דא"ס בשמים תושב"כ, ובארץ תושבע"פ דכמו דארץ מקבלת משמים כמ"ש למטר השמים תשתה מים, כך תושבע"פ מקבלת

מתושב"כ כדאמרין מנא הני מילי דאמר קרא כו'. לראות היינו ליראות ר"ל שיהא גילוי אוא"ס ממש בשמים ובארץ שהן תושב"כ ותושבע"פ דבר ה' למעלה מגלוי בחי' אור האהבה מנפש אלקית שנק' ג"כ אור כנ"ל. אך שהוא נמשך מבחי' שמיעה והתבוננות בלבד כמ"ש שמע ישראל כו' ואהבת כו' ובכל מאדך. אבל בחי' ותורה אור זהו בחי' המשפילי לראות, פי' ליראות בבחי' ראי' וגלוי ממש עין בעין יראו וגו'.

וכדי לבאר השייכות דתורה אור (וכן נר ה' נשמת אדם) לענין הראי' על זה כתב אדנ"ע "ונ"ל לבאר הענין ע"פ המבואר במ"א בענין אור הראי'". והוא הביאור בד"ה אין אנו מספיקים וד"ה ועינינו מאירות של אדה"ז (מאמרי אדה"ז על מאמרי רז"ל ע' תס ואילך. וביאורו שם ע' תסב ואילך) ובארוכה בד"ה זה של אדהאמ"צ (בשני נוסחאות, שלא י"ל לע"ע ויודפס אי"ה במהדורה הבאה של ספר מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים). – לחביבותא דמילתא נדפס לקמן צילום כת"י מעתיק של דף הראשון של המאמר עם הגהה בכת"י ק"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ששם כתב: נ"ל שזה הנחה מא' ששמע הדרוש מכ"ק אדמו"ר האמצעי צוקללה"ה נבג"מ ואינו מסודר כ"כ גם לא נשלם.

וממשיך לבאר ג' דרגות באור המקבל (מלכות), ע"ד אור הלבנה, אור ובהירות של אבן טוב, ואור הראי', שכנגדם מקרא, משנה ותלמוד, שלוש רמות של החדרת תורה אור לחיינו ולקיומנו, משרשו ומקורו בעצמות א"ס לחכמה דאצילות עד למטה מטה. הן מלמעלמ"ט (נתינת התורה למעלה) בתושב"כ והן מלמטלמ"ע ע"י העיון בתושבע"פ ובפרט בתלמוד, במחשכים הושיבני (ומשנה הוא כעין ממוצע בין מקרא ותלמוד) (סוף ע' א'שסד ואילך).

וע"פ הנ"ל יובן המשל דאור הראי', שיש בזה שני ענינים: 1. כפי שמתלבש בכלי העין בהגבלה. 2. עצם כח הראי' שלמעלה מהגבלה. ועד"ז הוא היחס של נר ה' נשמת אדם ותורה אור: בהתחלת העבודה הנשמה למטה צריכה סיוע מאור חוץ ממנה להאיר ולהורות דרך החיים בעולם החשוך הזה. כמו העין שיש בו אור מצ"ע (וגם בחינת מאור) אבל צריך סיוע מאור חוץ ממנו כדי לראות במקום חשוך. אבל בסוף העבודה, לאחר בירור וזיכוך הגוף והעולם הנשמה עצמה מגיע לשרשה למעלה מן התורה (כמו עצם כח הראי') ורואה בעצמו בלי אור זולתו עד שהנשמה נעשה בחי' מאור ומשפיע בתורה אור מעצמותו ית'.

וזהו גם התפקיד של החכמים עיני העדה, שמאירים ומנהיגים כל ישראל ע"פ תורה אור וכולן אזלין אבתריהו (כמשל העינים שמנהיגים כל שייפי דגופא) (סוף ע' א'שצט ואילך). וכן מקבלים הנשמות סיוע מן המלאכים שנקראים ג"כ עיני ה', כי הנשמה (אף ששרשה למעלה ממלאכים) בירידתה למטה מתלבשת בגוף ונה"ב ומתעלם אורה, ועל כן צריכה סיוע מהמלאכים בהתעוררות אהוי"ר שלה (ולכן מקדימים ברכת יוצר לקריאת שמע כדי לעורר שפע אהוי"ר שבמלאכים לנש"י) (ע' א'תכה ואילך).

בהמשך שלפנינו לא נמצא המשך הביאור בהשייכות דענין הראי' לתורה אור (לעומת עבודת הנשמה מצ"ע ע"י התפלה דק"ש שהוא בבחי' שמיעה), אבל ע"פ המבואר בתו"א שנעתק לעיל יש לומר שבתחלת העבודה נר ה' דהנשמה עצמה, ע"י התבוננות בה' אחד בעבודת התפלה דק"ש, מגיע רק לבחי' שמיעה בלבד (שמע ישראל). וע"י הסיוע דעבודת המלאכים (בברכת יוצר בהקדמה לק"ש), ויתירה מזה ע"י נר מצוה (הן לבישת טלית ותפילין קודם התפלה, והן המצוות לאחר התפלה, כמ"ש בק"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך, וקשרתם לאות גו' וכתבתם גו') ויתירה מזה ע"י ותורה אור, נמשך אור עצמי מלמעלמ"ט (אוא"ס שלפני הצמצום), ומאיר החושך ומאפשר הנשמה כפי שהיא מתלבשת בגוף ונה"ב, לבוא לעבודה בבחי' ראי' (לא רק בבחי' שמיעה), ע"ד שאור חוץ מן העין מאפשר העין (כפי שכח הראי' מתלבש בכלי העין) לראות גם במקום החושך.

כנראה שבדרוש המגביה של אדהאמ"צ מוסיף בזה עוד דרגא: בסוף הדרוש (ע' תלג-תלד) מבאר שהמשפילי לראות בראי' דאור תורה הוא בשניהם בשוה במשפיע ובמקבל שהן תושב"כ ותושבע"פ, דאע"פ שתושבע"פ (ארץ) מקבל מתושב"כ (שמים), אך לפי שיו"ד זה דמשפילי לראות בא מעצמות אוא"ס, שמשפיע ומקבל, כלל ופרט, שוין שם ממש וסובל ד"ע וד"ת יחד, ע"כ משפילי לראות מאור דתורה מאיר מעצמותו בתושב"כ ושבע"פ (שמים וארץ) בשוה בלי הפרש כלל דהכל א' לגבי מהו"ע ית' ממש. וע"כ גם ראי' ושמיעה דחו"ב נתחלפו במ"ת שהיו רואים את הנשמע, שזהו ראי' דחכ' דתושב"כ ושמיעה דבינה בתושבע"פ. היינו, שע"י הראי' דתורה אור נתעלה גם השמיעה (שמע ישראל) דנשמות לבחי' ראי'.

וראה לעיל שם (מאמרי אדהאמ"צ ע' שפח-ט) שבחי' שמע ישראל אינה באזן לבד בחיצוניות, אלא הכוונה הוא בפנימיות בינה שבמוחו ולב, ההבחנה וההכרה באמית' הדבר שנתאמת במוחו כמו שהוא באמת לאמיתו שהיו' אלקינו בבחי' אח"פ ממש כאלו הוא רואה בראי' חושי' מקרוב ממש, שאין כח זה רק בנה"א שנק' ישראל, לי ראש. עכ"ל. ויש לעיין אם זהו ע"י שמע מצ"ע או ע"י הכח של ותורה אור שממשיך בחי' הראי' בשמע ישראל. ולהעיר שבהמשך דידן (ע' א'תלד) מדגיש ששמע הוא שם ע', בחי' שם בלבד, מקור לעולמות, ופי' שם ע' היינו שכלול מז' מדות וכאו"א כלול מיו"ד שמספרם ע'. אבל לקמן בההמשך (סוף ע' א'תנג-א'תנד) מבאר שהנשמה עצמה (בכח עצמה) – לא רק למעלה אלא גם למטה – יש בה בחי' הראי' באלקות לאסתכלא ביקרא דמלכא (וזה מתגלה ע"י תורה אור ועבודת המלאכים). ומובן שיש דרגות בשמע עצמו: שמיעה בלבד (למטה מראי'), שמיעה פנימית כאלו הוא רואה, שמיעה שנעשה כראי' (כמו במ"ת) ע"י גילוי מעצמותו ית' ששם שניהם שוין. [ולמעלה מכולם – שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, היחוד דיחו"ע ויחו"ת ממש, מצד עצמותו ית' ממש, כדלקמן]. וגם יש דרגות בזיכור העין, שבתחלת העבודה היא בבחי' מקבל ע"י סיוע דאור זולתו, עד שהעין עצמו מתחיל לראות בכח עצמה, עד שנעשה ועינינו מאירות כשמש וכירח, כדלקמן.

גם יש לעיין בדברי אדהאמ"צ בסיום הענין (ע' שפט): "וזהו ג"כ מ"ש שמע ישראל בשמיעה דבינה בהשגה דוקא שזהו מאין דחכ' ליש היפוך ד"ע שמיש לאין, לפי שבק"ש מתייחד יחו"ע ויחו"ת דד"ע וד"ת". מתחילת המשפט ("וזהו ג"כ" הבא לאחר הביאור שרואים את הנשמע בא מכח התורה) משמע, שע"י הראי' דתורה אור נמשך בחי' הראי' גם בשמע ישראל. ואילו מסוף המשפט ("שבק"ש מתייחד יחו"ע ויחו"ת דד"ע וד"ת") משמע שזהו הדרגא הכי נעלית שנמשך מעצמותו ית'. ואולי מרומז בזה ב' דרגות אלו.

אבל זהו עדיין ראיית הנשמה הבאה ע"י תורה אור. אמנם, בסוף העבודה, לאחר בירור וזיכור הגוף והנה"ב והעולם, הנשמה עצמה עולה לשרשה בבחי' עצמותו ית' (העלם העצמי, שמו העצמי – כמבואר בההמשך ע' א'רנב, א'רעא, א'רפב, א'תז-א'תח, א'תטו) למעלה מן התורה (כמו עצם כח הראי') ורואה בעצמו (בלי סיוע מדרגות אחרות), היינו עליית אור הראי' מבחי' אור מקבל לבחי' אור משפיע, בחי' מאור, עד שהנשמה משפיע בתורה אור מעצמותו ית'. וזהו דוקא ע"י ירידת הנשמה למטה ועבודתו להאיר חושך העולם, כמו שאומרת הנשמה למטה לשרשה למעלה: שחורה אני (אבל) ונאווה, דהגם דשחורה אני שמתעלם בחי' אור הנשמה בירידתה למטה, הנה עי"ז היא ונאווה, דדוקא ע"י עבודתה למטה בבחי' אישון עיני, שחור שבעין, נתגלה בחי' עצמות הנשמה, וגם בחי' הראי' בבחי' העצמות שלמעלה מבחי' הראי' דנשמה למעלה, גילוי שרש הנשמה בעצמותו ית', ומשפיע משם גם בתורה אור (המשך דידן ע' א'תח. א'תנה ואילך. סוף ע' א'תסב).

וע"פ המבואר בד"ה ועינינו מאירות הנ"ל, יש לבאר שזהו הפירוש בועינינו מאירות כשמש וכירח, שלע"ל (ע"י עבודת הנשמה למטה בחושך העולם בזמן הזה) יתעלה בחי' עין שבנשמה לבחי' אור עצמי עד לבחי' מאור, בלי צורך לקבל אורו מהשמש וירח, אלא שיהיו מאירות (לשון מפעיל, ולא תאירות, כמו שמדייק אדהאמ"צ בתחלת מאמר זה) כשמש וכירח עצמו.

בלשון הדרוש (מאמרי אדה"ז שם ע' תסא): וזהו ועינינו יהיו מאירות פי' שיהי' אור עצמי והוא הנק' מאור ע"ש שמאיר מעצמו בלי שום קבלה מזולתו כנ"ל והיינו כשיהי' שוין בקומתו והי' אור הלבנה כאור החמה ממש וזהו כשמ"ש וכיר"ח שלא יהי' הפרש ביניהם כלל והוא עליי' חב"ד דנוק' שלא תקבל אפי' מחג"ת דז"א כ"א שוין ממש וד"ל.

ותירה מזה, עלי' ל"מדריגה שלישית" (כ"ה הלשון בסוף הדרוש ע' תסה. ובמאמר אדהאמ"צ הלשון הוא "עלי' השלישי" בג' בחי' עליות בשמש), לעצמותו ית', שהוא המקור ולמעלה גם משמש וירח ועצם כח הראי'. וכמו שאומרים בתפלה זו "לך לבדך אנחנו מודים", לך לעצמותך. ולכן "אין אנו מספיקים להודות לך" כהמשך נוסח התפלה: אילו...ועינינו מאירות כשמש וכירח (אפילו לאחר העלי' שהענינים עצמם מאירים כשמש וכירח, למעלה מבחי' עינים בזמן הזה שזקוקים לסיוע מאור זולתו, מ"מ)... אין אנו מספיקים להודות לך... על אחת מאלף אלפים ורבוא רבבות פעמים הטובות (בחי' העצמות שלמעלה מבחי' אור ומאור).

בלשון הדרוש (מאמרי אדה"ז שם ע' תסא): "וזהו על אחת אפי' על נס א' אין אנו מספיקי' להודות מאחר שהנס הוא הארה אחת מאלפי אלפי' שבעצמו' אלקו' שהי' יכול להוות ברואים ועולמות כו'". "אילו... ועינינו מאירות כשמש וכירח", אפילו לאחר עליית העינים לבחי' מאור, "עכ"ז אין אנו מספיקי' להודות על אחת מאלף פי' המשכת הנס כמ"ש מלפני אדון חולי ארץ העליונה כמו שהוא בעצמותו ית' לך לבדך שהרי גם המאור הוא עשה ויצר ויצר המאורות כו'" (שם ע' תסא).

ע"פ המבואר בד"ה ביאור ענין ועינינו מאירות יש להבין עוד נקודה עיקרית בהמשך תער"ב – החילוק בין המשכת תורה אור מלמעלמ"ט והעלאה מלמטלמ"ע בעבודת התפלה ע"י נשמות:

במאמר זה (שם ע' תסב ואילך. ובארוכה בדרוש אדהאמ"צ) מבואר שיש ב' בחי' הסתכלות עינים (ראי'): 1. מלמטלמ"ע, כמו הסתכלות המקבל אל המשפיע שמצפה ומייחל אל ההשפעה, כמ"ש עיני כל אליך ישברו, לקבל מכח הראי' העצמית. 2. מלמעלמ"ט, הסתכלות המשפיע אל המקבל, שממשיך כח הראי' העצמית אל עין בכלי המקבל (בחי' אור של ששת ימים שיכולים להביט בו מסוף העולם עד סופו).

וממשיך לבאר (שם ע' תסה): ואמנם יש מדריגה שלישית [בחי' לא יהי' לך עוד השמש לאור יום כ"א הוי' יהי' לך לאור עולם לעתיד לבוא, כמבואר לעיל שם] והוא כמשל הנ"ל בהסתכלו' כלי העין להחזיק את השפל שיחזיקנו בהסתכלותו עליו לטוב והוא בחי' פקידו דעיני' ג"כ אלא שהיא המשכה דרך העין ולא שישא ויגביה את העין אל העצמי' כו' ויובן זה עם מ"ש במ"א בענין כח המעלה מ"נ דהיינו שיהי' עיני כל אליך כו' וזהו ועינינו מאירו' פי' אף שיהי' הוי' לך לאור עולם כנ"ל אעפ"כ אין אנו מספיקי' להודות לך לעצמותו כי קמ"י שוין המאור עם האור כו' וד"ל. עכ"ל.

כלומר שבענין הראי' יש ג' דרגות: כח הראי' המלוּבש בכלי העין המוגבל. עצם כח הראי' שאין לו הגבלות (שעז"נ ועינינו מאירות כשמש וכירח, בלי סיוע מאור זולתו). מקור של עצם כח הראי' בעצמותו ית', שקמ"י שוין המאור עם האור.

ועפ"ז – הרי ב' דרגות הראשונות הן ע"ד החילוק בין תפלה ותורה, העבודה והיחוד מלמטלמ"ע ע"י התפלה של נר ה' נשמת אדם, והעבודה מלמטלמ"ט ע"י תורה אור (אור עצמי). ומדריגה הג' (לך לבדך... אין אנו מספיקים להודות לך) הוא בחי' העצמות שמייחד ב' יחודים אלו דלמטלמ"ט ומלמטלמ"ע, היחוד דיחו"ע ויחו"ת, הנמשך ע"י נשמות שמושרשים בעצמותו ית', כמבואר בארוכה בסוף המשך תער"ב שלפנינו.

ולהוסיף, בסוף ההמשך (ע' א'תסז ואילך. וראה גם לעיל ע' א'תכז ואילך) מבואר שענין אני ה' לא שנית' הוא לא רק לפני ההתהוות, באלקות שלמעלה מנבראים, אלא גם לאחר ההתהוות, באלקות המתלבשת בנבראים, שאין שינוי והתפעלות כלל מענין ההתהוות, כמ"ש ואתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע בלי שום שינוי כלל. ואינו כדמיון הנשמה המתלבשת בגוף שמתפעלת ממקרי הגוף. ויחוד זה (דאני ה' לא שנית' למעלה ולמטה, ואתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע בלי שום שינוי כלל) הוא מצד עצמותו ית', שמייחד יחו"ע ויחו"ת, דעת עליון ודעת תחתון, ה' אלקינו ה' אחד, בתכלית היחוד [ראה לשון אדהאמ"צ בסד"ה המגביהי שנעתק לעיל: "לפי שבק"ש מתייחד יחו"ע ויחו"ת דד"ע וד"ת"], כמבואר שם בארוכה. והנה כל זה מיוסד הן על ד"ה המגביהי לשבת של אדהאמ"צ (כפי שנעתק ונתבאר בפרקים הקודמים של הערה זו) והן על ד"ה אין אנו מספיקים להודות של אדה"ז ובארוכה על ד"ה ועינינו מאירות של אדהאמ"צ הנ"ל.

עפ"ז אפשר גם לתרץ השאלה בע' א'שנ, מהו הפרש למעלה בין ציור אדם דנשמות לציור אדם דתורה. ובהקדים מ"ש אדנ"ע לעיל (ע' א'רפו וע' א'שמח) במעלת ההמשכה מלמטלמ"ט ע"י התורה על העבודה מלמטלמ"ע ע"י תפלת הנשמות – ובשניהם כתב "וכמשי"ת בעזה"י", אבל בפועל כנראה לא הספיק לבאר הענין כנ"ל. אך ע"פ המבואר לעיל יש להבין דברי אדנ"ע, דהיינו שתורה אור להיותו אור עצמי (ע' א'שנב), הוא "לא מה שהכלי ממשיך ולא מה שהכלי תופס", "עצם האור שלמעלה מבחי' הכלים ובא בדרך מלמטלמ"ט אין הכלים עושין בו תמונה, ואדרבא כפי אופן האור הוא תמונת הכלי".

וזהו הפרש למעלה בין ציור אדם דנשמות לציור אדם דתורה: אף ששרש הנשמה היא בעצמותו ית', למעלה מכל, למעלה ממלאכים (עיני ה') ולמעלה אפילו מתורה אור, הרי בירידתה למטה הנשמה בא בבחי' התלבשות ותפיסא בגוף ונה"ב, שהם מעלימים ומסתירים, בבחי' שחורה אני, על הארת אור הנשמה, וגם מעכבים ומונעים הנשמה להיות לה התפעלות באלקות. ובלשון הידוע: אלקות שנעשה יש. ולכן זקוקה הנשמה לסיוע של עבודת המלאכים (ברכת יוצר לפני ק"ש), ולהמשכת וגילוי אלקות ע"י תורה אור (ראה ע' א'תד בהמשך דידן). כלומר ציור אדם דנשמות, מה שישראל עלו במחשבה שע"ז נעשה בחי' ציור אדם כביכול למעלה כמשל צורת הבן שנחקק במחשבת האב (כמבואר לעיל בשם האו"ת של המגיד), הוא בבחינת אורות בכלים, ש"הם עושים תמונה בהאור כפי אופן הכלים שלהם... שהכלים מתארים ומגלים את האור ועושין בו תואר ותמונה" (ע' א'שמח שם). דהיינו, ציור מלמטלמ"ע, שע"י ציור הנשמה למטה, ההסתכלות על ציור ההשתלשלות ממבט של דעת תחתון, נתעלה כל ההשתלשלות שהוא בציור אדם כידוע.

ואילו ציור אדם דתורה הוא ציור מלמטלמ"ט, דהיינו ההסתכלות על ציור האדם ממבט של דעת עליון, "לא מה שהכלי ממשיך ולא מה שהכלי תופס", "עצם האור שלמעלה מבחי' הכלים ובא בדרך מלמטלמ"ט אין הכלים עושין בו תמונה, ואדרבא כפי אופן האור הוא תמונת הכלי" (ראה לעיל בהמשך פרק שפ. שפג). וע"ד בידיעת עצמו יודע כל הנבראים (רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ב ה"ט-י. שעהיוה"א פ"ז). וראה קו"א ד"ה דוד זמירות דבידיעת עצמו יודע את התורה (ראה בהמשך דידן פרק מז). וכפשטות הענין, שתורה אור הוא רצונו וחכמתו ית' בתכלית היחוד והגילוי למטה בלי הסתר פנים, אורייתא וקוב"ה כולא חד

(כמבואר בתניא פכ"ג), שתורה אור מאיר ומגלה לנשמות למטה רצונו ית', איך לקיים כוונת העצמות בעשיית דירה בתחתונים. זאת אומרת, שע"י אמצעות התורה מתקשרת הנשמה שמלובשת בגוף להקב"ה וע"ז נמשך המשכת אלקות בעולמות ויש גם בכח התורה לשבור את ההסתר דהנה"ב (המשך דידן ע' א'תד-א'תה) ואור הנשמה (נר ה') מתגלה ע"י ירידתה ועבודתה בחושך העולם בכח התורה אור.

אמנם, בסוף העבודה יתגלה בחי' הראי' בהנשמה עצמה מכח הראי' העצמית (ועינינו מאירות כשמש וכירח), בלי אור זולתו, עד שיתגלה שרש הנשמה בעצמותו ית', לך לבדך, הוי' יהי' לך לאור עולם, שלמעלה מבחי' אור ומאור. ומצד שרשם בעצמותו ית' הנשמות הן בחי' משפיעים בתורה, כנ"ל (ראה ע' א'תה ואילך בהמשך תער"ב).

ובזה יבוא ויובן ב' הענינים דיחוד מלמטלמ"ע (בעיקר ע"י התפלה) המבואר בחלק ב' של ההמשך (מפרק שפד ע' תשצ) ואילך) והיחוד מלמעלמ"ט (בעיקר ע"י התורה) המבואר בחלק ג' (ע' א'שנ ואילך). הביאור בזה – אי"ה בפרק הבא.

סיום המשך תער"ב פרק ו'

בפרקים הקודמים של הערה זו השתדלתי לשער לפענ"ד הסיום של המשך תער"ב שלא נסתיים ע"י אדנ"ע (כנראה מהשאלות והנושאים שנשארו באמצע), ע"פ הדרוש מי כה' אלקינו המגביה לשבת של אדה"ז ואדהאמ"צ (ועוד דרושים), שעליו מבוסס חלק חשוב מסיום ההמשך, ושם אכן נמצאים תשובות וביאורים לשאלות ונושאים אלו. ובפרטיות:

פרק א' – סקירה כללית ותמצית ההמשך. תירוץ על השאלה (בע' א'תסו) "איך יכולה הנשמה לפעול הביטול בנה"ב שהוא בתוקף הישות דנוגה היפך הביטול לגמרי?" והביאור כפי שמבואר בדרוש המגביה אשר ע"י התבוננות הנשמה (נר ה' נשמת אדם) בה' אחד בפרשה ראשונה דק"ש פועל הנה"א (הפתילה) שגם השכל אנושי והטבעי של הנה"ב (השמן) יבין האחדות עד שיבוא להתפעלות האהבה ויכלה ויכלל באור האהבה (האש) דהנה"א, ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך.

פרק ב' – כח הנשמה מצ"ע (תירוץ על השאלה בע' הנ"ל "מפני מה הוא בכח הנשמה ואיך יכולה הנשמה לפעול הביטול בנה"ב?"). וביאור ענין נר מצוה, שגם בו יש הג' ענינים דפתילה, שמן ואור (תירוץ על השאלה שם "מהו ענין נר מצוה ומה המה ג' ענינים הנ"ל?").

פרק ג' – ביאור ענין ותורה אור, שהוא המשכת בחי' אור עצמי, אור שלפני הצמצום, מלמעלה למטה.

פרק ד' – השייכות בין נר ה' נשמת אדם ונר מצוה ותורה אור, סדר העבודה דג' ענינים אלו והמעלה שבכל א' מהם, והקשר לעבודת הנה"א בהתבוננות דה' אחד בק"ש ופעולתה על הנה"ב.

פרק ה' – השייכות דתורה אור לבחי' הראי', לעומת עבודת הנשמה מצ"ע בבחי' שמיעה (שמע ישראל). ע"י המשכת בחי' הראי' של תורה אור בהנשמה למטה, הנשמה עצמה עולה לשרשה בבחי' עצמותו ית' למעלה מן התורה ורואה בעצמו (בלי סיוע מדרגות אחרות) ונעשה בחי' מאור (ועינינו מאירות כשמש וכירח), עד שהנשמה משפיע בתורה אור מעצמותו ית'. ולמעלה מזה – מגיעים למדריגה שלישית לעצמותו ית' ממש, שהוא המקור ולמעלה גם משמש וירח ועצם כח הראי', "לך לבדך אנחנו מודים", ולכן "אין אנו מספיקים להודות לך", כמבואר בד"ה ועינינו מאירות לאדה"ז ולאדהאמ"צ.

ע"פ כל משנת"ל יובן נושא המרכזי והעיקרי של המשך תער"ב – היחוד דאלקות ועולמות, ובב' האופנים: היחוד מלמעלמ"ע (בעיקר ע"י התפלה) המבואר בחלק ב' של ההמשך (מפרק שפד (ע' תשצ) ואילך), והיחוד מלמעלמ"ט (בעיקר ע"י התורה) המבואר בחלק ג' של ההמשך (ע' א'שנ ואילך).

ענה נבאר בפרטיות יותר ההבדל בין שני אופנים שלו, העבודה והיחוד מלמעלמ"ט למעלה והעבודה והיחוד מלמעלה למטה, המעלה בכל א' מהם, וחיבור שניהם יחד. וגם יתר ביאור בהקשר התלת-כיווני בין נשמות (נר ה') ועבודתם בתפלה (מלמעלמ"ע), תורה אור (מלמעלמ"ט), ונר מצוה (חיבור שניהם יחד), איך הם משלימים זה את זה ואיך כל אחד מוסיף בהשני במילוי תכלית הבריאה.

וכל זה מיוסד ומובן ע"פ המבואר בדרוש המגביהי לשבת של אדה"ז ואדהאמ"צ.

בפרק שעח של ההמשך (ע' תשעו) מבואר ההפרש בין ההעלאה מלמעלמ"ע והמשכה מלמעלמ"ט (ב' הפירושים בארוממך אלקי המלך), והמעלה שבכל א' מהם:

הנה ידוע כללות ההפרש בין מלמעלמ"ע ומלמעלמ"ט, דמלמעלמ"ע הוא ע"י הכנת כלי המקבל (העלאת מ"ן) ונמשך אור שבא ע"י צמצום שתלוי בהכנת הכלי, ומלמעלמ"ט הוא המשכת אור עצמי ושלא לפ"ע הכנת כלי המקבל, והמשל ידוע כמו א' עומד בהר וא' בבקעה הנה בכדי שהתחתון יעלה צ"ל בעל כח בעצם בעבודה תמה באהוי"ר שהן רצו"ש, ולידע הדרכים ונתיבות הן דרכי העבודה האמיתיים, ובירור וזיכור החומריות דנה"ב ולבושים דמחדו"מ שעי"ז הוא עולה, ואחכ"ז מגיע רק לשרשו ומקורו וכמו קיום המצות דהאבות שהי' ברוחניות... וכפי העבודה והזיכור כך הוא ההמשכה, אבל מלמעלמ"ט הוא המשכת עצמות אוא"ס... אך עצמות א"ס אינו בבחי' העלאת מ"ן רק בחפץ העצמות ושלא לפ"ע הכלי וזהו ההמשכה דמ"ת. עכ"ל בהקיצור שם (ע' תשעט).

ובהמשך הענין (פרקים שפא-שפג, ע' תשפה ואילך) מבאר שב' ענינים אלו דהעלאה מלמעלמ"ע והמשכה מלמעלמ"ט בעבודה הוא ענין תפלה ותורה: תפלה הוא העלאה מלמעלמ"ע בסדר והדרגה, וכמ"ש סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, דההתחלה היא בהודאה, ואח"כ פסוד"ז, ברכת ק"ש וק"ש, ואהבת את ה"א, שפועל ביטול גם בהנה"ב, בכל לבבך בשני יצריך. ותורה היא שניתנה מלמעלה בבחי' המשכה מלמעלמ"ט.

ובפרק שפד (ע' תשצ), ב"ביאור הענין בכללות ההפרש בין תפלה לתורה", מתחיל אריכות הביאור בענין העבודה מלמעלמ"ע ע"י התפלה, ע"פ תורת הרב המגיד עה"פ עשה לך שתי חצוצרות, היחוד דשתי חצי צורות. וביאור זה נמשך 559 דפים (עד סוף ע' א'שמט בחלק ג' של ההמשך), ובע' א'שנ מתחיל לבאר ענין התורה שהוא המשכה מלמעלמ"ט ("ומעתה צ"ל ענין התורה שהיא בבחי' המשכה מלמעלמ"ט").

וההפרש ביניהם הוא כנ"ל, שע"י התפלה מלמעלמ"ע ממשיכים אלקות בבחי' צמצום שיהי' בערך התחתון, לפ"ע הכלים והנבראים. ע"כ אינו נמשך מעצמו רק ע"י העלאת מ"ן של התחתון וכפי אופן ההכנה שלו. בלשון ההמשך (שצוטט לעיל בפרק ה של הערה זו) ש"הם עושים תמונה בהאור כפי אופן הכלים שלהם... שהכלים מתארים ומגלים את האור ועושין בו תואר ותמונה" (ע' א'שמח שם). ואילו ע"י התורה מלמעלמ"ט ממשיכים אלקות שאינו בערך התחתון כלל, שלא לפ"ע הכלי, ולא לפ"ע ההעלאת מ"ן. בלשון ההמשך שם, שתורה אור להיותו אור עצמי הוא "לא מה שהכלי ממשיך ולא מה שהכלי תופס" (ע' א'רפו), "עצם האור שלמעלה מבחי' הכלים ובא בדרך מלמעלמ"ט אין הכלים עושין בו תמונה, ואדרבא כפי אופן האור הוא תמונת הכלי" (ע' א'שמח).

וע"י שניהם יחד (תפלה ותורה) ממשיכים היחוד בשלימות בין עולמות ואלקות, אלקות שלמעלה מעולמות, אור עצמי (ע"י תורה אור מלמעלמ"ט) בתוך הכלים והעולמות (ע"י עבודת התפלה מלמעלמ"ט), עם המעלות שבכל א' מהם – היחוד של יחו"ת ויחו"ע ע"י המשכת העצמות שלמעלה משניהם – הנושא המרכזי של כל המשך תער"ב, כנ"ל בארוכה.

ובפרטיות יותר יש בזה ג' ענינים, נר ה' נשמת אדם, נר מצוה ותורה אור, כמבואר בכללות בההמשך שלפנינו, אלא שהביאור שם לא נגמר, אבל בד"ה המגביה הנ"ל אכן מפורש ומבואר הענין בפרטיות ובאריכות (כנ"ל בפרקים ב' ג' וד' של הערה זו):

הנשמה יורדת למטה בעולם הזה התחתון, וע"י עבודת התפלה מלמעלמ"ט בקריאת שמע (לאחרי הקדמת פסוד"ז, ברכת יוצר וברכת אהבת עולם), "נר של הנשמה שהיא מהתבוננות נפש האלקית עצמה" (לשון התו"א לח, ג) שמייחדים אותו ית' למטה, באמירת והתבוננות ב"ה' אחד" בק"ש (המאריך באחד), פועלת הנשמה עצמה (הפתילה) להפך הנה"ב (השמן) לאהבה כרשפי אש, ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך.

נוסף להעבודה של נר הנשמה בכח עצמה מלמעלמ"ט ניתנה להנשמה מלמעלה נר מצוה, שע"י המצוות (הרצון העליון המתלבש בדברים הגשמיים), 1) מתעלים הדברים הגשמיים ונכללים באלקות, 2) וגם יש בהם סגולה פרטית להעלות את הנה"ב לקשרה באוא"ס ב"ה. ובלשון ההמשך (ריש ע' א'שנב): המצוות הן המחברים את אור התורה עם האדם והעולם.

עפ"ז נר מצוה הוא שילוב של מלמעלמ"ט ומלמעלמ"ט. דאף שמבואר בסוף הדרוש בתו"א (לט, רע"א) שע"י המצוות נעשה העלאה מלמעלמ"ט (המגביה לשבת), ובפשטות שע"י המצוות מתעלים הדברים גשמיים והנה"ב, הרי זהו ביחס לתורה אור שהוא המשכה מלמעלמ"ט (המשפילי לראות) כמבואר בהמשך הענין בתו"א שם. אבל מוכרח לומר שמצוות יש בהם גם הענין של מלמעלמ"ט, כיון שניתנו יחד עם התורה מלמעלה ע"י מצוה המצוות (ראה לשון התו"א: אור התורה הזה נאחז ומתחבר במצוה כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ושבע"פ עיקרן ויסודותן היא במצות... והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך. אנכי דייקא. והלשון בהמשך שלפנינו הוא: אור התורה נאחז בהפתילה שהן המצות כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ותושבע"פ עיקרן ויסודן הוא במצות כו', והמצות הן המחברים את אור התורה עם האדם והעולם). ובפרט ע"פ הגהת הצ"צ על דרוש זה (ברשימות שלו עה"פ בתהלים, נעתק לעיל בפרק ד') לפי הפירוש דנר מצוה היא אתעדל"ע המעורר אתעדל"ת של עליית נפה"ב, וגם יש בו אור. כלומר, שמצוות הם כמו "ממוצע" בין עבודת הנשמות ע"י עבודת התפלה מלמעלמ"ט והמשכת התורה אור מלמעלמ"ט, שמצד א' המצוות הן רצון העליון, ויחד עם זה הן מתלבשות בדברים גשמיים.

וכן מפורש להדיא לעיל בההמשך (פרק קעט), שמצות אף שבאין בבחי' התלבשות ממש בדבר הגשמי (לא כמו התורה שאינה באה בבחי' התלבשות בהענינים הגשמיים), וכמו הבירור שע"י התפלה שהוא בדרך התלבשות בהמתברר, מ"מ הבירור במצות הוא ג"כ בדרך מלמעלמ"ט שהרי האור המתלבש במעשה המצות הוא בלי הסתר פנים כמבואר בתניא פכ"ג.

ותורה אור הוא המשכת אור עצמי מלמעלמ"ט, כנ"ל.

כלומר: עבודת התפלה של נר ה' נשמת אדם הוא בעיקר מלמעלמ"ט (אף שיש בו גם ענין שמלמעלמ"ט, כדלקמן). תורה אור הוא בעיקר מלמעלמ"ט (אף שיש בו גם ענין שמלמעלמ"ט, כדלקמן). נר מצוה הוא שילוב וחיבור של שניהם יחד.

ויש להוסיף, שהמבואר בהמשך דידן מוסיף ביאור בכמה ענינים המבוארים בדרוש המגביה, בביאור ענין המעגל בין נר ה' נשמת אדם, נר מצוה ותורה אור, והמעלה שבכל א' מהם. וכמה פרטים בזה:

1. התכללות דמלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט

אף שבכללות מבואר בדרוש המגביה של אדה"ז ואדהאמ"צ שעבודת הנשמה בתפלה הוא בעיקר מלמטלמ"ע, ותורה אור הוא מלמעלמ"ט, ונר מצוה מחבר שניהם, הרי בפרטיות, מבואר בהמשך שלנו שבכל א' מהם (נשמה, מצוה ותורה) יש ב' הענינים דמלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט:

נר הנשמה: מושרשת בעצמות ויורדת משם מלמעלה למטה עד שהיא מתלבשת בתוך הגוף ונה"ב. ושם למטה מתחילה עבודתה מלמטה למעלה להעלות הגוף ונה"ב (לשאוב השמן של השכל של הנה"ב) וחלקו בעולם הזה הגשמי להיות נכלל בהאור האלקי.

ובמיוחד ה"ז ע"י עבודת התפלה מלמטלמ"ע (סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה). ובפרט בקריאת שמע, שהיא עיקר וכללות ענין התפלה. ו"בק"ש גופא יש בחי' העלאה והמשכה... ב' בחי' יחוד מלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט... המאריך באחד הוא היחוד מלמטלמ"ע ובחי' היחוד מלמעלמ"ט הוא משארז"ל כד אמליכתי למעלה ולמטה ולד' רוחות העולם תו לא צריכת" (המשך דידן סוף ע' א'תמא-א'תמב), העלאה בבחי' עצמות א"ס והמשכה בבחי' עצמות א"ס (שם ע' א'תמג). נוסף לזה, גם תפלה היא מצוה שניתנה מלמעלה. והרי ק"ש הוא גם "כללות כל המצות" (ע' א'תמא), כדלקמן.

נר מצוה – שילוב של שניהם כנ"ל.

תורה אור - תושב"כ ותושבע"פ. כמבואר בהמשך (ע' א'שעב ואילך) דאף שכללות התורה היא המשכה מלמעלמ"ט, הרי בתורה עצמה תושב"כ (מקרא) הוא מה שניתנה מלמעלה בבחי' חכמה עילאה (וגם במשנה הי' מאיר האור דח"ע בח"ת בתושבע"פ – ע' א'שעג ואילך), ואילו בתלמוד (במחשכים הושיבני זו תלמוד בבלי) הוא מה שפלפלו האמוראים בכח עצמן מלמטלמ"ע (שם סוף ע' א'שעב ואילך). וכמבואר בארוכה בדרוש המגביה של אדהאמ"צ (נעתק לעיל פרק ג'). וראה לעיל בהמשך (פקע"ד, סוף ע' שנג), שהגם דתורה בכלל הוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה, מ"מ בתורה גופא מה שהקב"ה קורא ושונה כנגדו זהו ההמשכה שע"י אתעדל"ת דעסק התורה למטה.

וראה ע' א'תד בהמשך שע"י התורה נעשה הליכות עולם לו, ב' הליכות מלמטה למעלה ומלמעלה למטה (וראה לקמן #4).

2. השייכות דנר מצוה לתפלת קריאת שמע

בדרוש המגביה של אדה"ז ואדהאמ"צ מבואר ההוספה של נר מצוה על עבודת נר הנשמה בק"ש, שע"י המצוות (הרצון העליון המתלבש בדברים הגשמיים) מתעלה הנה"ב והעולם לאלקות והמצוות הן המחברים את אור התורה עם האדם והעולם. בהמשך תער"ב (ע' א'תמא) מוסיף בזה שיש קשר פנימי בין מצוות (נר מצוה) וק"ש, כי "ק"ש היא כללות כל המצוות", "דבכדי שיהי' ההמשכה דמצות להיות יחוד קוב"ה ושכינתא... זהו ע"י העלאה דק"ש... בבחי' עצמות אוא"ס (אליו ולא למדותיו)... וע"י ההעלאה בבחי' היחוד דק"ש ממשיכים ע"י המצות בחי' קוב"ה בבחי' היותר עליונה". ומוסיף: "וגם דבק"ש גופא יש בחי' העלאה והמשכה". וזהו גם ענין רמ"ח תיבין דק"ש כמו רמ"ח מ"ע שהן המשכת רמ"ח אברין דמלכא. "וזהו דק"ש הוא כללות המצות דמה שנעשה ע"י כל מצוה בפרט נעשה ע"י ק"ש בכלל, וגם שההמשכה שע"י מצות הוא ע"י ההעלאה דק"ש, וזהו דנש"י ע"י המצות ובד"כ ע"י העבודה דק"ש באים

לאשתאבא בגופא דמלכא בחי' קוב"ה שזהו בחי' מהות ועצמות א"ס שלמעלה מבחי' אור וגילוי, וזה ביכולת נש"י מפני שמושרשים בבחי' עצמות" (סוף ע' א'תמג).

3. השייכות דנשמות לתפלה

בדרוש המגביהי הנ"ל מבואר שעבודת הנשמה לפעול ולהעלות את הנה"ב היא ע"י עבודת התפלה בהתבוננות באחדותו ית' בק"ש, אשר עי"ז נמשך השמן של החכמה דנה"ב אחר הפתילה של נה"א להיות ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני יצריך.

בהמשך תער"ב (ע' איתנ) מוסיף אדנ"ע נקודה עיקרית ויסודית בזה, והיינו שנשמות ותפלה הם ענין א', כמ"ש ואני תפלה, אני הוא בחי' מל' שהיא כנס"י נק' תפלה שהיא עצמה בחי' תפלה להיותה עולה למעלה.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בד"ה המגביהי בתו"א שהתבוננות הנשמה בה' אחד הוא "הנה"א עצמה". דלכאורה ה"ז לא הנה"א עצמה כ"א ע"י עבודת התפלה? ומאי שנא תפלה מנר מצוה ותורה אור? אלא בגלל שהנשמה ותפלה הם ענין א' מובן שתפלה הוא הנה"א עצמה. ועפ"ז העבודה (ארוממך אלקי המלך) דנר ה' נשמת אדם בתפלה מלמטלמ"ע שייכות יותר להנשמה עצמה מהעבודה דתורה (ומצוות) מלמעלמ"ט (נר מצוה ותורה אור). ואולי ע"ד המעלה דמס"נ דפורים (קיימו וקבלו היהודים) לגבי מ"ת שמכאן מודעא רבה לאורייתא.

4. מעלת התורה על הנשמה והתפלה

תוכן כללי של הדרוש המגביהי הוא, כנ"ל, הקשר התלת-כיווני בין נשמות (נר ה') ועבודתם בתפלה (מלמטלמ"ע), תורה אור (מלמעלמ"ט), ונר מצוה (חיבור שניהם יחד). בהמשך דידן מוסיף ביאור בהמעגל של ג' ענינים אלו המשלימים זה את זה ומה שכל אחד מוסיף בהשני במילוי הכוונה עליונה.

בע' א'תג-א'תד של ההמשך מתווכך בין מדרשות חלוקות שמצינו בתורה ונש"י מי גבוה ממי, שפעם מצינו דנש"י גבוהים במעלתן מן התורה ופעם מצינו להיפך שהתורה גבהה מעלתה על נש"י. ומבאר דשניהם אמת, דלגבי מדריגת הנשמה המלובשת בגוף ונה"ב שמעלימים ומסתירים על אור הנשמה התורה היא למעלה מישראל וע"י אמצעית התורה מתקשרת הנשמה שמלובשת בגוף להקב"ה.

ומדגיש ש"לפי המבואר נראה דגם מלמטלמ"ע היא ע"י התורה", היינו שנוסף למה שמבואר בהדרוש המגביהי בתו"א שלאחרי ההעלאה דעבודת הנשמה מלמטלמ"ע בתפלת ק"ש ("מלמטלמ"ע הוא ע"י התפלה" כלשון אדנ"ע בהמשך) מגיעים אח"כ להמשכה של תורה אור, הנה אדנ"ע מוסיף ומחדש שגם ההעלאה מלמטלמ"ע עצמה "היא ע"י התורה והו"ע שישראל מתקשראין באורייתא וע"י התורה מתקשראין בקוב"ה". ומוסיף: "וצ"ל שהיא התקשרות עליונה יותר מכמו ע"י התפלה כו', ועמ"ש בסש"ב פכ"ג". וראה גם לעיל בע' א'רפו "במעלת התורה על התפלה שהתורה היא לא מה שהכלי ממשיך ולא מה שהכלי תופס" (וכתב על זה "וכמשי"ת בעזה"י", כמבואר לעיל בחלק ה של הערה זו). ועיין ג"כ לעיל בפרק קעו של ההמשך ב' ביאורים בהחידוש של ההתקשרות ע"י התורה לגבי ההתקשרות ע"י התפלה, שע"י התורה ההתקשרות היא א) בגילוי ממש בנפש האדם, בבחי' שוב, ב) המשכה מעצמות א"ס, ולא רק מבחי' אלקות השייכות אל העולמות.

אבל כל זה הוא לגבי מדריגת הנשמה המלובשת בגוף ונה"ב למטה, ששם זקוקה הנשמה לתורה אור להאירה את דרך ה' בחושך העולם, וע"י אמצעית התורה מתקשרת הנשמה להקב"ה. וה"ז כמו אור הראי' שהוא בחי' אור מקבל שבחומר העין וזקוקה לאור זולתו להאיר כדי לראות במקום החושך.

5. מעלת הנשמה והתפלה על התורה

משא"כ מצד שרש ומקור הנשמות בעצמותו ית' הן למעלה מהתורה והן בחי' משפיעים בתורה. כמשל כח הראי' בעצם שאינו בחי' אור מקבל כלל.

והיינו, שבתחלת העבודה למטה הנשמות מקבלים מתורה אור. ועי"ז מתגלה אור הנשמה. אמנם, בסוף העבודה יתגלה בחי' הראי' בהנשמה עצמה מכח הראי' העצמית (ועינינו מאירות כשמש וכירח), בלי אור זולתו, עד שיתגלה שרש הנשמה בעצמותו ית'. ומצד שרשם בעצמותו ית' הנשמות הן למעלה מתורה ובחי' משפיעים בתורה, כנ"ל. כמבואר בהמשך ע' א'רנב, שבבחי' הגילויים "יש מעלה בתורה על הנשמות דתורה היא כולא חד עם קוב"ה ונשמות הם כמו דבר בפ"ע... אבל כמו שהן בעצמות הנשמות הן למעלה מתורה שהם מושרשין בעצמותו ממש כבי". ומביא שם מלקו"ת ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח פ"ב שיש ב' מדריגות, מקור התענוגים שהוא רק עמך (כי עמך מקור חיים) לא עצמותו ומהותו, ועצמותו ית' שהוא מקור התענוגים דמציאותו מעצמותו. ומבאר אדנ"ע "י"ל שזהו בחי' שעשועים העצמיים דתורה ("התענוג בתורה", ע"ד התענוג בחכמה, "א גישמאק אין עפעס וואס", לא התענוג בהעצמות לבד שאינו בשום דבר כלל רק בהעצמות – שם ע' א'תו) ובחי' תענוג העצמי ממש שמשם שרש הנשמות, ומ"ש דמציאותו מעצמותו י"ל שז"ע שמו קדמון קדמותו... והוא בחי' שם (הנק' יכולת) שכלול בעצמותו ממש והוא שרש בחי' שמו הגדול ששם מושרשים נש". ולקמן ע' א'רעא, שהוא בחי' העלם העצמי. וראה ע' א'תז-א'תח. והביאור בזה בארוכה הוא בע' א'תה ואילך של ההמשך.

בכל זה – עיין לקו"ת שה"ש ד"ה יונתי וביאוריו (כמצויין בהמשך דידן ע' א'תג). הובא בביאורי הזהר להצ"צ פ' תרומה בסופו (ח"א ע' ערד. שהוא היסוד להמבואר בע' א'תה-א'תו בהמשך דידן). ושם, ש"המשכת התורה מבחי' ישראל שלמעלה (שבשרשן בעצמותו ית' הם למעלה מן התורה) לבחי' הנשמה המלובשת בגוף הוא ע"י אתעדל"ת בתפלה" וק"ש. ועי"ז הוא גם עליית בחי' יחידה של הנשמה לאשתאבא בגופא דמלכא בעצמותו ית'.

ועפ"ז אפשר לבאר עוד ענין שעליו כתב אדנ"ע "וכמשי"ת" וכנראה לא נגמר בהמשך דידן. והוא מ"ש בע' א'שמט (צוין בפרק א' של הערה זו #2): בסיום ביאור העבודה בבחי' העלאה מלמטלמ"ע, ע"י עבודת התפלה, מבאר שם שיש בזה ג' מדריגות בהרצוא שבנפש (ולכאורה הם הג' דרגות בואהבת את ה"א בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאדך): א) אהבת ה' ע"פ טו"ד, שעי"ז נעשה הזיכוך בבחי' הכלים דבי"ע להיות המשכת אור האצילות. ב) עלי' בכלים דאצילות ע"י הרצוא דרעו"ד להיות המשכת האור שלמעלה מאצילות. ג) הרצוא שבהאור שעי"ז נמשך האור כמו שהוא בלי לבוש והעלם. ועל זה (מדריגה הג') מוסיף אדנ"ע (בחצע"ג): "וגם בחי' עצם האור רק המשכה זו ע"י התורה שאחר העבודה דתפלה כו' וכמשי"ת".

ויובן זה ע"פ המבואר בדרוש המגביה הנ"ל, שלאחרי התפלה ממשיכים עצם האור שבתורה אור. וכמבואר לעיל בהמשך פרק קעו (ע' שנט) בהפרש בין לימוד התורה שקודם ושלאחרי התפלה, שבהתורה שלאחר התפלה מאיר אור עצמי.

והנה בלקו"ת שם (בביאור הב' לד"ה יונתי – כ, ריש ע"ד. וראה גם בביאור לד"ה תורה צוה בלקו"ת ברכה צו, ב) ג"כ מבאר ההפרש בין הלימוד קודם התפלה ולאחרי התפלה, שהתורה צ"ל אחרי התפלה (כמו שאמר אבא בנימין על תפילתי שתהא סמוכה למטתי) כדי שיהי' המשכת הכתר בחכמה דתורה, והוא ע"י הקדמת בכל מאדך, שהוא בחי' הכתר. משא"כ ע"י התורה שקודם התפלה הוא רק המשכה מחכמה ששם שרש התורה בעצמה דאורייתא מחכמה נפקת.

והרי בלקו"ת מבואר הב' דרגות בהנשמה, כפי שהיא מלובשת בהגוף ולגבי מדריגה זו התורה למעלה מהנשמה, וכפי שהיא מושרשת בעצמותו ית' ולגבי מדריגה זו הנשמה היא למעלה מהתורה. ולכן ע"י עבודת התפלה של הנשמה נמשך בחי' הכתר בבחי' חכמה דתורה. כי מצד שרש ומקור הנשמה בעצמותו ית' היא למעלה מהתורה והיא משפיע בתורה, כפי שיתגלה בשלימות לע"ל.

משא"כ בד"ה המגביהי ובהמשך דידן מבואר תחלת סדר העבודה מלמטלמ"ע (ובפרט בזמן הזה): התחלת העבודה בכל יום היא בתפלה וק"ש (עבודה בבחי' שמיעה, שמע ישראל). ואח"כ באים להעבודה דנר מצוה (ויש גם המצוה דלבישת טלית ותפילין קודם התפלה, כנ"ל בחלק ד') ותורה אור, המשכת עצם האור שאחר עבודת התפלה (עבודה בבחי' ראי'). ובהמשך דידן מוסיף (כנ"ל): "דגם מלמטלמ"ע היא ע"י התורה והו"ע שישראל מתקשראין באורייתא וע"י התורה מתקשראין בקוב"ה... וצ"ל שהיא התקשרות עליונה יותר מכמו ע"י התפלה".

ובלשון הצ"צ: "ע"י נר ואור דתומ"צ ע"ז נותן כח בהנר של הנשמה. ויובן זה ע"פ מ"ש בסש"ב פי"ז בענין כי קרוב אליך הדבר [להעיר שנשמט המלה "מאד"] בפ"ך ובלבבך דר"ל ע"י בפ"ך שהוא עסק התורה יהי' ובלבבך כו' ע"ש באריכות. ואפ"ל זהו ב' נרות דשבת א' כנגד זכור זהו נר דתומ"צ [המשכה מלמעלמ"ט], וא' כנגד שמור זהו נר של הנשמה [העלאה מלמטלמ"ע] כו'" (רשימות הצ"צ על תהלים עה"פ המשפילי ע' תמא. וראה גם אוה"ת חנוכה כרך ז' תתסג, א. נ"ך ע' תקעז).

והיינו, שבדרוש המגביהי מבאר בעיקר המעלה דתורה אור לגבי נשמות, שהוא בבחי' אור עצמי, המשכת אלקות בישראל ע"י התורה, אלא שמגיעים לזה ע"י עבודת התפלה והק"ש, דרוח אייתי רוח. ואילו בדרוש יונתי מבאר גם מעלת הנשמה לגבי התורה, המשכת אלקות בתורה ע"י הנשמה. ובהמשך דידן מביא שני הענינים: א) המשכת והשפעת התורה בנשמות ותפלה בתחלת העבודה (מעיקרא כי עביד אינש אדעתי' דנפשי' עביד, לקשר נפשו, הארת הנשמה המלובשת בגוף, להקב"ה ע"י התורה. והו"ע לימוד התורה שקודם התפלה, כמבואר בפקע"ו), ב) והמשכה והשפעה בתורה ע"י הנשמות בעבודת התפלה מצד שרשם בעצמותו ית' (לימוד התורה לשמה, לשם התורה, היינו להמשיך אוא"ס בתורה, ע"ד מה שדוד הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה – ע' א'תה בההמשך).

ונראה שבד"ה המגביהי גם המשכת עצם האור בתורה לאחר התפלה הוא חלק מהמשכת התורה בישראל, ולא המשכת אוא"ס בתורה ע"י ישראל, שזהו דוקא ע"י שרש הנשמה בעצמותו ית' המבואר בד"ה יונתי ובהמשך דידן. ואולי יש לתנוך ע"פ המבואר בההמשך פקע"ו "דעסק התורה שאחר התפלה אינה בכדי להאיר נפשו (אדעתי' דנפשי') כ"א בכדי לקשר נפשו בהאוא"ס המאיר בתורה... והיינו דע"י ההקדמה דאהבה דובכל מאדך ממשיך המשכת אוא"ס בתורה ומקשר נפשו בהאוא"ס שבתורה". ועצ"ע.

6. מעלת התורה על המצוות

בנוסף להמבואר בדרוש המגביהי במעלת תורה אור על נר מצוה – מעלת האור לגבי הפתילה, אור עצמי לגבי נר, המשכה מלמעלמ"ט לגבי העלאה מלמטלמ"ע – הנה בהמשך תער"ב בכ"מ (ע' א'רפב. ע' א'רפה-א'רפו. ע' א'רצז) נמצא עוד כמה פרטים בזה (לאו דוקא בסוגיא זו המבואר בדרוש המגביהי):

המצוות הן בחי' האותיות והכלים דשם הוי' ותורה הוא בחי' האור. בבחי' הכתר – המצוות הן בגולגלתא, בחי' חיצוניות הכתר, ותורה היא בחכמה סתימאה, בחי' פנימיות הכתר. ומשו"ז בהשתלשלות המצוות הן בבחי' אברים חיצונים, ותורה היא בבחי' אברים פנימיים. כלי המצוות ממשיכים חיצוניות האור, משא"כ תורה הוא בבחי' האור, היינו לא מה שהכלי ממשיך כ"א המשכת האור בעצמו, בחי' עצם האור (ע"ד

מעלת התורה על התפלה כנ"ל). דברי תורה אינם מקבלים טומאה ובמצות יכול להיות אחיזה מפני שהן בחי' חיצוניות לבד.

ובפרק קעט וקפג של ההמשך מבאר ע"פ תניא פכ"ג ההפרש בין תורה למצות, דמצות נק' אברין דמלכא שהם כיחוד שני דברים נבדלים (וזהו לפי שהמצות בכלל הן בחי' כלים וכמ"ש כי נר מצוה), יחוד דאיהו וגרמוהי חד שאינו יחוד עצמי, משא"כ התורה היא חד ממש (אורייתא וקוב"ה כולא חד), יחוד עצמי, יחוד דאיהו וחיוהי חד. כמבואר גם באוה"ת נ"ך עה"פ נר מצוה ותורה אור (ע' תקע ואילך).

ויש להשוות מעלת התורה על המצות הנ"ל עם המבואר בזה בתניא בג' מקומות: פרק ה, פרק כג ופרק לז. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 439 ואילך.

7. מעלת המצוות על התורה

לאידך מבואר בדרוש המגביהי המעלה במצוות לגבי התורה, שעל ידם מתעלים הדברים הגשמיים ונכללים באלקות, וגם יש בהם סגולה פרטית להעלות את הנה"ב לקשרה באו"ס ב"ה. והטעם לזה כי המצוות באין, וע"י מתגלה הרצון העליון, בבחי' התלבשות ממש בדבר הגשמי, והדבר הגשמי נעשה כלי ממש לרצון העליון (בלשון התניא פכ"ג: שהחיות של מעשה המצות כו' ונעשה לו ממש כגוף לנשמה), לא כמו התורה שאינו בבחי' התלבשות. ו"אור התורה נאחז ומתחבר במצוה כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ושבע"פ עיקרן ויסודותן היא במצות", "והמצות הן המחברים את אור התורה עם האדם והעולם". וכנ"ל שנר מצוה הוא כמו "ממוצע" בין נר ה' נשמת אדם ותורה אור.

ובהמשך דידן (ע' א'רסז ואילך) מוסיף עוד בזה, שבחי' הכלים דהמצות יש בהן יתרון מעלה על האורות (של תורה אור), דשרש הכלים (הרשימו) קדום לשרש האורות (הקו), בבחי' עצמותו ומהות א"ס ב"ה, שלמעלה משרש האורות שהוא מבחי' א"ס בלבד. עיי"ש בארוכה. וראה שם ע' א'רעא. ובסוף ע' א'שסז מוסיף ששרש המצות הן מבחי' גלגלתא, בחי' כתר שבכתר, למעלה משרש התורה מבחי' חכמה שבכתר. ולכן נשפלו המצות למטה יותר מהתורה דמצות הן בעשי' בפו"מ דוקא, ולכן המצות הן שוין לכאו"א מישראל משא"כ תורה שיש בזה חילוקי מדרי'.

ויש להשוות מעלת המצות על התורה הנ"ל עם המבואר בזה בתניא בפרקים לה, לז, ור"פ לח. וראה גם לקו"ש חט"ז שם.

8. מעלת הנשמה על המצוות

בהמשך דידן ע' א'רעא מבאר הטעם שצ"ל הקדמת העבודה בעצם הנשמה באהבה דבכל מאדך קודם העבודה דשמחה של מצוה, כי הנשמות שהן ג"כ מבחי' הכלים [כמו המצות] שרשן מבחי' העלם העצמי דא"ס, וע"כ הנשמה בכחה לעורר בחי' העצמות ושיהי' גילוי העצמות ע"י המצות דבקיום המצוה בלבד ה"ז בהעלם. ובע' א'רפא-ב מוסיף, כי כדי להפוך הכלים דמצות לאור וגילוי צריכים להגיע בשרשם בהעלם העצמי וזהו ע"י הנשמות שהן ג"כ בבחי' כלים וע"י העבודה במס"נ בהתגלות עצם הנשמה נעשה ההעלם למעלה לבחי' גילוי, משא"כ ע"י מצות בלבד אינו נמשך בחי' העצמות רק האור שע"פ סדר השתלשלות, חיצוניות האור בערך הכלי, לפי שזהו רק מה שהכלי ממשיך אור. ואילו ע"י הנשמות הכלי נהפך לאור (וכן ע"י עסק בתורה בקבעומ"ש כמבואר בהמשך תרס"ו) – שם ע' א'רפה-ז.

בפרק הבא של מאמר זה אי"ה ננסה לשער בדרך אפשר – ע"פ כל המבואר לעיל – מה הייתה אולי סיום המשך תער"ב שלא נגמר, והקשר להתחלת ההמשך ולכללות תוכנו.

סיום המשך תער"ב פרק ז'

ע"פ כל המבואר לעיל בששה פרקים הראשונים של מאמר זה ובפרט בפרק הקודם בביאור הג' ענינים של העבודה והיחוד מלמטלמ"ע, העבודה והיחוד מלמעלמ"ט, ויחוד שניהם יחד, אפשר לשער איך הי' מסתיים ההמשך, כולל הקשר להנושאים שעליהם דן בהתחלת ההמשך ולכללות תוכן ההמשך.

ובהקדים סקירה ותוכן התחלת ההמשך והשאלות שם שנשאו בלי מענה: ההמשך מתחיל עם המאמר חז"ל בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו מלאכי השרת וקשרו להם שני כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע. ועל זה שאל אדנ"ע כמה שאלות:

1. משמעות הענין הוא דמה שניתנו להם הכתרים הוא מפני שהקדימו נעשה לנשמע, אבל אם היו מקדימים נשמע לנעשה לא היו נותנים השני כתרים, ושואמר אח"כ א' נגד נעשה כו' משמע שהשני כתרים הן רק משום שאמרו נעשה ונשמע שהרי אינו אומר א' נגד נעשה ונשמע וא' נגד מה שהקדימו נעשה לנשמע ואי' היתרון מה שהקדימו נעשה לנשמע?
2. גם צ"ל מה שנתנית הכתרים הוא ע"י המלאכים?
3. לפעמים מצינו במד"ר קדושים ס"פ פ"ד משל למלך שבני המדינה עטרו לו ג' עטרות, כך העליונים מכתירים בכל יום להקב"ה ג' עטרות שהן ג' קדושות נטל א' ונתן בראשו ושנים נתן בראש בניו, הרי דנתינת העטרות הוא מהקב"ה בעצמו וכאן או' ירדו מלאכי השרת וקשרו כו', אך גם שם או' העליונים מכתירים?
4. במשנה דאבות אי' ג' כתרים הן כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן, וכאן א' שקשרו להם רק ב' כתרים?
5. גם צ"ל מ"ש במשנה ג' כתרים הן, הרי בפרטות הן ד' כתרים עם כתר ש"ט ולמה לא חשיב כתר ש"ט במנין כל הכתרים, ויאמר ד' כתרים הן?
6. מהו הל' שעולה על גביהן?

לבאר זה ממשיך אדנ"ע שהג' כתרים בדרך כלל הן בהג' קוין, כתר כהונה הוא בקו הימין (חסד), כתר מלכות הוא בקו השמאל (גבורה), וכתר תורה הוא בקו האמצעי. ומשמע שם שהג' כתרים הן כנגד תורה עבודה וגמ"ח.

"ולהבין כ"ז – כתב אדנ"ע – צ"ל תחלה ענין בחי' הכתר בכלל מהו". ומביא (מפרדס להרמ"ק שעה"כ ערך כתר) ג' פירושים בענין הכתר: א) מלשון המתנה, ב) כמשמעו – כתר ועטרה, ראש לכל לבושי הגוף, לכל האורות מקיפים דאצילות, ג) מלשון מכתיר את הצדיק, ל' סיבוב לכל האצילות בתוכו, לרמוז אל תר"ך עמודי אור המאירים ממנו והם כחות נעלמים השופעים אור הנעלם אל הנאצלים התחתונים.

ומבאר שענין הכתר הוא בחי' הרצון – הממוצע בכל המדרגות, הן הכתרים הפרטים בכל העולמות דסדר השתלשלות, והן הכתרים הכלליים (כמו א"ק), עד לבחי' רצון הפשוט שבאוא"ס לפני הצמצום – כי ע"י התעוררות הרצון כביכול נעשים בבחי' שייכות אל הדבר שנתעורר. וכמו עד"מ באדם למטה דקודם שנתעורר באיזה רצון לאיזה דבר ה"ה מובדל ממנו לגמרי ואין לו שייכות כלל לזה וכאשר נתעורר ברצון ע"ז ה"ה בבחי' שייכות.

כלומר, בחי' הכתר מבטא הנושא המרכזי של המשך תער"ב – ובעצם הנושא מרכזי של כל התורה ובפרט פנימיות התורה: להוות ממוצע בין א"ס והעולמות. כמבואר לעיל (בפרק א' של הערה זו) שההמשך מבאר בפרטיות כל השלבים הדרושים, כמו מדרגות של סולם ואבני מדרג, לייחד אלקות

בחינו הארציים בעולם הפיזי. כמו כל ממוצע שכלול ומשולב מב' חלקים המחבר את העליון והתחתון, יש בכללות ב' דרגות באלקות: אור מקיף (כתר) המייצג רצון העליון, האור הבלי גבול שלמעלה מעולמות (סובב כל עלמין), ואור פנימי (עשר ספירות), המייצג אור הגבול המתלבש בכלים ובעולמות (ממלא כל עלמין), שעל ידי שניהם יחד של הממוצע נעשה יחוד והתכללות העליון והתחתון, בורא ונברא, אוא"ס ועולמות.

אכן, ההמשך מתחיל (בפרק א) מביאור ענין הכתר, בחינת הרצון, ו"יתחיל לבאר ההפרש בין הכתר לשארי הספירות" (לשון הקיצור דפרק ב), ומבאר (בפרקים ב-מה) הענין דאור פנימי ושרשו באוא"ס שלפני הצמצום מה ששיער אוא"ס להאיר בבחי' מדה וגבול, בבחי' התחלקות של מעלה ומטה ועשר ספירות. לאחר זה (בפרק מו ואילך) מבאר הענין דאור מקיף ושרשו באוא"ס שלפני הצמצום הוא האור שבבחי' א"ס ובבחי' בל"ג, והוא בבחי' גילוי העצם שמעין העצם, והוא למעלה מבחי' התחלקות. היינו, שני חלקים של הממוצע, אור המתלבש בעולמות, אור הגבול, ואור שלמעלה מעולמות, אור הבלי גבול.

הממוצע מתעצם על ידי העובדה ששני צדדי הממוצע – הן האור פנימי והן האור מקיף – כוללים הב' קצוות: האור פנימי כלול מאור וכלי, שהאור הוא מעין המאור והכלי הוא לפי ערך הנברא. האור מקיף (כתר) כלול מעתיק ואריך, שעתיק הוא בחי' תחתונה שבמאציל, ואריך הוא ראש הנאצלים.

– עפ"ז אולי אפשר לומר שנושא המרכזי של המשך תער"ב בענין הכתר שהוא הממוצע בין אלקות ועולמות (תוכן התחלת כל ההמשך) הוא בעצם ביאור בחידוש האריז"ל בענין הכתר. כמבואר בד"ה ויולך בהמשך תרס"ו (מד"ה להבין ענין אוא"ס של הצ"צ – אוה"ת ענינים סוף ע' קעה) שנחלקו המקובלים בענין הכתר אם הוא ממנין הע"ס, דרבים מהמקובלים ס"ל שהכתר אינו נמנה בע"ס ונק' א"ס והרמ"ק בפרדס שער אם הא"ס הוא הכתר נחלק עליהם דהכתר הוא ג"כ מכלל הע"ס. והאריז"ל בע"ח שער מ"א הכריע דהכתר הוא ממוצע ויש בו מבחי' תחתונה שבמאציל ונק' מצד בחי' זו א"ס ויש בו מבחי' שרש הנאצלים ומצד בחי' זו הוא במנין הע"ס. –

ובפרטיות יותר מבואר בההמשך שיש ג' פירושים/דרגות בהספירות דממכ"ע (פרק פג ואילך), מלשון מספר, מלשון סיפור ומלשון אבן ספיר, וכן ג' דרגות בהמקיף דכתר (פרק קכא ופרק קכו ואילך):

לאחרי שמבאר באריכות ההפרש בין פנימי ומקיף, שהמקיף הוא למעלה מהתחלקות של מעלה ומטה ועשר ספירות (דלא כמו שהוא בהאור פנימי), שואל (בפרק פ) שלכאורה יש התחלקות ע"ס ומעלה ומטה גם בעיגולים, וה"ז סותר למשנת"ל שהאור מקיף אין בו התחלקות שהוא בבחי' א"ס ממש?

ומתרץ ומבאר שהמעלה ומטה בעיגולים הוא רק בריבוי ומיעוט האור ואין זה עיקר ואמיתית הענין שמעלה ומטה. ובנוגע להע"ס בעיגולים מבאר (פרק פג ואילך) שהספירות שם הם בבחי' פשיטות (שהרי באוא"ס הבלי גבול שלפני הצמצום, למעלה מע"ס הגנוזות, שייך ג"כ ספירות לפי שהוא בחי' אור וגילוי עכ"פ וכל גילוי הוא ע"י ספירות). וכדי לבאר פשיטות הספירות בבחי' עיגולים מקדים עם אריכות הביאור (בפרקים פג-קכד) בהג' פירושים/דרגות בענין הספירה בכלל: מלשון מספר, מלשון סיפור ומלשון אבן ספיר.

כלומר, שבהממוצע של הספירות שמקשר אלקות עם העולמות יש בפרטיות ג' דרגות (מלמטלמ"ע): א) ספירה מלשון מספר, המורה על הגבלת והגדרת הדבר הנמנה שהוא במספר כך וכך, היינו ההגבלה והתחלקות ממש בכלים דע"ס ודבי"ע, ששם הוא עיקר ענין המספר וגבול. והכוונה היא להמשיך בחי' בלי מספר במספר ע"י עבודת האדם (פרק פג-צ). ב) ספירה מלשון סיפור, שהספירות מגלות ומספרות (השמים מספרים) המחשבות הנעלמות, והבלתי מוגבל, בחי' הכלים שמגלים, ממשיכים ומתארים את

האור, גם המדריגות שאינו שייך שם ענין המספר, עד לבחי' אוא"ס שלמעלה מאצילות, כולל בחי' העצמי' דע"ס הגנוזות, עד לבחי' הא"ס הבל"ג (פרק צא-קג). ג) ספירה מלשון אבן ספיר, שהכלים מגלים את האור באופן של בהירות. ובכללות, הוא בחי' פנימיות הכלים כדוגמת האור ומתאחד עם האור, כמו אבן ספיר שהיא לבנה, גוון עצמי ופשוט, עד לבחי' הבהירות של האור עצמו, וגילוי עצם האור (פרק קד-קכג).

ובסיום הענין דספירה מלשון בהירות מבאר (פרק קכא-קכג) "באמת י"ל דעיקר ענין ספי' ובהירות הוא במדרי' שלמעלה מאצילות", בבחי' הכתר, הן בבחי' הכלים, הע"ס הכלולים בכתר (בחי' אריך, הדר, שרש הפנימי) שמגלים עצם האור כמו שהוא, עד"מ אותיות החקיקה, והן בבחי' האורות, עצם הכתר (בחי' עתיק, הוד), אור בהיר גילוי העצם ממש (שלמעלה מכלים). ומוסיף שם, שלפ"ז י"ל "פירוש ד' בשם ספירה ל' ספר" שמורה על העצם, גילוי אוא"ס הפשוט מן העצם ממש שלא ע"י הכלים (אותיות).

"ועפ"ז יובן – מסיים אדנ"ע (בפרק קכד) – איך ששייך ספירות גם בהאור א"ס הבל"ג, דלפי הפירוש דספירות הן לשון ספירות ובהירות הרי עיקר ענין זה שייך באוא"ס הבל"ג שהוא בבחי' גילוי מן העצם ממש", "ולהיות שזהו התפשטות אור ע"כ יש שם ספירות רק שהן עד אין קץ ובעצם הן בבחי' א"ס", בבחי' פשיטות ממש.

ומה שהם במספר של עשר ספירות, זהו בבחי' אריך שבכתר, עד"מ הרצון, הגם שהוא רק בבחי' מקיף לבד מ"מ מאחר שנעשה בבחי' מקיף אל האור פנימי ה"ה בבחי' קירוב ושייכות אל האור פנימי והארה ממנו בא בבחי' התלבשות בהאור פנימי, רק שאופן התלבשותו א"ז שנתפס בהאור לבוא בבחי' הגבלה (וכמו האו"פ שע"י התלבשותו בהכלי נעשה כמהות הכלי), אלא שגם בהתלבשותו בהאור פנימי ה"ה כמו שהוא בבחי' בל"ג ופשיטות, בלי התחלקות. אמנם עצם בחי' הכתר, כתר שבכתר, בחי' הרצון הנעלם והפשוט אינו בא בבחי' גילוי כלל והוא בבחי' פשיטות העצמות (פרק קכה).

"וע"פ כל הנ"ל יובן משנת"ל בתחלת הדרוש בג' פירושים שבכתר, ל' כתר לי זעיר דענינו שתיקה, ול' כתר ועטרה בחי' אור מקיף, ול' מכתיר שהוא סיבוב כל האצילות בתוכו והו"ע תר"ך העמודים".

"המבואר מכל משנת"ל הוא שיש ב' מדרי' בכלל בהתגלות אוא"ס ב"ה, הא' בחי' אור הפנימי שהוא להאיר את העולמות ושרשי האורות עד רום המעלות, והב' האור שבבחי' א"ס שהוא בבחי' גילוי מן העצם. ובזה גופא יש ב' מדרי', הא' כמו שהוא מובדל מהאו"פ לגמרי, והב' כמו שבא בבתי' מקיף לעולמו' והשתל' כו'. וזהו ג' ענינים הנ"ל שבכתר:

א) ענין סיבוב האצ"י בתוכו היינו בחי' שרש האו"פ הכלול בהאור הבל"ג, והוא מה שאוא"ס שיער בעצמו להאיר בבחי' מדה וגבול שנת"ל פכ"ז שזהו בחי' מלי' שבא"ס כו'.

ב) בחי' כתר ועטרה זהו בהאו"מ עצמו היינו בהאור שבבחי' א"ס, רק זהו כמו שבא בבחי' מקיף עכ"פ.

ג) בחי' כתר לי ושתיקה הוא כמו שלמעלה גם בבחי' [אולי צ"ל: מבחי'] מקיף לעולמות".

"אמנם י"ל כל אלו הג' מדרי' הכל בבחי' אור הא"ס כמו שבא בבחי' מקיף כו' (שגם בחי' שתיקה א"ז בבחי' עצמות הכתר ממש היינו בבחי' פנימי הכתר כ"א בבחי' הרצון כו'). דהנה אור הא"ס עם היותו בבתי' גילוי מן העצם מ"מ ה"ה בא בבחי' מקיף לעולמות, דאז יש לו עכ"פ שייכות לעולמות והשתל' שבא בבחי' התלבשות בהשתל', ומ"מ הוא בבחי' א"ס כו' וכנ"ל, ונת' שיש בזה ג' מדרי':

א) הא' כמו שמתלבש הרצון בחכ' דאצ"י והוא בחי' רצון גלוי כו',

ב) והב' בחי' רצון נעלם שמתלבש בחכ' נעלמה והוא בבחי' מקיף לגבי אצ"י כו',

ג) והג' בחי' עצם הרצון שאינו בא בגילוי כלל.

וז"ע ג' מדרי' הנ"ל, דהנה

- (א) תר"ך עמודי אור הן מה שנמשך מן הכתר אל הנאצלי' והוא בחי' רצון הגלוי...
- (ב) וענין בחי' כתר ועטרה הוא בחי' רצון הנעלם דעם היותו בא בבחי' טעם כמוס מ"מ ה"ז בבחי' מקיף לגבי בחי' חכמה דאצילות...
- (ג) וענין כתר לי זעיר בחי' שתיקה זהו בחי' כשב"כ בחי' הרצון הנעלם לגמרי שז"ע שתיקה שלמע' מבחי' גילוי כו', וע"ה שכ"ז הוא בבחי' מקיף להשתל' מ"מ בחי' זו הוא עצם פשיטות הרצון".
- עכ"ל בפרק קכו (סד"ה ולא יכול יוסף תער"ג).

ביאור בדרך אפשר על השאלות בתחלת ההמשך

ע"פ כל הנ"ל בענין הג' פירושם ודרגות בהממוצע דכתר, וע"פ המבואר להלן בהמשך דידן עד סיומו (בענין הג' בחי' ביטול ויחוד, יחו"ע, יחו"ת ויחוד שניהם, דעת עליון, דעת תחתון, ויחוד שניהם מצד עצמותו ית') אולי אפשר לבאר השאלות בתחלת ההמשך בענין הכתרים שקשרו מלאכי השרת לישראל בעשה שהקדימו נעשה לנשמע.

ובהקדים מה שממשיך אדנ"ע לבאר בריש ד"ה ועשית חג שבועות תער"ג, המאמר שבא לאחר ד"ה ולא יכול יוסף הנ"ל (ששם מבואר הג' פירושם ודרגות בכתר):

לאחרי שמפרט השאלות עה"פ ועשית חג השבועות [ולהעיר שגם שאלות אלו לא נתבארו בהמשך. ואכ"מ] אדנ"ע חוזר על כמה מהשאלות ששאל בתחלת ההמשך: "גם צ"ל משארז"ל בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו מה"ש וקשרו להם שני כתרים, וצ"ל בזה והלא מצינו שיש ג' כתרים וכדאי' במשנה דאבות הן, כתר תורה, כתר כהונה, וכתר מלכות, ולמה קשרו להם רק שני כתרים. ובמשנה דאבות גופא צ"ל הלא בפרטי' חושב ד' כתרים, וכמ"ש אח"כ וכתר שם טוב עולה על גביהן והול"ל ד' כתרים הן, ולמה או' ג' כתרים".

ואח"כ ממשיך (וחוזר עה"פ) "ומעתה צ"ל מהו"ע הג' כתרים כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות". והנה זה לפלא, שאדנ"ע חוזר ג' פעמים על אותו ענין של הג' כתרים. ועוד פלא, שמיד בהמשך לזה ממשיך "והענין הוא דהנה מהמבואר לעיל מובן דבכללות ההמשכות והגילויים מא"ס ב"ה יש ב' מיני המשכות, הא' ההמשכה שהיא בבחי' א"ס ממש, והב' ההמשכה שבבחי' גבול ומדה". וממשיך לבאר באריכות גדולה ההפרש בין ב' המשכות אלו. ואינו חוזר לבאר הג' כתרים בהמשך שלפנינו, כנ"ל.

אמנם, מהמשך הדברים הנ"ל משמע (או עכ"פ נראה לומר) שיש שייכות בין הב' מיני המשכות (בבחי' א"ס ממש ובבחי' גבול ומדה) להב' כתרים (א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע). ולא עוד, אלא שב' המשכות אלו נחלקות לג' המשכות, כמבואר לעיל בסד"ה ולא יוכל (פרק קכו), שבהמשכה בבחי' א"ס "גופא יש ב' מדרי", הא' כמו שהוא מובדל מהאו"פ לגמרי, והב' כמו שבא בבתי' מקיף לעולמות והשתל' (וממשיך:) וזהו ג' ענינים הנ"ל שבכתר". דלכאורה מדוע לא קיצר לשונו לומר שיש ג' המשכות (או ג' מדריגות), במקום לפרט שיש ב' המשכות, והמשכה הב' יש בה ב' מדריגות? לכן נראה לומר שב' המשכות אלו הם כנגד הב' כתרים (כנגד נעשה ונשמע), הב' פירושם ובחינות בכתר (חיצוניות הכתר ופנימיות הכתר, אריך ועתיק), ובבחי' העליונה שבכתר גופא יש ב' מדריגות, ובזה ניתוסף כתר הג' (הג' כתרים בהמשנה דאבות). ובזה גם יומתק המשך הענינים בריש ד"ה ועשית כנ"ל, שמיד לאחר ההקדמה "ומעתה צ"ל מהו"ע הג' כתרים כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות" ממשיך "והענין הוא דהנה מהמבואר לעיל מובן דבכללות ההמשכות והגילויים מא"ס ב"ה יש ב' מיני המשכות וכו'".

אך עדיין צריך להבין השייכות להב' כתרים כנגד נעשה וכנגד נשמע, וגם הביאור לשאר השאלות, וגם כנגד איזה ב' כתרים מהג' כתרים (דתורה וכהונה ומלכות) הם הב' מיני המשכות הנ"ל, ואיזה מהם כולל הכתר הג'?

החוט המחבר כל נושאי ההמשך והשייכות בין סוף ההמשך ותחלתו

ויש להבין זה ע"פ המבואר בארוכה בהמשך דידן (כפי שסוכם בפרקים הקודמים של מאמר זה) – בענין ב' פירושים בארוממך אלקי המלך, היחוד מלמטה למעלה בעיקר ע"י התפלה (המבואר בחלק ב' של ההמשך מפרק שפד (ע' תשצ) ואילך), והיחוד מלמעלה למטה בעיקר ע"י התורה (המבואר בחלק ג' של ההמשך, ע' א'שנ ואילך), ויחוד שניהם – שזהו נושא המרכזי וחוט המחבר של כל ההמשך: הממוצע והיחוד בין א"ס ועולמות, שזהו"ע הכתר (רצון העליון שמהווה שייכות בין אלקות ועולמות), בחי' ארוממך.

בממוצע אמיתי, כדי שהממוצע יהי' שלם, כל חלק ממנו כולל את כל החלקים האחרים. וכן הוא עם בחי' הכתר, שנכלל בו עשר ספירות. העשר ספירות הן בהאור פנימי והן בהאור מקיף.

בכללות – ב' מדריגות בהממוצע דכתר (ב' כתרים), ובפרטיות – ג' מדריגות: א', בחי' הכתר (ארוממך) השייך לעולמות (מקיף אצילות), ב', בחי' הכתר שהוא המשכה דא"ס, המקיף לעולמות, ובזה גופא ב' מדריגות: כמו שהוא מובדל מהאו"פ לגמרי (שתיקה), והב' כמו שבא בבתי' מקיף לעולמו' והשתל' (כתר ועטרה).

והוא ע"ד 1) ארוממך מלמטלמ"ע (כתר שממנו בא אור הגבול), דעת תחתון, יחו"ת, 2) מלמעלמ"ט (מקיף, א"ס), דעת עליון, יחו"ע, 3) וחיבור שניהם יחד מצד עצמותו ית'. וג' ענינים אלו מצינו בכמה דברים בתוך ההמשך: כמבואר בארוכה בהמשך (תמצית ממנו נמצא בפרק הקודם, פרק ו' של הערה זו) שיש ג' ענינים: היחוד מלמטלמ"ע (יחו"ת, דעת תחתון), היחוד מלמעלמ"ט (יחו"ע, דעת עליון) ויחוד של שני היחודים והדיעות יחד (מצד עצמותו ית'). וזהו הג' ענינים דממכ"ע, סוכ"ע ועצמות. כנגד בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאדך. וגם כנגד הג' אופנים בהמתקת הגבורות, והג' סעודות שבת, ג' דרגות ברצו"ש, ג' דרגות בהוי' הוא האלקים, ועוד.

אבל בכללות הרי ג' מדריגות אלו נכללות בב' מדריגות, ב' כתרים, א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע.

ביאור על השאלות בענין הב' כתרים, א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע

ובזה יובן הביאור על השאלות הראשונות בהמשך בנוגע הב' כתרים (כמו שהובא לעיל בתחלת הפרק) – 1. מכיון שניתנו הכתרים מפני שהקדימו נעשה לנשמע, למה הכתרים הם כנגד נעשה לעצמו ונשמע לעצמו? 2. למה ניתנו הכתרים ע"י המלאכים, ולא ע"י הקב"ה עצמו? 3. למה ב' כתרים ולא ג' כתרים כבמשנה דאבות?

ובהקדים, שבריש ד"ה בשעה שהקדימו תרס"ז (בהמשך תרס"ו ע' תמז) מביא אותן שאלות על המאחז"ל בשעה שהקדימו. ובד"ה השמים כסאי תרס"ח (שם ע' תקסט) מתרץ, וז"ל: דהנה פי' נשמע אין הכוונה על שמיעת האזן שזה א"א שיעשה טרם שישמע ובהכרח לשמוע תחלה ואח"כ לעשות, אלא ר"ל נשמע הוא שמיעת הלב שהדבר מקובל אצלו... והוא עבודת הצדיקים בבחי' אהבה בתענוגים כו', דבד"כ זהו מדרי' ישראל ובחי' בנים שנת"ל. וענין נעשה הוא בחי' אתכפי' כמו גט המעושה שהו"ע הכפי' וההכרח שמכריח א"ע ואע"פ שבעצם אין לו רצון וחשק בעסק התורה ומצות וכן בתפלה כו' ה"ה מבטל טבעו ורצונו וכופה א"ע בכל פרט כו'.

וזוהו שהקדימו נעשה לנשמע דהיינו שאע"פ שאין לו עדיין בחי' זו דנשמע להיות לבו חפץ באמת ביחוד זה כו', עכ"ז הוא עושה את המוטל עליו בבחי' נעשה וכפי' כו'... והו"ע עבודת עבד פשוט בחי' יעקב עבדי שנת"ל באורך, וזהו קבלת עול דוקא להכריח א"ע כשור לעול על עסק התו"מ כו'. זהו"ע נעשה ונשמע דנשמע בד"כ הוא בחי' הביטול שע"פ טו"ד באיזה מדרי' שהוא כו', ונעשה הו"ע קבלת עו"מ שלמעלה מטו"ד בו', ומה שהקדימו נעשה לנשמע דהיינו שהי' בהם הביטול דקבעו"ש בבחי' הנחת עצמותם לגמרי להיות בבחי' עבודת עבד דוקא שזהו מעלה יתרה באין ערוך לגבי העבודה שע"פ טו"ד כו' וכמשנת"ל באורך, ועי"ז דוקא מגיעים בבחי' עצמות א"ס כו' כנ"ל. וזהו שע"ז המשיכו בחי' הכתר בחי' האין העצמי דכתר כו', שזהו בשרשו בחי' ההעלם דעצמות א"ס כנ"ל.

והנה בענין עבודה דקבעו"ש נת' ב' ענינים. הא' העבודה דמצות מעשיות ועבודת הבירורים למטה בבחי' עבודת עבד כו'. והב' עסק התורה בדרך קבעו"ש שז"ע בן שנעשה עבד כו', ונת' שע"י עסק התורה בבחי' קבעו"ש מגיעים ג"כ בבחי' העלם העצמי דא"ס כו'. ולהיות כי התורה היא בבחי' טעם עכ"פ הגם שאין כוונתו בחי' הטעם והשכל שלא זו היא סיבת עסק התורה שלו ולא עי"ז מגיע לאמיתית הדבר כ"א ע"י היראה ואימה יתירה שבו בבחי' קבעו"ש לידע אמיתית רצה"ע שהו"ע עסק התורה לשמה כו'... מ"מ הרי עצם הלימוד הוא בבחי' טעם ושכל דאורייתא מחכמה נפקת כו'. ועי"ז ממשיכים בחי' העלם העצמי דא"ס בבחי' חכמה ג"כ שז"ע לשמה לשם התורה כו'... והו"ע מה שמאמת בחי' האמיתית דתורה כו'... והגם שע"י מצות בבחי' קבלת עומ"ש נמשך ג"כ תוס' אור בתורה שז"ע מ"ש טוב טעם ודעת למדני לפי שבמצותיך האמנתי כו', הנה זהו רק מה שנותן כח בבחי' אור פנימי דתורה כו', אבל ע"י עסק התורה בקבעו"ש נמשך ממש הגילוי דבחי' עצמות א"ס בחי' העלם העצמי בבחי' חכמה לפי שעסק התורה גם בקבעו"ש הוא עכ"פ בבחי' חכמה וטעם כו'.

וזוהו שאמר שקשרו להם שני כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע והיינו בחי' הכתר העצמי (בחי' האין העצמי דכתר...) דבשרש הראשון היינו בחי' העלם העצמי דא"ס כו' ובחי' הכתר העצמי שמאיר בבחי' החכמה כו'. וזהו א' נגד נשמע דאין ר"ל על בחי' נשמע שע"פ טו"ד לבד, ומה שהמשיכו בחי' הכתר היינו ע"י אה"ר ואהבה בתענוגים וכה"ג (דבכללות ה"ז עבודה שע"פ טו"ד כו') ונמשך עי"ז גילוי הכתר בחכמה כו', דכל ההמשכה הזאת היא בבחי' הכתרים דא"י שאין זה בחי' האין דכתר כו', וכאן הכוונה בהכתרים שהן בחי' האין העצמי דכתר שזה אינו נמשך ע"י העבודה שע"פ טו"ד כו' אלא הכוונה כנ"ל דהכל ע"י קבעו"ש אלא דהכתר דנעשה זהו עצם בחי' הכתר העצמי והכתר דנשמע הוא כמו שבחי' הכתר העצמי כו' מאיר בחכמה כו'. וכ"ז הוא ע"י שהקדימו נעשה לנשמע שזהו מה שקיבלו עליהם עומ"ש להיות בבחי' עבודת עבד דוקא שע"ז דוקא זכו להשני כתרים כו'. ומסיים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע להורות שלא זו בלבד שהמשיכו בחי' הכתר העצמי אלא שנמשך האור גם בבחי' חכמה להיות גילוי או"פ ממש כו'.

וי"ל מפני שקיבלו עליהם ב' הדברים נעשה ונשמע והקדימו נעשה לנשמע, לכן המשיכו ג"כ גילוי בחי' כתר העצמי בחכמה כו'. גם י"ל דכתר דנעשה נמשך ע"י מצות מעשיות בקבעו"ש וכתר דנשמע ע"י עסק התורה בקבעו"ש כו'.

והנה הגם דהעבודה בבחי' קבעו"ש שנת"ל וההמשכה האמיתית דתורה שייכה לנש"י דוקא וכמשנת"ל, מ"מ המשכת הכתרים הי' ע"י המלאכים כמו שאומר ירדו מה"ש וקשרו כו', וי"ל ע"פ משנת"ל דלעתיד הגם שעיקר הגילויים יהי' שיתגלה בחי' האור מקיף בחי' מקיף דא"י במדריגה היותר עליונה כו', וכמשנת"ל בענין מקיף דא"י ומקיף דא"י כו', מ"מ יהי' לעתיד בחי' ממכ"ע ג"כ וגילוי הסובב יהי' ע"י בחי' ממלא כו' להיות כי ממלא הוא בחי' גילוי ובבחי' או"פ ולזאת יהי' גילוי הסובב ע"י ממלא דוקא כו', וזהו"ע יחוד זו"נ לע"ל הגם שעיקר הגילוי יהי' האור דבחי' מלכות כמו שהיא בשרשה כו', ומ"מ יהי' הגילוי ע"י

בחי' ז"א דוקא כו' וכמשנת"ל (ד"ה אם בחוקתי) בקצרה בענין והי' אור הלבנה כאור החמ"ה דוקא ואור החמה יהי' כו', וכמו"כ י"ל כאן דלהיות דהמלאכים הם בבחי' ממכ"ע לזאת מצד מדרי' הגילוי יש בהם יתרון מעלה כו', ולכן המשכת הכתרים שזהו המשכת בחי' העלם העצמי דא"ס כו' כנ"ל הוא ע"י המלאכים דוקא כו'.

ובזה יובן שיש יתרון מעלה בעסק התורה בבחי' קבעומ"ש על המצות מעשיות דהנה ע"י התורה הרי נמשך העלם העצמי דא"ס בבחי' חכ' לפי שאורייתא מחכמה נפקת וכל ענין התורה הוא בבחי' טעם וחכמה כו', ולכן הגם שהעיקר הוא הקב"ע מ"מ הרי יש בזה גם חכמה וטעם כו' כנ"ל, וא"כ הרי יש בעסק התורה הזה ב' המדריגות היינו גם בחי' ממכ"ע כו', ולזאת ע"י עסק זה נעשים ב' הדברים ההמשכה מבחי' העצמיות דא"ס וגם בחי' ההמשכה והגילוי כו', ולפי"ז במצות מעשיות לבד הגם שממשיכים בחי' העצמיות מ"מ הגילוי הוא ע"י התורה כו' וכמשנת"ל בענין מעשה גדול ותלמוד גדול דשניהם אמת דהתעוררות בחי' העצמיות זהו ע"י מעשה והגילוי הוא ע"י תלמוד שזהו בחי' הכלי וע"י נמשך האור והגילוי כו', אבל עסק התורה בבחי' קבעומ"ש ה"ז מעורר בחי' העצמות וגם ע"ז נמשך הגילוי כו', ומ"מ במ"ת הי' צ"ל המשכת הכתרים ע"י המלאכים לפי שעדיין לא ניתנה להם התורה (דמה שהקדימו נעשה לנשמע הי' קודם מ"ת) וכ"ש שלא הי' עדיין עסק התורה ולכן הי' צ"ל ע"י מלאכים כו'. עכ"ל בנוגע לענינו בהמשך תרס"ו.

עפ"ז אפשר לתרץ ולבאר אותן שאלות (בנוגע הב' כתרים כנגד נעשה וכנגד נשמע) גם בהמשך תער"ב, והרי הביאור בהמשך תער"ב דומה הוא להביאור בהמשך תרס"ו, שע"י העבודה מלמטלמ"ע (תפלה ומצוות) ממשיכים מהעלם העצמי דא"ס, וע"י התורה מלמעלמ"ט ממשיכים מבחי' החכמה, בחי' הגילוי והפנימי. וע"י התורה מתגלה שרש הנשמה בעצמותו ית'. וע"י יגיעה בתורה בקבלת עומ"ש ממשיכים גם מהעלם העצמי דא"ס (ע' א'רפז, ומציין שם להמשך תרס"ו). ובהמשך תרס"ו מוסיף שע"י עסק התורה בקבלת עומ"ש ממשיכים ב' הענינים, עצמות א"ס בתוך החכמה, העלם העצמי דא"ס בתוך העלם העצמי דחכמה. ולכן נאמר שהב' כתרים הם כנגד נעשה ונשמע, אף שהכתרים נתנו בגלל קבלת עול דהקדמת נעשה ונשמע (שאלה הא' בתחלת ההמשך), הרי המשכת העצמות ע"י הקבלת עול נמשך בתוך נעשה ונשמע, בחי' החכמה דתורה, היינו המשכת העצם בגילוי.

וגם מבואר שאלה הב' (בתחלת ההמשך), למה ניתנו הכתרים ע"י המלאכים, כי גילוי הסובב והעצם יהי' ע"י בחי' ממלא, בחי' גילוי ובבחי' או"פ, שזהו מדריגת המלאכים שהם בבחי' ממכ"ע, ולכן המשכת הכתרים שזהו המשכת בחי' העלם העצמי דא"ס הוא ע"י המלאכים דוקא, כמבואר בהמשך תרס"ו. וזה מתאים עם המבואר בהמשך תער"ב (ע' א'תכה ואילך, כנ"ל בפרק א' ופרק ה' של הערה זו) שהנשמות מקבלים סיוע מן המלאכים שנקראים עיני ה', כי הנשמות (אף ששרשן למעלה ממלאכים) בירידתן למטה מתלבשות בגוף ונה"ב ומתעלם אורן, ועל כן צריכות סיוע מהמלאכים בהתעוררות אהו"ר שלהן. ולכן מקדימים ברכת יוצר לקריאת שמע כדי לעורר שפע אהו"ר שבמלאכים לנש"י.

וכן יש לבאר שאלה הג' בהפרש בין המאחז"ל בגמרא (שבת פח, א) שהמלאכים קשרו להם ב' כתרים בשעה שהקדימו נעשה לנשמע והמשל במדרש (ויק"ר פכ"ד) למלך שבני המדינה עטרו לו ג' עטרות, כך העליונים מכתירים בכל יום להקב"ה ג' עטרות שהן ג' קדושות נטל א' ונתן בראשו ושנים נתן בראש בניו, ששם נאמר דנתינת העטרות הוא מהקב"ה בעצמו וכאן אומר ירדו מלאכי השרת וקשרו, אך גם שם אומר העליונים מכתירים:

בהמשך דידן (ע' א'תמד ואילך) מבואר שההשפעה ע"י המלאכים היא בעיקר בזמן הגלות. ולכן משה רבינו ביקש שההשפעה תהי' ע"י הקב"ה עצמו לא ע"י מלאך. ואילו בזמן יהושע הי' זה ע"י מלאך. ואולי

אפשר לומר שזהו החילוק בין הב' מאחז"ל: המדרש מדבר בעיקר על שנים כתיקונם שאז ההשפעה ונתינת העטירות (המשכת הכתרים) הוא מהקב"ה בעצמו (כמו שביקש משה). וגם אז "העליונים מכתירים" מבחי' הגילויים, כי זה מוסיף בהגילוי דבחי' כתר (הרי גם לע"ל יהי' גילוי הסובב והעצם ע"י בחי' ממלא). ואילו בגמרא מדובר על כל הזמנים, כולל זמן הגלות, שאז המשכת הכתרים הוא ביותר ע"י הממוצע של המלאכים, בחי' עיני ה'. ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר בענין ג' פעמים קדוש בד"ה ונקדשתי בלקו"ת אמור, ובד"ה זה דשנת תשכ"ה, שהג' פעמים קדוש הוא כנגד הג' עטירות, שהם ג' בחי' בכתר, העלאה מלמטלמ"ע, והמשכה מלמעלמ"ט, ובזה עצמו יש ב' המשכות ע"י התורה וע"י המצוות. ויש לומר שזהו ע"ד הג' פירושים ובחינות בהממוצע דכתר בהמשך דידן (ל' שתיקה, ל' כתר ועטרה בחי' אור מקיף, ול' מכתיר שהוא סיבוב כל האצילות בתוכו), שנכללים בכללות בב' מדריגות (עתיק ואריך, פנימיות וחיצוניות הכתר).

ועפ"ז יש לבאר שאלה הד', למה במשנה דאבות איתא שג' כתרים הן (כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן), וכאן אמר שקשרו להם רק ב' כתרים? כי בכללות הממוצע דכתר בנוי ומורכב מב' מדריגות – תחתונה שבמאציל (עתיק) וראש הנאצלים (אריך). ובעבודה – השני כתרים דהמשכה מלמעלמ"ט (המשפיע הגילוי דדעת עליון, אין של יש האמיתי), והעלאה מלמטלמ"ע (דעת תחתון, אין של יש הנברא), כנגד הב' פירושים בארוממך אלקי המלך, המשכה שע"י התורה (כתר תורה), והעלאה שע"י התפלה, הכתר כנגד נשמע (תורה) והכתר כנגד נעשה (עבודה/תפלה או מצוות). ותפלה (ק"ש) הוא כללות כל המצוות. וכן תורה כולל קו ועמוד השלישי, ענין המצוות (בלשון התורה אור: "אור התורה הזה נאחז ומתחבר במצוה כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ושבע"פ עיקרן ויסודותן היא במצות"). ובפרטיות הרי זה נחלק לג' כתרים, כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות. ויש לומר בב' אופנים: כתר כהונה (בחי' כהן איש החסד) הוא כנגד מצוות, גמילות חסדים. כתר מלכות הוא כנגד תפלה (ואני תפלה), עבודה, גבורה, העלאה מלמטלמ"ע. כתר תורה, קו האמצעי (ראה בתחלת ההמשך). או שכתר כהונה הוא כנגד עבודה ותפלה (שבמקום קרבתות תקנום). וכתר מלכות כנגד מצוות.

נמצא, כמבואר לעיל, שיש בכללות ב' קוים דנעשה ונשמע, מלמטלמ"ע (תפלה (ק"ש) ומצוות, כי ק"ש הוא כללות המצוות) ומלמעלמ"ט (תורה), אבל בפרטיות יש ג' קוים וכתרים, תפלה (ק"ש), נר מצוה ותורה אור. וכן בעבודת ה' – יחו"ת, יחו"ע, ויחוד שניהם, ממלא סובב ועצמות.

*

והנה, ביאור הנ"ל הוא מה שאפשר לומר ע"פ הסברא בביאור הג' דרגות שבכתר, שהענין יובן מכל אריכות הביאור בענין ארוממך אלקי המלך מלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט ויחוד שניהם, שהרי ארוממך הוא בחינת הכתר (פרק שה), וע"י עבודת התפלה של הנשמה מלמטלמ"ע מעלים בחי' אלקי המלך (אור הגבול, אלקות שנמצא בתוך הנבראים, ממכ"ע) לבחי' ארוממך דכתר (רצון העליון) מלמטלמ"ע, וע"י התורה ממשיכים בחי' הכתר (אור הבלי גבול, סוכ"ע) מלמעלמ"ט בבחי' אלקי המלך, אור הגבול המתלבש בתוך הכלים.

וזוהו כנגד הג' דרגות-פירושים בענין הכתר, כנגד – יחו"ת, יחו"ע. ודרגא הג' – מחבר שניהם יחד. כמבואר בארוכה בהמשך (תמצית ממנו נמצא בפרק הקודם, פרק ו' של הערה זו) שיש ג' ענינים: היחוד מלמטלמ"ע (יחו"ת, דעת תחתון), היחוד מלמעלמ"ט (יחו"ע, דעת עליון) ויחוד של שני היחודים והדיעות יחד (מצד עצמותו ית'). וזהו הג' ענינים דממכ"ע, סוכ"ע ועצמות. כנגד בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאדך. וגם כנגד הג' אופנים בהמתקת הגבורות, והג' סעודות שבת, ג' דרגות ברצו"ש, ועוד – שהם כנגד הג'

עליות במלכות, באור המקבל, בחי' עינים בזמן הזה, ועינינו מאירות כשמש וכירח, גילוי עצמותו ית' שמייחד אור ומאור.

רמז מפורש על ביאור הנ"ל בענין הג' כתרים וכתר שם טוב שעולה על גביהן

אמנם, אפילו אם מסתבר לומר כן ע"פ ביאור העינים בהמשך זה, הרי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממה שהי' בדעתו הק' של אדנ"ע לתרץ על שאלות אלו ובכלל, לסיים ההמשך. ואפילו את"ל שהג' דרגות בכתר הם כנגד הג' יחודים הנ"ל, ובזה יבואר הג' כתרים, והטעם שבמאחז"ל בשעה שהקדימו מביא רק ב' כתרים, הרי נשאר השאלות בקשר לכתר שם טוב העולה על גביהן (שאלה הה'), למה כתב במשנה ג' כתרים הן, הרי בפרטות הן ד' כתרים עם כתר שם טוב ולמה לא חשיב כתר שם טוב במנין כל הכתרים, ויאמר ד' כתרים הן, ושאלה הו' מהו הלשון שעולה על גביהן).

אך, השי"ת עזר לנו שאדמו"ר נ"ע בעצמו רמז לנו, ובאמת הרי זה לא רק בגדר רמז וסמך, אלא כמעט מפורש, ביאור הנ"ל וגם ביאור במהותו של הכתר שם טוב.

בסוף ע' א'שא בחלק ג' של ההמשך כתב אדנ"ע: "והיינו דבגמר הביורורים יש יתרון גדול בהבירור דשם ב"ן מה שהיש עצמו נהפך לטוב והוא הענין שהכלי נעשה אור כו'. וזאת דוקא היא העולה בבחי' עצמות א"ס כו', וכמו שית' עוד בעזה"י בענין כתר שם טוב שעולה ע"ג כו'. וכמבואר שם שהוא למעלה מהבירור דשם מ"ה שהוא בסדר והדרגה, ע"י זיכוך הכלי להיות כלי להאור (לא שהכלי עצמו נעשה אור), ע"ד שאלקים נעשה כלי להוי', ואילו ע"י בירור דשם ב"ן עצמו בעצם היש הכלי (מבחי' אלקים) עצמו נעשה אור.

ואכן לחידודי אפשר לומר דאף שלא זכינו שהענין דכתר שם טוב שעולה ע"ג ית' עוד בעזה"י ע"י אדנ"ע בעצמו, הרי מ"מ כן זכינו שאדנ"ע "בעזה"י כתב שורות אלו, ובזה הראה לנו כיצד להבין את מושג של כתר שם טוב שעולה על גביהן.

ויובן זה ע"פ מה שנתבאר ברד"ה קדוש אתה תרס"ז (המשך תרס"ו ע' שנו ואילך), שהוא מיוסד על ד"ה בשעה שהקדימו של אדהמ"צ (מאמרי אדהמ"צ שבועות ע' שנח ואילך) בענין הג' כתרים וכתר שם טוב שעולה על גביהן – בביאור הלשון "עולה על גביהן" (שאלה הו' בתחלת ההמשך) וכן מהו הענין דכתר שם טוב וכן תוספות ביאור למה לא חשיב כתר שם טוב במנין הכתרים, ויאמר ד' כתרים (שאלה הה'). וז"ל:

כתר מלוכה היינו בחי' מלכות דאצילות שנעשה כתר ועתיק לבריאה, וכתר כהונה הוא בחי' ת"ת דז"א שנעשה כתר למלכות, וכתר תורה היינו בחי' ת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א כו', וג' כתרים הללו היינו בחי' הכתרים דסדר השתל'... שהן בחי' מקיפים דסדר השתל' ובשרשן באור א"ס היינו ההמשכה וגילוי דאור א"ס עד שרש הראשון בבחי' כללות האור דאור א"ס שלפני הצמצום כו'.

אמנם כתר שם טוב היינו ג"כ בחי' מלכות וכידוע דשם הוא בחי' מל' כו'. אך הנה זהו בחי' המלכות כמו שהיא מתלבשת בבי"ע לברר הבירורים דנוגה דבי"ע כו', וזהו שם שבגימ' ב"ן ורפ"ח כו' (כידוע בענין שמע שם ע') והיינו בחי' שם ב"ן דמלכות שירד לברר הרפ"ח ניצוצות דשבה"כ דתתו כו' וכשמבררת בירורים דנוגה נק' שם טוב. וי"ל שזהו כמו שכתוב במ"א בענין אבנים טובים דבחי' הניצוצות כשמתבררים נקראים אבנים טובים וכמו אבן טובה המאיר כו', וגם י"ל שנק' שם טוב ע"ש העל' בבחי' טוב העצמי דעצמות א"ס כו', וכמו אמרו צדיק כי טוב שהוא בחי' עצם הטוב כו', והיינו בחי' מלכות

כשעולה למעלה עם בירורי הניצוצות הנכללים בה שכ"ז נק' שם טוב כו', עז"א דכתר שם טוב כשעולה למעלה ה"ז עולה על גביה למעלה מבחי' ג' כתרים הנ"ל דכולן הן בבחי' הכתרים דסדר השתל' כו', ומגיעים למעלה בשרשן רק בבחי' או"ר הא"ס כו',

אבל בחי' המלכות ה"ז עולה בבחי' עצמות א"ס ממש דהיינו בחי' שמו העצמי שזהו בחי' העלם העצמי דא"ס כו', ופי' עולה על גביה היינו שעולה עליהן להיות להן בחי' כתר ומקיף כו'...

אמנם בעצם בחי' האור הנה כשהמלכות היא בחי' כתר הוא בחי' אור נעלה יותר גם מבחי' האור דכתר שמלמעלה למטה כו', כי האו"ח הוא בבחי' תוקף האור יותר מבחי' או"י, הגם דבבחי' הגילוי וההתפשטות יש יתרון בהאו"י שהוא בבחי' גילוי והתפשטות יותר כו'... בבחי' המלכות שהיא בחי' כתר דאו"ח דאור זה הוא בחי' אור נעלה יותר להיות שזהו האור הנעשה ע"י הבירורים שזהו סוף ותכלית הכוונה שעלה במחשבה תחלה בבחי' עצמות א"ס ממש דכוונה זו נעוצה בבחי' המלכות שהו"ע הבירור בבחי' מלמטה למעלה שזהו תכלית הכוונה כו', כנ"ל, וע"י הבירורים דמלכות מתגלה ומאיר בה בגילוי בחי' נעיצת התחילה שבה כו', שזהו בחי' אור נעלה באין ערוך לגבי בחי' האורות והגילויים דאור א"ס שמלמעלה למטה להיות וגילוי בחי' העלם העצמי דא"ס ממש כו' וזהו"ע כתר ש"ט שעולה על גביהן למעלה מהג' כתרים ונעשה בבחי' מקיף להם כו', והיינו גילוי בחי' מקיף דאו"ח שזהו בחי' העלם העצמי שאינו בגדר שייכות כלל וכלל אל העולמות כו'... וזהו בחי' כש"ט שעולה על גביהן והיינו בבחי' מלכות דוקא כו', וכמ"ש אבן מאסר הבונים היתה לראש פנה, אבן הוא א' ב"ן והיינו שם ב"ן המברר בירורים דנוגה למטה בבי"ע שזהו בחי' דוד רגלא רביעא שלמטה מג' קוין דכ"ת וכ"כ כו', והיא היתה דוקא לראש פנה למעלה מכל הספירות ובבחי' כתר אליהם כו' וז"ש ויעש דוד שם דהיינו בחי' כש"ט הנעשה ע"י עבודת הבירורים כו' וי"ל דזהו"ע ויעש דוד שזהו הנעשה ע"י סו"מ בעבודת הבירורים דוקא כו' דהרי הגילוי מלמעלה למטה זהו מה שמאיר מעצמו וכמו כי חפץ חסד הוא בחי' ה"ח העליונים דטה"ע כו' וכמו שנת"ל (ד"ה נשא) ובעבודה זהו ע"י עסק התורה וקיום המצות שמצד האהבה והתקשרות שאינו בבחי' עמל ויגיעה והוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה כו' אבל להיות גילוי בחי' ההעלם העצמי שזהו בחי' כש"ט כו' כנ"ל לזה הוא ע"י העמל ויגיעה דוקא בעבודת הבירורים כו' וזהו ויעש דוד ע"י העבודה ויגיעה בסו"מ דוקא עי"ז עשה בחי' כש"ט בו' וזהו ואלה דברי דוד האחרונים שהוא בחי' סוף מעשה דוקא בירידת בחי' המלכות לברר בירורי נוגה שזהו דוקא המגיע למעלה מעלה ביותר בבחי' עצמות א"ס ממש וכמו שכתוב עד דוד הגדיל שהגיע למעלה מעלה ביותר בו' ועי"ז דוקא יהי' אמיתית הגילוי דלעתיד כו'... ע"י הבירורים דמלמטה למעלה נמשך בחי' העצמות ממש וזהו גילוי אור חדש ממש כו' דהבירורים הם בבחי' התחדשות וכמ"ש ממשך עי"ז גילוי בחי' אור חדש ממש כו' דבזה דוקא נשלמה הכוונה העליונה שנתאוהה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים שזהו דוקא בהבירור בעמל ויגיעה שהוא בחי' הבירור דמלמטה למעלה שבזה עושין את הדברים התחתונים עצמן כלים לאלקות שזהו אמיתית הכוונה העצמית כו' כנ"ל ולכן בזה דוקא נמשך בחי' ההעלם העצמי דא"ס ממש כו'. עכ"ל בהמשך תרס"ו.

[ולהעיר מדרוש המגביהי של אדהאמ"צ סוף ע' תטז שמבאר על דרך זה במעלת תושבע"פ (הבירור דאור חוזר וביטול היש) לגבי תושב"כ (הבירור דאור ישר וביטול במציאות): "וזהו יתרון מעלה דמשיח שהוא בבחי' כתר שם טוב שלמעלה גם ממשה שהי' במ"ה דח"ע בביטול עצמי'... שבא מכח ואור [ה]מאור דא"ס עצמו", עי"ש].

ובזה יובן מה שמבואר בהמשך דידן כנ"ל "והיינו דבגמר הבירורים יש יתרון גדול בהבירור דשם ב"ן מה שהיש עצמו נהפך לטוב והוא הענין שהכלי נעשה אור כו'. וזאת דוקא היא העולה בבחי' עצמות א"ס כו', וכמו שית' עוד בעזה"י בענין כתר שם טוב שעולה ע"ג כו'", שהוא למעלה מהבירור דשם מ"ה שהוא

בסדר והדרגה, ע"י זיכור הכלי להיות כלי להאור (לא שהכלי עצמו נעשה אור), ע"ד שאלקים נעשה כלי להו"י, ואילו ע"י בירור דשם ב"ן עצמו בעצם היש הכלי (מבחי' אלקים) עצמו נעשה אור.

דהנה לאחר שנתבאר בהמשך הב' ג' דרגות ביחוד דאלקות ועולמות (יחו"ע ויחו"ת ויחוד שניהם), ג' דרגות ביחוד הו"י הוא האלקים, שהם כנגד הב' ג' כתרם (כנגד נעשה וכנגד נשמע, ובפרטיות הג' כתרם דכתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות), שכל זה נכלל בהפיכת הצמצום לאור בתחלת הכתוב וידעת גו' כי הו"י הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, שיש בזה ג' מדריגות ביחוד הו"י הוא האלקים (ע' א'רז. ע' א'שמט), ג' דרגות ברצו"ש, שע"י הזיכור דשם אלקים, ע"י הרצוא והעלאה מלמטלמ"ע, הוא הגילוי דשם הו"י בשם אלקים, שכל זה בכל הג' מדריגות הוא האור השייך אל הכלים [1]. רצוא וזיכור דבחי' הכלים דבי"ע (ע"י הרצוא באהבת ה' שעפ"י טעם ודעת) להיות המשכת אור האצילות, 2. רצוא וזיכור בכלים דאצילות (ע"י הרצוא דרעו"ד) להיות המשכת האור שלמעלה מאצילות, 3. הרצוא שבהאור נמשך האור כמו שהוא בלי לבוש והעלם וגם בחי' עצם האור] – הנה בנוסף לזה יש ענין ד': אין עוד – שאלקים (הצמצום) עצמו ממשיך העלם העצמי, לילה (עצמו) כיום יאיר בבחי' גילוי ממש כיום דשם הו"י.

וראה שם סוף ע' א'שמט: שענין אין עוד (הפיכת עצם הכלי לאור) "הוא ענין בפ"ע, אבל ההמשכה בסדר והדרגה ע"י העבודה שבדרך מלמטלמ"ע שעז"א וידעת כו' כי הו"י הוא אלקים, זהו בהאור השייך אל העולמות". וזהו ההתחדשות שיהי' לעתיד שהאותיות דרשימו הו עצמן יאירו, והגוף הגשמי יהי' אלקות ממש (והנפש יקבל אור וחיות מן הגוף), וחומר הנבראים יהי' לעתיד אלקות ממש. ושם, בתחלת חלק ג' (סוף ע' א'רט) שעלי' זו הוא למעלה מהז' מדריגות בעליית המלכות (בע"ח שער מיעוט הירח פ"ב), כולל מדריגה הז' (ש"לא הי' עוד לעולם"), "וי"ל דלכן אינו חושב בע"ח מדריגה זו בעליית המלכות מפני שזהו התחדשות גמורה בכללות ההשתלשלות".

ויש לעיין בענין ג' דרגות בהמתקת הגבורות (ע' א'שטו ואילך), באם ב' דרגות הראשונות (המתקת הגבורות ע"י החסדים) הם כנגד הב' בחי' יחוד דהו"י הוא האלקים והב' כתרם (ובזה עצמו יש עוד מדריגה ג'), ואילו המתקה הג' (הגבורות נמתקין בשרשן) הוא ע"ד הפיכת הכלי עצמו לאור, ע"ד כתר שם טוב העולה על גביהן. או אולי בהמתקה הג' עצמה יש בה ב' דרגות.

וזהו כתר שם טוב עולה על גביהן, שלא נמנה בתוך הג' כתרם דסדר השתלשלות (ובשרשן באור א"ס היינו ההמשכה וגילוי דאור א"ס עד שרש הראשון בבחי' כללות האור דאור א"ס שלפני הצמצום כו'), אבל כתר שם טוב נמשכת בגמר הביירוים לאחר שיש ג' בחי' יחוד וג' כתרם הנ"ל ועולה על גביהן, בחי' אין עוד, שגם אלקים (העלם) עצמו יאיר. וזהו היתרון גדול בהבירור דשם ב"ן בגמר הביירוים מה שהיש עצמו נהפך לטוב, שהכלי (מבחי' אלקים) עצמו נעשה אור כו'. וזאת דוקא היא העולה בבחי' עצמות א"ס כו', עולה על גביהן, שהוא למעלה מהבירור דשם מ"ה שהוא בסדר והדרגה ועולה רק בבחי' או"ר הא"ס. אבל בחי' המלכות ה"ז עולה בבחי' עצמות א"ס ממש דהיינו בחי' שמו העצמי שזהו בחי' העלם העצמי דא"ס כו', ופי' עולה על גביהן היינו שעולה עליהן להיות להן בחי' כתר ומקיף כו', כנ"ל.

[ע"פ הנ"ל אולי יש להוסיף, שהג' פירושים/מדריגות בספירות פנימיים הם כנגד הג' כתרם בבחי' מקיפים: כתר מלכות כנגד ספירה בבחי' מספר (תפלה, עבודה, גבורה, מלמטלמ"ע, ארוממך אלקי המלך). כתר כהונה כנגד ספירה בבחי' סיפור (מצוות, גמ"ח, חסד). וכתר תורה כנגד ספירה בבחי' ספיר ובהירות (מלמעלמ"ט, תפארת, חיבור דמלכות וכהונה), תורה אור, למעלה מנר מצוה, כי היחוד דתורה אור הוא בבחי' אור, שלמעלה מהיחוד דכלים דמצוות (ראה פרק קכ). וכתר שם טוב העולה על גביהן כנגד ספירה בבחי' ספר (פרק קכג), הנמשך ע"י נר ה' דהנשמה שבשרשו למעלה גם מתורה אור, אבל גילוי שרשו הוא ע"י כתר תורה (ושני הכתרים אחרים, כתר מלכות וכתר כהונה), ולכן הוא עולה על

גביהן. ואולי יש לקשר זה עם המבואר בפקק"ג שם שבהאור יש ד' מדריגות ("מדרי' עליונה בתורה גופא וכמו תורתו אומנתו וכה"ג", ואולי ע"י עבודת הנשמה שממשיך ומחבר אלקות בתורה), ואילו בכלים רק ג' מדריגות. ועצ"ע].

השייכות דהמשך תער"ב לענינו של אדמו"ר מהורש"ב נ"ע

בשיחת ש"פ וירא תשמ"ז (ספר השיחות תשמ"ז ע' 62 ואילך) מבואר השייכות מיוחדת דאדמו"ר נ"ע לענין הכתר – בלשון הצ"צ בעת קריאת שמו של אדנ"ע: "נולד כ' חשון תרכ"א [שנת כתר"א], שיש בזה שני כפי"ן, שהוא רומז לכתרא עילאה". כי השליחות של אדנ"ע היתה להמשיך ולגלות בחי' כתר שבתורה (תורת החסידות) למטה מטה, באופן גלוי לכל. עיי"ש.

עפ"ז מובן השייכות פנימית בין המשך תער"ב לענינו ועבודתו של אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, כי ביאור ענין הכתר, בתור ממוצע בין אלקות ועולמות, הוא הוא הנושא מרכזי של המשך תער"ב.

המשך תרס"ו והמשך תער"ב

ע"פ הנ"ל יש לבאר ג"כ השייכות בין המשך תער"ב והמשך תרס"ו, כי מסתבר לומר שב' המשכים היסודיים אלו יש להם קשר, ושהמשך תער"ב בא כמו המשך להמבואר בהמשך תרס"ו, שהמשך תער"ב מתחיל היכן שהמשך תרס"ו מסתיים.

בהשוואה להמשך תרס"ו, שנושאו הכללי הוא עבודה בכח עצמו, בן שנעשה עבד (כנ"ל בענין נעשה ונשמע), המבואר בהמשך דידן הוא בעיקר בענין המשכה מלמעלמ"ט, עבד שנעשה בן, להמשיך אלקות בהתלבשות בתוך העולמות.

וימתק ע"פ מה ששמעתי ממשפיעי דורנו (ר' משה מרזוב, ר' יואל כהן ור' מילך צוויבל ע"ה) שהמשך תרס"ו הולך בעיקר לפי השיטה של אורות פשוטים (ואצילות הוא בבחי' יש מאין) (ראה סד"ה החודש וד"ה אדם כי יקריב תרס"ו), והמשך תער"ב הוא בעיקר לפי השיטה של אורות מצויירים (ואצילות הוא בבחי' גילוי העולם), כמודגש בהמשך בכ"מ (לדוגמא בפרק קכט: לפי השיטה המבו' בדרוש זה).

ועפ"ז אפשר לומר שאדמו"ר נ"ע התחיל עם המשך תרס"ו, ושם עיקר ההדגשה היא, לפי השיטה דאורות פשוטים, העבודה באופן של הפשטה מציור הנבראים, העלאה מלמעלמ"ט, עבודה בכח עצמו ביגיעה ובקבלת עול – בן שנעשה עבד (עלי' מבחי' הגילויים לבחי' עצמותו ית'). ולאחרי זה באים להמשך תער"ב, ששם מבאר המשך העבודה, דנוסף להעבודה מלמעלמ"ט (ע"י התפלה), מגיעים להעבודה דהמשכה מלמעלמ"ט (ע"י התורה) – עבד שנעשה בן (העצם נמשך בגילוי), להמשיך אחדותו ית' בתוך התלבשות בהנבראים, אורות מצויירים, שבהאור הבל"ג שיער בעצמו הגבול (פרק כז), עד ליחוד של ב' היחודים (יחו"ת ויחו"ע), מלמעלמ"ט ומלמעלמ"ט, כמבואר בסיום ההמשך, יחוד של המגביה והמשפילי (כמבואר בדרוש אדהאמ"צ). כולל גם הביטול דאין עוד, שההעלם עצמו יאיר מבחי' העלם העצמי.

ואפשר שזהו ע"ד הפרש (בהמשך תער"ב עצמו) בין היחוד מלמעלמ"ט (שמציאות העולם גם לאחרי שנתהווה הוא בטל כמו שקודם שנתהווה) ומלמעלמ"ט (שמציאות העולם עצמו הוא אלקות). וע"ד החילוק בין חלק ראשון דתניא (בירור התחתון) וחלק שני (ביטול התחתון).

ובסגנון אחר קצת: בהמשך תרס"ו מדגיש מעלת עבודת הברורים (מלמטה למעלה) דוקא, שזה מגיע בהעלם העצמי, ואילו בהמשך תער"ב נראה שרוצה להדגיש בעיקר את מעלת התורה, מלמעלה למטה, אלא שלדאבוננו לא נסתיים ההמשך.

ביאור ביטוי נשיא דורנו שבהמשך תער"ב רואים "נפלאות אפילו לגבי הנפלאות של המשך תרס"ו"

ועפ"ז אולי אפשר גם לבאר דיוק לשונו של נשיא דורנו (בשיחת י"ט כסלו תשל"ז) שבהמשך תער"ב רואים "נפלאות אפילו לגבי הנפלאות של המשך תרס"ו": בהמשך פרק רכו (ע' תנז) ואילך מבאר שיש ב' דרגות בפלא (ע"פ ב' הפירושים בזהר), פלא אותיות אלף – המשכת כתר (פלא) בחכמה (אל"ף). פלא עצמו הוא אלף – התאחדות גמורה של כתר וחכמה, מקיף ופנימי, ארוממך (כתר) אלקי המלך (פנימי) הן מלמטלמ"ע והן מלמעלמ"ט – ואחדות זו הוא ע"י דרגא הג' בכתר, פנימיות עתיק, עד לעצמותו ית' שלמעלה מבל"ג וגבול וממקיף ופנימי ובכחו לאחד שניהם באחדות גמורה.

ויש לומר שהמשך תרס"ו הוא כנגד בחינה הא' של נפלאות (פלא), שהוא מרומם (ארוממך) ולמעלה בבחי' פלא מהשתלשלות ומאורות פנימיים, העבודה דבן שנעשה עבד, בעיקר לפי השיטה דאורות פשוטים, הפשטה מציור הנבראים, העלאה מלמטלמ"ע, כנ"ל. ואילו המשך תער"ב הוא כנגד בחי' הב' של נפלאות ("נפלאות אפילו לגבי הנפלאות של המשך תרס"ו"), שממשיך ההפלאה גם בהפנימיות דסדר ההשתלשלות, האחדות של ב' יחודים מלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט מצד עצמותו ית', העבודה דעבד (עצם) שנעשה בן (גילוי).

כל האמור לעיל מהווה השערה בדרך אפשר בלבד, לפענ"ד, בביאור סיום המשך תער"ב. ואין לראות בו קביעה מוחלטת, שכן איננו יודעים כיצד הדברים היו מובאים ומתבארים ע"י אדמו"ר נ"ע בעצמו אילו הושלמו ההמשך בפועל.

ואבקש הערות והארות מקוראי הגליון. וה' יכפר באם שגיתי.

ויהי רצון שנזכה כבר להזמן שבו יתגלה היחוד ד"ח"ו ית' ויח"ע למטה במילוי הכוונה של עצמותו ית' שנתאווה להיות לו ית' דירה בתחתונים.

בלשון סיום ההמשך: וז"ע ה' אלקינו ה' אחד, ה' אלקינו בחי' יח"ע וה' אחד יח"ת... ושניהם הם בפסוק א' הוא למהוי אחד באחד שגם יח"ת הוא בבחי' יחוד כמו יח"ע ממש כו'.

ולהעיר מדברי אדנ"ע ביום האחרון של חיים חיותו בעלמא דין: "התחברות פון יח"ע און יח"ת" (אשכבתא דרבי ע' 91). ולעיל שם (ע' 81): "ער ווערט נתבטל א ביטול עצמי, א ביטול במציאות, א ביטול שלמע' מטו"ד, וארים אז עס איז מאיר א גילוי אור עצמי, איז דער בטול א ביטול עצמי א ביטול במציאות, וואס דאס איז דער אליך ה' נפשי אשא, וואס דאס איז אין תפלת שבת, וואס דערב"י האלטען מיר... א השגה והתבוננות, אז ער איז זיך מתבונן מיט א השגה רחבה... ווערט ער מתבטל לגמרי, אז עס ווערט מתבטל דער יש פון נשמה".

ויהי רצון שנזכה לכל זה בתור נשמות בגופים למטה. נוסף לזה שע"י הכתבים יש לנו הרבי כמו שהוא בשמים – איך גיי אין הימל, די כתבים לאז איך פאר אייך. נעמט מיך אין זאל וועלן מיר זיין אין איינעם (שם ע' 92) – "וועלן מיר זיין אין איינעם" עם הרבי למטה ממש, זעהן זיך מיטן רבי'ן דא למטה מעשרה טפחים בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.